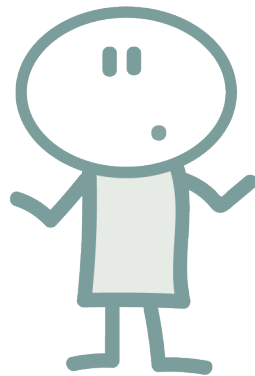
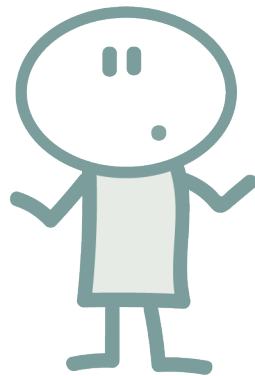

DysleksiUng

Å gi unge med dysleksi
oversikt over egen situasjon

Masteroppgave i tjenstedesign
OsloMet – storbyuniversitetet 2018

**“Å løse dysleksien min
– jeg ser på det som
en jobb egentlig.**

**Jeg kunne ønske jeg
slapp å finne ut
av dette selv”.**

(“Olav” personlig kommunikasjon, 16.03.2018)

Foto: Maja Nilsen Stende

Åshild Aurlien

Julie Beate Fløstrand

Master i produktdesign / tjenstedesign
OsloMet - storbyuniversitetet

Vår 2018

Veileder:
Einar Stoltenberg

Abstrakt

Denne oppgaven tar for seg problematikken rundt mangel på informasjon som er tilpasset og rettet direkte mot unge personer med dysleksi. I og med at det viktigste tidspunktet for å sette inn tiltak for å avhjelpe dysleksi er i tidlig alder, altså hos små barn, er mye av informasjonen som ligger ute rettet mot foreldre og pedagoger. Dette er naturlig ettersom små barn ikke er i stand til å sette seg ordentlig inn i hva det er og skaffe seg den hjelpen og rettighetene de har behov for. Likevel er det mange som ikke blir oppdaget og får utredning før i senere alder, ofte i ungdomsalder eller ung voksen alder. Dysleksi er noe en har hele livet, så hva skjer når en vokser opp og begynner å reflektere mer over egen situasjon, en ønsker å være mer selvstendig og finne ut av ting selv? Hvordan er det da å møte informasjon som ikke er rettet mot deg, er vanskelig å forstå og føles som en stor jobb å sortere i?

Arbeidet med dette prosjektet har vært sterkt preget av en brukersentrert tilnærming. Det er lagt vekt på kvalitative dybdeintervju, workshops, feltarbeid og analyse av eksisterende tiltak. Ut i fra dette arbeidet er det kommet fram at det er behov for en informasjonskanal som retter seg direkte mot unge personer med dysleksi, tilpasser informasjonen til denne gruppen, hjelper de å finne fram til relevant informasjon og tilbud, og gir unge personer med dysleksi mulighet til å lære av hverandres erfaringer. Arbeidet har resultert i et nettsidekonsept kalt DysleksiUng, som har som mål å gi unge personer med dysleksi oversikt over eget liv, større selvstendighet og bedret selvtillit.

Innhold

DEL 1: INNLEDNING

Kap 1: Introduksjon 10

Designernes bakgrunn	12
Personlig Motivasjon	13
Hvordan oppgaven kan leses	14

Kap 2: Bakgrunn 16

Viktigheten av å jobbe med dette temaet	18
Hva er dysleksi	20
Den dyslektiske hjernen	22
Kryssvansker	24
Systemet rundt	26
Bingolivet	38
Å leve med dysleksi i et skriftlig samfunn	30
Dysleksi og selvoppfatning	32
Omfattende tema	33

Kap 3: Forprosjekt 34

Forprosjekt 1: Din Klasse	36
Forprosjekt 2: Dysleksipakken	37
Forprosjekt 3: Dysleksi i hverdagen	40

Kap 4: Mulige temaer 42

Hva det allerede jobbes noe med	44
Mulige temaer	44
Skrivehjelp	46
Informasjon	47

Kap 5: Fokus 48

Valg av fokus	50
Fra barn til voksen	51
Forskningsspørsmål	52

DEL 2: RESEARCH

Kap 6: Metoder 56

Brukersentrert design	58
Metoder	59
Designprosess	62

Kap 7: Brukerintervjuer 64

Kine	66
Camilla	68
Olav	72

Kap 8: Aktører rundt 76

Dysleksi Norge	78
Line Yri	80
Ungdom og medier	84
Klara Klok	86
Ung.no	87
Jodel	90

Kap 9: Funn / innsikt 92

Oppsummering av funn	94
Behov som peker seg ut	97

Kap 10: Presisert fokus 92

Mer presisert fokus	100
Hvordan nå ungdom med info	102
Mål og kriterier	103

DEL 3: UTFORSKNING

Kap 11: Brainstorming 106

Idé-workshop	108
Innholdsgenerering	110

Kap 10: Prototyping og testing 112

Første prototype	104
Brukertesting og utvikling	116
Olav	118
Bengt	121
Oppsummering av ønsker	123
Tilbakemelding Ung.no	124
Anne Holter Bentzrød	125
Andre prototype	128
Tilbakemelding Dysleksi Norge	130
Vidar Lothe Waaler	131
Tilbakemelding fra ungdom	134
Oppdatert tilbakemelding	140
Tilbakemelding fra designer	141

DEL 4: FORMIDLING

Kap 13: Siste prototype 144

Siste prototype så langt	146
Wireframe forside	154

Kap 14: Målgruppe 156

Målgruppe	158
Vurdering av målgruppe	162

Kap 15: Samarbeid 164

Mulig samarbeid	166
Samarbeid på tvers av aktører	168
Å nå ungdom med info	169

Kap 16: Konklusjon 170

Konklusjon	172
Videre arbeid	173
Takk	174

Litteraturliste	176
-----------------	-----

Vedlegg

DEL 1

INNLEDNING

KAP 1

INTRODUKSJON

Designernes bakgrunn

Denne masteroppgaven er gjennomført av Åshild Aurlien og Julie Beate Fløstrand. De har begge en bachelor i produktdesign fra HiOA og fullfører ved denne oppgaven et masterstudie i produktdesign ved OsloMet. Her har de begge valgt tjenstedesign som fokusområde.

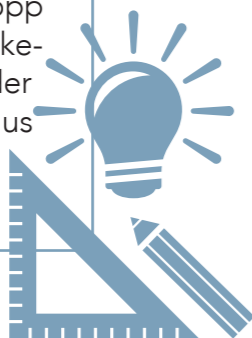
Fra tidligere har Åshild utdanning og arbeidserfaring som lærer. Hun har også et årsstudium i psykologi, og tatt fag innen markedsføring og entreprenørskap.

Julie har tidligere studie- og arbeidserfaring som blomsterdekoratør.

PRODUKTDESIGN

Produktdesignstudiet gir erfaring innen planlegging og gjennomføring av en designprosess fra idé til ferdig produkt. Studiet er prosjektbasert og bygger på både teoretisk og praktisk kunnskap, samt samarbeid med eksterne partnere. Det er fokus på forholdet mellom produktenes form, funksjon, anvendelse og materialeegenskaper, samt å knytte dette opp mot nåtid, etterspørsel i markedet, bærekraftighet og trender (Høgskolen i Oslo og Akershus [HiOA], 2016)

TJENESTEDESIGN

Tjenstedesign handler om å sette brukeren i fokus og utvikle, planlegge og organisere tjenester som skaper gode brukeropplevelser. "Tjenstedesignere former og organiserer tjenester. Dette involverer å jobbe med hvordan tjenester er strukturert på tvers av blant annet digitale flater, fysiske omgivelser og visuell kommunikasjon. Tjenstedesignere jobber ofte tett med både ansatte og brukere. Formålet er å overføre verdi fra leverandør til bruker" (Arkitektur- og Designhøgskolen i Oslo [AHO], udatert).

Personlig motivasjon

Åshild har, i sitt tidligere arbeid som lærer, møtt flere elever som har hatt utfordringer knyttet til ulike former for lærevansker. Hun har sett og hørt mange historier om barn og unge som ikke er blitt "plukket opp" tidlig nok og fått den hjelpen de har behov for - noe som har ført til utfordringer for dem senere i livet, både faglig, sosialt og knyttet til selvbilde. Etter å ha studert design, har hun hatt et ønske om å kombinere bakgrunnen sin som lærer med erfaringene sine som designer. Hun har derfor valgt å bruke masteroppgaven sin til å prøve å gjøre situasjonen litt lettere for noen personer med lærevansker.

Julie har dysleksi og har i gjennom livet møtt på flere utfordringer knyttet til dette. Spesielt har hun opplevd et systemet rundt som er mangelfullt og ikke helt tilpasset dyslektikeren. Dette har hun også fått bekreftet av flere andre dyslektikere hun har vært i kontakt med. Julie har derfor hatt et ønske om å benytte sine egenskaper som designer til å prøve å skape et system som er mer tilrettelagt for dyslektikere.

Valg av tema

I og med at vi begge har hatt et ønske om å jobbe med å forbedre situasjonen til personer med lærevansker, og vi har gode erfaringer med å jobbe sammen fra tidligere av, fant vi ut at vi ville samarbeide på masteroppgaven. Det har også vært flere artikler og reportasjer om dysleksi i media i det siste som peker på mangelfull tilrettelegging for personer med dysleksi (Universitetet i Tromsø [UiT], 2016). Vi har derfor valgt å jobbe med dysleksi som tema på masteroppgaven vår.

Hvordan oppgaven kan leses

I og med at dette er en oppgave om dysleksi, har vi hatt et ekstra fokus på at oppgaven skal være oversiktlig og enkel å lese. Ut i fra kunnskap og erfaring om at virkemidler som gjør det lettere for personer med dysleksi å lese også ofte gjør det lettere å lese for folk flest, har vi forsøkt å benytte noen av disse virkemidlene i denne oppgaven.

Vi har hatt fokus på god oversikt, dele opp tekst i mindre avsnitt, utheve viktige stikkord eller avsnitt noen steder, underbygge noen tekstavsnitt med illustrasjoner, bruke fargekoding og ellers ha fokus på bruk av visualiseringer.

Oppgaven er lagt opp til at du kan lese oppgaven på to måter. Du skal kunne bla gjennom oppgaven ganske kjapt og likevel få et godt innblikk i hva det dreier seg om. Dette ved å se på tydelige overskrifter, utheving av viktig tekst og visualiseringer. Samtidig har du også mulighet til å gå mer i dybden i stoffet ved å lese alt.

Vi har lagt vekt på å sette selve personen med dysleksi i sentrum og få fram deres historie, ønsker og behov. Det har vært viktig for oss å løfte fram deres stemme, og har derfor inkludert en god del direkte sitater i oppgaven. Dersom det virker mange, har vi valgt å kategorisere de og utheve de viktigste, så det er lettere å få med seg. Enkelte steder vil de også bli oppsummert i kortere tekst til slutt. Det vil også være sitater fra fagpersoner, og mulige samarbeidspartnere.

KAP 2

BAKGRUNN

Viktigheten av å jobbe med dette temaet

Dysleksi, eller spesifikke lese- og skrivevansker, forekommer hos mellom 5-10% av den norske befolkningen (Dysleksi Norge [DN], Udatert-a). Det vil si at opp i mot 500 000 personer i Norge har dysleksi og at en normalt vil finne en til to elever med dysleksi i hver skoleklasse.

Forskning viser at det viktigste tidsvinduet å sette inn tiltak for å avhjelpe dysleksi er i tidlig alder, gjerne i 1.-2.- klasse, når barnet knekker lesekode og automatiserer lesingen (Læringsbloggen, 2018). Likevel er det mange barn som går gjennom store deler av skoleårene uten at noen oppdager lese- og skrivevanskene deres, eller at det ikke blir tatt på alvor og satt i gang nødvendige tiltak (UiT, 2016).

Noe av grunnen til dette kan ligge i at dysleksi ikke er et obligatorisk tema i lærerutdanningen. Det er derfor ikke alle lærere som har god nok kunnskap om dysleksi til å kunne gjenkjenne det, sette i gang tiltak og vite hvordan en skal tilrettelegge for disse elevene (Kolberg, 2014).

Tekst er i dag en svært sentral del av de aller fleste områdene i livet. Det å ha vansker med lesing og skriving kan derfor ha stor innvirkning på livet til den det gjelder. Mange personer med dysleksi har uttrykt at de lenge har følt seg dumme eller blitt oppfattet som dette av andre (NRK Puls, 2015). utfordringene kan også gjøre det vanskeligere å komme inn på det studievalget og arbeidsfeltet en ønsker, og studier viser at 50% av de som får ulike trygdeordninger har lese- og skrivevansker (Kolberg, 2014).

Dysleksi er noe som gjelder et stort antall personer. Likevel er det, som lagt fram her, mye som viser til at systemet ikke er godt nok tilrettelagt for at disse personene skal kunne både oppdage det tidsnok, få tilstrekkelig hjelp og mulighet til å leve så normale liv som mulig med de utfordringene og kvalitetene det måtte medbringe.

Systemet rundt dysleksi er, som her vist, et område med stort forbedringspotensiale. Denne oppgaven vil derfor prøve å avdekke noen sentrale områder der det er behov for å gjøre endringer, for så å komme med et utarbeidet forslag til konsept med hensikt å gjøre situasjonen enklere for personer med dysleksi.

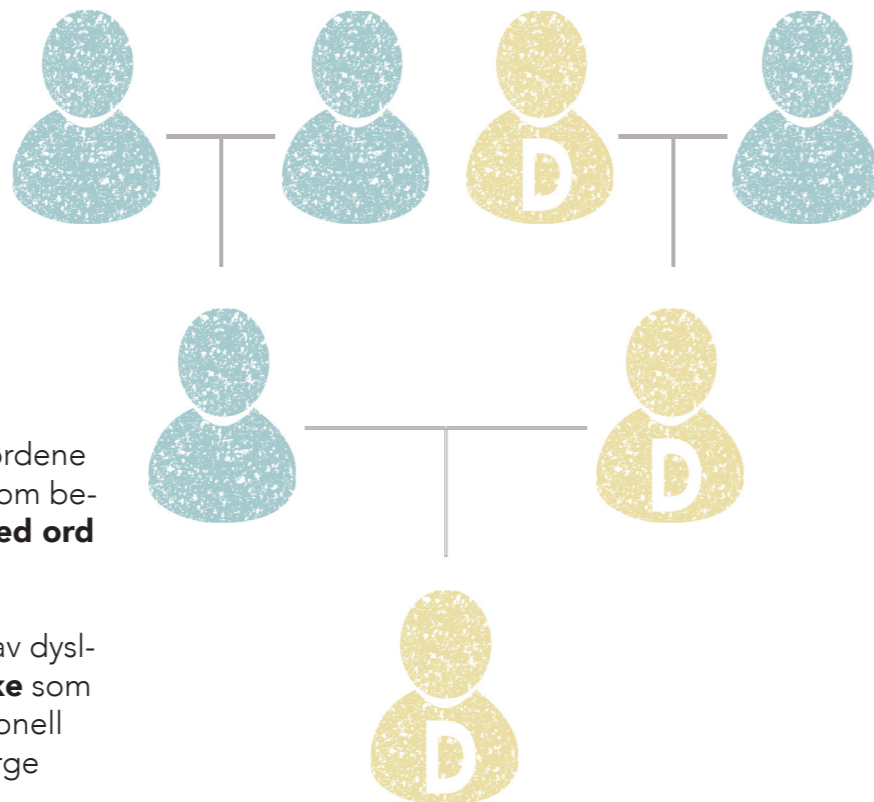

BILDE

eller

“Sitat, sitat, sitat,
sitat, sitat, sitat,
sitat, sitat, sitat,
sitat, sitat,”

Kilde (Personlig kommunikasjon 01.12.2017)

Hva er dysleksi?

Ordet dysleksi kommer av de greske ordene "dys", som betyr vansker, og "lexia" som betyr ord. Sammen betyr det **vansker med ord** (Logometrika, 2018a).

Dysleksi Norge skriver i sin definisjon av dysleksi at det er "en **spesifikk lærevanske** som gjør det vanskelig å tilegne seg funksjonell lese- og skriveferdighet" (Dysleksi Norge [DN], 2017).

Det finnes mange ulike årsaker til at en kan ha **vansker med lesing og skriving**, som for eksempel dårlig opplæring, lav motivasjon, dårlig konsentrasjon eller generelle evner. Vansker som har disse årsakene beskrives som generelle vansker. Dysleksi er derimot en spesifikk vanske og kan ikke forklares med slike forhold. Det er en **medfødt** og **livsvarig** vanske, og skyldes verken svake evner eller dårlig opplæring (DN, Udatert-a).

Dysleksi er **arvelig**, og det er i følge Dysleksi Norge "38 til 50 % sjanse for at barnet får dysleksi hvis en av foreldrene har det" (DN, Udatert-a). De skriver også at selv om vanskene er vedvarende, kan en med riktig hjelp, tidlig innsats og gode hjelpemidler redusere omfanget, men vanskene vil ikke forsvinne helt.

Det er noe uenighet om hvor mange en regner med at har dysleksi. Dysleksi Norge skriver at de regner med at ca. **5%** har det, men at noen forskere oppgir **opp mot 10%** (DN, Udatert-a).

Kjennetegn på dysleksi

Statped skriver at "lesing består av to komponenter: ordavkodning og forståelse. I tillegg er motivasjon en avgjørende faktor i leseprosessen".

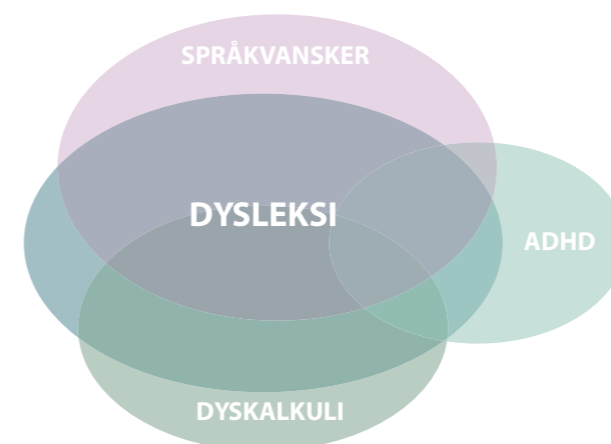
"Lesing = ordavkodning x forståelse x motivasjon"
(Statped, 2017)

"Personer med dysleksi har **fonologiske vansker**. Det innebærer at de strever med å oppfatte og skille språklydene fra hverandre" (Statped, 2017).

Det er viktig å merke seg at **ingen personer med dysleksi er like**. Både typer og grad av vansker varierer veldig fra person til person. Det er likevel noen **kjennetegn** på dysleksi, og Statped (2017) lister opp noen av disse.

En kan ha vansker med å:

- oppfatte, huske og bearbeide språklyder
- huske hvilke lyder som tilhører bokstavene
- lytte ut lyder i ord
- trekke lyder sammen til ord
- stave ord riktig

Kryssvansker

Lese- og skriveferdigheten til en person påvirkes i tillegg av eventuelle andre diagnoser personen har. Utredning er derfor et krevende arbeid som forutsetter god kjennskap til en rekke diagnoser og kunnskap om hvordan de ulike er forventet å påvirke utviklingen av lese- og skriveferdigheten. Det er viktig å avdekke om vanskene kan skyldes noe annet. Symptomene kan ofte være like, men kreve ulike tiltak (DN, 2017).

Komorbiditet brukes om det å ha flere vansker samtidig. "Det kan dreie seg om helt uavhengige vansker, eller det kan dreie seg om en hovedvanske med **tilleggsvanke**" (DN, 2017)

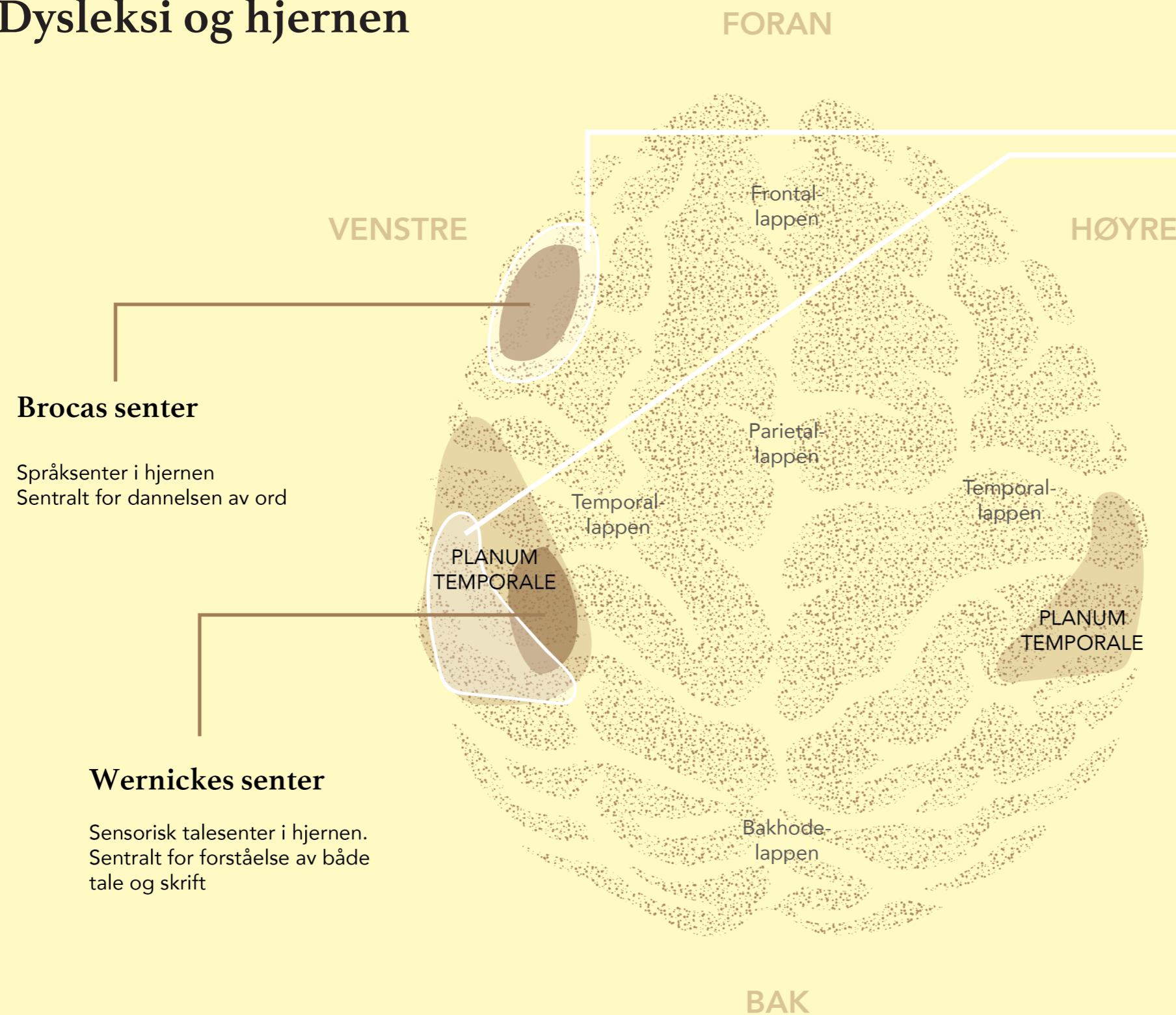
I Dysleksi Norge (2017) sine faglige retningslinjer står det at dysleksi ofte opptrer parallelt med:

- spesifikke språkvansker
- konsentrasjons- og oppmerksomhetsvansker (ADD/ADHD)
- matematikkvansker (dyskalkuli)

Enkelte personer med dysleksi opplever også vansker med

- koordineringsevne
 - organiseringsevne
- "Det kan blant annet føre til problemer med å lære seg klokka, med retningsoppfatning og med å lære seg forskjellen på høyre og venstre" (DN, 2017).

Dysleksi og hjernen

Områder av hjernen aktivert av språkfunksjoner hos personer med dysleksi

Språkfunksjoner er normalt hovedsakelig lokalisert i den venstre hjernehalvdelen, spesielt i Brocas senter og Wernickes senter (Berglund, 2014).

Et område av hjernen som har fått mer fokus de siste årene er planum temporale, et område i temporallappen som er involvert i de språklige funksjonene. Hos de fleste voksne kan en se en klar asymmetri i størrelsen av dette området når en sammenlikner de to hjernehalvdelen. Planumområdet er markant større i venstre hjernehalvdel enn i høyre. (Rygh & Immerstein, 2017)

Hos mennesker med dysleksi viser disse hjerneområdene seg derimot å være mer symetriske - altså at planum-området på venstre side er omtrent like lite som på høyre side (Berglund, 2014).

Det viser seg derfor at personer med dysleksi har en tendens til å benytte seg mindre av den venstre hjernehalvdelen enn andre når de prosesserer språk. Aktiviteten er spesielt nedsatt i den venstre temporale hemisfæren, rundt Wernickes område. Forskere mener det er dette som påvirker dyslektikers evne til å gjenhente uttalen av det trykte ord og gjør at de strever med fonologi (Berglund, 2014).

Kryssvansker

Som beskrevet tidligere, kan lese- og skriveferdigheten til en person også påvirkes av eventuelle andre diagnoser eller generelle vansker personen har. Disse opptrer ofte parallelt med dysleksi og medfører vansker som kan likne eller sammenfalle med de som er knyttet til dysleksi, men kreve ulike tiltak. Det er derfor viktig å avdekke hva som er årsak til hva. Det kan være vanskelig å skille mellom de ulike, derfor vil dette avsnittet i korthet beskrive noen typiske diagnoser som ofte forekommer parallelt med dysleksi.

Spesifikke språkvansker (SSV)

Statped (2016) skriver at "spesifikke språkvanskar er ein tilstand der barn med elles vanleg utvikling ikkje tileignar seg språk som forventat". De kan ha vansker med å snakke, bli forstått og forstå språk på sitt eget morsmål.

For å skille dette fra dysleksi, skriver Dysleksi Norge (Udatert-a) at "en kan si at mens dysleksi er en vanske med det skriftlige, er SSV en vanske med det muntlige og å bruke språket". De skriver også at det er en medfødt og livsvarig vanske, og at det ikke må forveksles med en talevanske.

Statped (2016) hevder at 5-7% av alle barn har slike vansker, og deler vanskene inn i tre undergrupper:

- vansker med å uttrykke seg
- vansker både med å forstå og uttrykke språk
- vansker med språklydene

Vansker med språket påvirker en i mange ulike settinger, både i skolen, arbeidslivet og i sosiale settinger. Det er derfor viktig med tidlig tilrettelegging i skolen, "både for å bedre sine språklege ferdigheter og for å kunne kompensere for vanskane i faginnlæringa" (Statped, 2016).

Dyskalkuli

Dyskalkuli kommer fra ordene «dys» og «calculia» som betyr vansker med å regne (DN, udatert-a).

Dyskalkuli er i følge Dysleksi Norge (udatert-a) "spesifikke vansker i mattefaget som ikke skyldes evner eller dårlig opplæring". De skriver og at det er en "kognitiv vanske som gjør det vanskelig å tilegne seg og å bruke kunnskap for å løse matematiske oppgaver" og at "de med dyskalkuli har først og fremst problemer med grunnleggende matte (pluss, minus, gange, dele). Ofte er de bedre i mer avansert matte som geometri og algebra".

Dyskalkuli regnes for å være en svikt i hjernen i forhold til hvordan følgende funksjoner samarbeider for å løse en oppgave:

- arbeidsminnet
- visuell og spatial evne
- oppmerksomhet
- konsentrasjon

I følge Dysleksi Norge (udatert-a) har ca. 5% dyskalkuli og blant de som har dysleksi har så mange som 50 % av de også dyskalkuli.

ADHD / ADD

ADHD står for Attention Deficit Hyperactivity Disorder og er en oppmerksomhets- og hyperaktivitetsforstyrrelse (ADHD Norge, 2016). ADHD Norge (2016) skriver at "symptomene kan i de fleste tilfeller forstås som en nevrologisk forstyrrelse som først og fremst innebærer økt uro, impulsivitet og vansker med oppmerksomhet".

Symptomer på ADHD kan innebære:

Konsentrasjonsvansker:

- Skifter stadig fra én aktivitet til en annen.
- Vansker med å organisere oppgaver og aktiviteter
- Distraheres lett
- Problemer med å følge instruksjoner

Hyperaktivitet:

- Uro i hender og føtter, vansker med å sitte stille
- Har mye energi, rastløshet, indre uro

Impulsivitet:

- Avbryter eller forstyrrer andre
- Handler uten å tenke seg om
- Vansker med å vente på tur

Personer med ADHD uoppmerksom type, eller ADD, har store oppmerksomhets- og konsentrasjonsvansker uten å være nevneverdig hyperaktive eller impulsive (ADHD Norge, 2016).

Ca. 5% av personer under 18 år har ADHD (ADHD Norge, 2016).

Dyspraksi

Dyspraksi eller DCD (Developmental Coordination Disorder) er i følge Norsk Dyspraksiforening (udatert) en dysfunksjon, svakhet eller umodenhet i hjernens utvikling. "Det kan derfor påvirke motorikk, koordinasjon, balanse, korttidshukommelse, smerteterkel og sanseintegrasjon". De skriver også at "dyspraktikere kan få stivt ansiktsuttrykk, være sensitiv for berøring og ha problemer med å forstå sosial koder, ansiktsuttrykk og kroppsspråk" (Norsk Dyspraksiforening [ND], udatert).

Dyspraksi er en lite kjent diagnose i Norge, til tross for at den har vært hyppig anvendt i andre europeiske land. Studier fra England viser at ca. 5-10% av befolkningen har dyspraksi (ND, udatert).

Systemet rundt

Det er flere instanser, som vil bli nevnt i denne oppgaven, som har som oppgave å blant annet utrede, tilrettelegge, veilede, sikre rettigheter og formidle kunnskap om saker relatert til dysleksi. For å få en oversikt over hvem de ulike er, vil det her presenteres noen av de mest sentrale instansene knyttet til arbeid med dysleksi.

SKOLEN

I følge Opplæringsloven §1-3 har alle krav på en opplæring som er tilpasset deres evner og forutsetninger, uavhengig av om de har fått bekreftet en diagnose eller ikke. Det er skolen og læreren som har ansvaret for å tilpasse opplæringen (DN, 2016a).

Oslo kommune sin nettside om skole og utdanning skriver at dersom skolen ser behov for utredning av elev, må skolen først selv vurdere om eleven kan hjelpes innenfor det ordinære opplæringstilbudet og prøve ut tiltak innenfor tilpasset opplæring. "Dersom eleven fortsatt ikke har tilstrekkelig utbytte av opplæringen skal skolen henvise til PPT" (Oslo Kommune, udatert).

Det skrives videre at "dersom den sakkyndige vurderingen fra PP-tjenesten konkluderer med at eleven ikke har tilfredsstillende utbytte av ordinær opplæring, skal rektor ved den enkelte skole fatte vedtak om spesialundervisning" (Oslo Kommune, udatert).

I dag er opplæring om dysleksi ikke en obligatorisk del av lærerutdanningen. Det er derfor, i følge Åsne Midtbø Aas i Dysleksi Norge, mange lærere som entrer læreryrket med lite kunnskap om dysleksi (Kolberg, 2014).

PPT Pedagogisk-psykologisk tjeneste

Pedagogisk Psykologisk tjeneste (PPT) er en rådgivende og sakkyndig instans som skal hjelpe barn, elever, lærlinger, praksisbrevkandidater og voksne med behov for særskilt tilrettelegging (Utdanningsdirektoratet, 2017).

PP-tjenesten er en lovpålagt virksomhet hjemlet i opplæringsloven og hver kommune og fylkeskommune skal ha en PP-tjeneste. Disse er, i følge en rapport fra Nordlands Forskning, likevel gitt "stor lokal frihet til å bestemme tjenestens kapasitet, bemanningens kompetansenivå og faglige sammensetning samt organisering av tjenesten" (Hustad, Strøm & Strømsvik, 2013).

Dersom det er mistanke om at en elev har dysleksi, kan PP-tjenesten kontaktes. De gjennomfører da utredning og utarbeider, der det er behov, en sakkyndig vurdering og gir skole råd og veiledning for tilrettelegging for eleven (DN, 2016b).

Elever over 15 år, foreldre, barnehager og skoler kan ta kontakt med PP-tjenesten for råd og veiledning. Dersom hevisningen gjelder vurdering av behov for spesialpedagogisk hjelp, er det kommunen eller fylkeskommunen, i et samarbeid med foreldrene/ eleven, som sender henvisning til PP-tjenesten (DN, 2016).

Statped er en nasjonal etat underlagt Utdanningsdirektoratet og er en spesialpedagogisk tjeneste for kommuner og fylkeskommuner. (Fjellstad, 2016).

Statpeds overordna mål er, i følge den nasjonale Arkivportalen, "å gi veiledning og støtte til de opplæringsansvarlige instansene i kommuner og fylkeskommuner, slik at barn, unge og voksne med store og særskilte opplæringsbehov blir sikret et forsvarlig opplærings- og utviklingstilbud" (Arkivportalen, udatert). Statped samarbeider blant annet med PP-tjenesten.

Dette er noen av tjenestene Statped tilbyr:

- Strakstilbud
- Utredning
- Rådgivning og veiledning
- Kurs for foreldre, barn og fagpersoner
- Opplæring
- Lokal kompetanseheving
- Samarbeid med universiteter/høgskoler (Statped, 2016)

Dysleksi Norge er en organisasjon som ble stiftet i 1976 og jobber for å ivareta interessene til personer med lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker. Dette gjør de gjennom informasjon og hjelp til enkeltpersoner og informasjon og oppsøkende arbeid overfor offentlige myndigheter og private institusjoner (DN, udatert-c).

Dysleksi Norge har i dag ca. 9000 medlemmer og 600 abonnenter. De har rundt 40 lokal- og fylkeslag rundt om i landet. Sekretariatet i Oslo har 9 ansatte og to pedagoger som reiser rundt på skoler (DN, udatert-c).

For å forbedre kunnskapen og tilbud hos de ulike skolene i landet, har Dysleksi Norge opprettet et tiltak kalt Dysleksivennlig skole. Det er en sertifisering av skoler som ønsker å jobbe ekstra for å ha gode systemer for å fange opp og følge opp alle elever med vansker (DN, udatert-b).

Dette er noen av Dysleksi Norges kampsaker:

- Retningslinjer for god tilpasset opplæring
- Spesifikke lærevansker inn i lærerutdanningen
- Hjelpemidler og lydbøker til alle elever
- Utvidet PC-stønad
- Voksnes rett til utredning og tilrettelegging på jobb (DN, udatert-c).

Bingo-livet

“Det er så individuelt. Det spørs hvor du bor hen, hvem du møter. Det er bingo på alle måter. Det er det som er det store problemet”

Dyslektiker (Personlig kommunikasjon 01.12.2017)

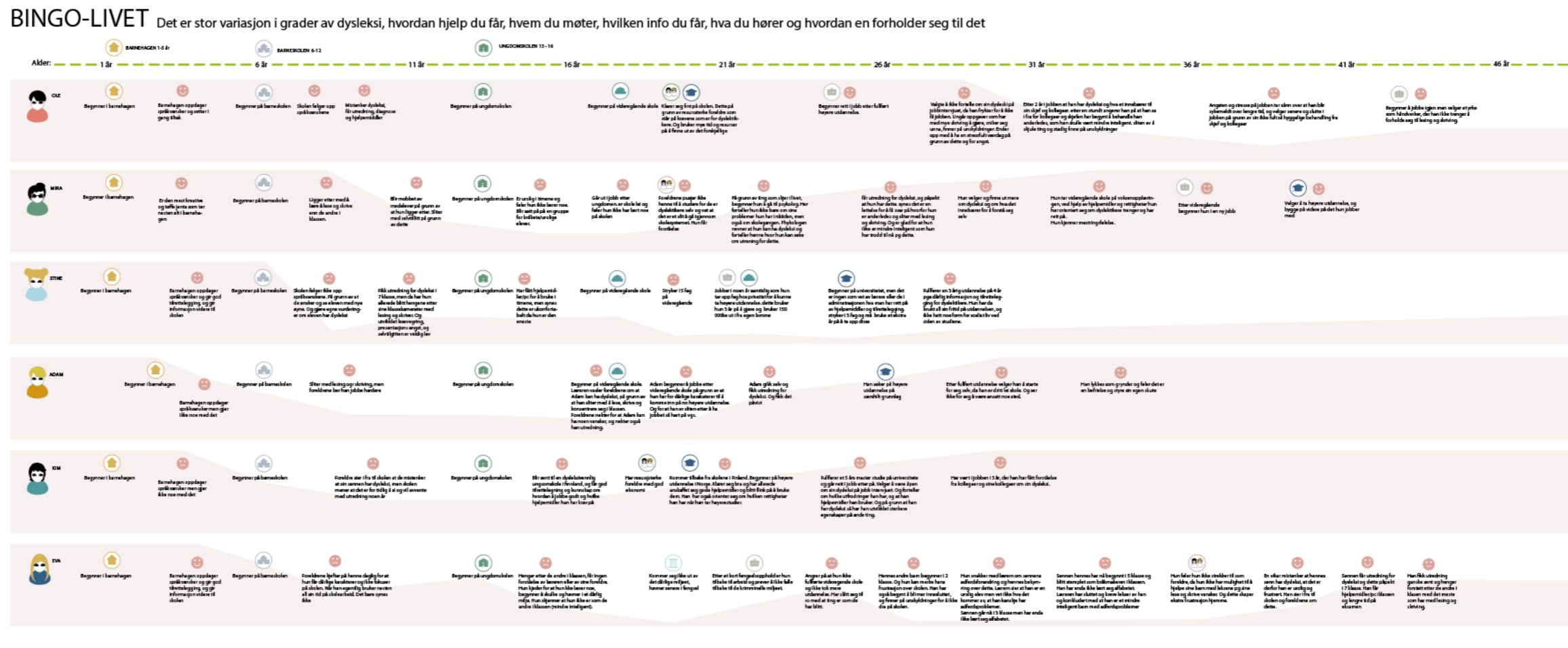
“Elever har ikke vansker med lesing, skriving, språk og tall bare i norsk-/mattetimene, eller i små grupper. De har det i alle fag hele dagen. Hjemme og på skolen”

Dysleksi Norge (<http://dysleksinorge.no/om-oss/>)

“Har du møtt én dyslektiker, har du møtt én dyslektiker”

Dyslektiker (Personlig kommunikasjon 01.12.2017)

DYSLEKSI
Kan utarte seg på så mange måter

Figur hentet fra forprosjekt 3 - Eksamensoppgave i emnet MAPD5200 – Context Mapping in Product Design av Åshild Aurlien og Julie Beate Fløstrand

Å leve med dysleksi i et skriftlig samfunn

Mange forbinder dysleksi med en vanske en merker mest til i skolesetting. Dysleksi er noe en har hele livet og det kan derfor påvirke en i alle mulige situasjoner i livet. Dysleksi Norge (udatert-c) skriver på sin nettside:

“Elever har ikke vansker med lesing, skriving, språk og tall bare i norsk-/matte-timene, eller i små grupper. De har det i alle fag hele dagen. Hjemme og på skolen”.

I dag er tekst et svært sentralt element i de aller fleste delene av livet. Det gjelder skriftlige oppgaver på skole og jobb, men også i fritiden, som når du skal lese undertekst på en film, lese nyheter og informasjon, gjøre administrativt arbeid, lese en bruksanvisning, lese veibeskrivelse, osv. - listen er nesten uendelig. Et område der det har skjedd mer endring i senere tid er overgangen til et digitalt samfunn med nye kommunikasjonsverktøy. Mye kommunikasjon som tidligere har vært muntlig har nå blitt skriftbasert, som å sende en sms, skrive på messenger eller snapchat, skrive innlegg på facebook, m.m.

Aina Sætre (2009) skriver i sin doktorgradavhandling *Dysleksi og selvoppfatning*, at “mange av de aktivitetene som foregår i skolen, finner en i dag også igjen utenfor klasserommet. Dette gjør seg særlig gjeldende for skriftspåklige aktiviteter. Skriftspråket som verktøy berører stadig flere arenaer i sam-

funnet”. Logometrica (2018b) skriver på sine nettsider at “datamaskiner invaderer yrkesliv og hverdagsliv for stadig flere mennesker. Moderne informasjonsteknologi stiller store krav til skriftspråklig presisjon, der dyslektikere ubarmhjertig kommer til kort”.

Selv om ny teknologi stiller store krav til skriftspråklig prestasjon, kan en likevel også se en rekke nye digitale verktøy som skal gjøre det lettere for de som sliter med både lesing og skriving. Dette er en positiv utvikling, men mange uttrykker likevel at det er utfordrende å møte et samfunn som stiller så store krav til tekstspåklige ferdigheter.

Logometrica skriver at det kan se ut som det er en økning i antall personer med dysleksi, men at det neppe er trolig i og med at det er et biologisk, arvelig avvik. “Derimot kan man tale om en økning på et annet plan. Samfunnets krav om effektiv skriftspråklig ferdighet vokser stadig. Om man tidligere i ganske mange yrker kunne klare seg med en beskjeden leseferdighet og nesten ingen skriveferdighet, kan man i dag nesten ikke finne noe yrke uten høye krav til skriftspråket. Det betyr at stadig flere mennesker med dyslektisk disposisjon kommer til kort”.

“Skriftspråket som verktøy berører stadig flere arenaer i samfunnet”

(Sætre, 2009)

Foto: Åshild Aurlien

Dysleksi og selvoppfatning

Professorene i pedagogisk psykologi og spesialpedagogikk Skaalvik og Skaalvik (2005, s. 75) beskriver selvoppfatning som "enhver oppfatning, vurdering, forventning, tro eller viten som en person har av seg selv". Denne oppfatningen har stor betydning for både psykisk og fysisk helse, læring, mestring og livskvalitet generelt.

Førsteamanuensis i pedagogikk, Aina Sætre (2009), hevder at selvoppfatning har både en beskrivende og en emosjonell dimensjon. Den beskrivende dimensjonen er knyttet til individets kunnskap og vurdering om hvilken kompetanse det har, hvilke egenskaper og trekk, og hvilke verdier det står for. Mens den emosjonelle dimensjonen handler om "individets verdsetting av seg selv, sin rolle og sine egenskaper, og oppstår i møtet mellom egne, (oppfattede) forutsetninger og andres behov og forventninger, og opplevd betydning. Det blir derfor en mer verdiladet beskrivelse med større andel av emosjoner der også sosiale påvirkninger og sammenligninger ligger til grunn" (Sætre, 2009). Selvoppfatningen er derfor tett knyttet til både ens egen oppfatning av egenskaper og mestring i forhold til andre, og til andres forventninger.

Dysleksi er noe som påvirker ens evne til lesing og skriving, noe som er et veldig sentralt element i svært mange situasjoner i livet. Det får derfor ofte konsekvenser for ens oppfatning av mestring og evne til å møte andres forventninger. Hvilken hjelp en får til å lette disse vanskene og måten en håndterer vanskene sine, på har derfor ofte mye å si for en persons selvoppfatning.

Sætre skriver i sin doktorgradavhandling *Dysleksi og selvoppfatning*, at "flere undersøkelser tyder på at personer med dysleksi har dårligere selvoppfatning enn personer uten" (Sætre, 2009). Hun hevder at elever i stor grad internaliserer samfunnets normer, og at i samfunn der skoleprestasjoner og teoretiske fag verdsettes høy, kan dette få negative konsekvenser for deres selvoppfatning og selvverd.

Attribusjon handler om hvordan mennesker oppfatter sammenhengene mellom årsak og virkning, og hvor en tenker at årsaken ligger - om den ligger i forhold hos en selv, eller i ytre forhold. Sætre skriver at "dersom det for eksempel ikke er klarhet om årsaken til at personer med dysleksi gjør det så dårlig på skriftlige prestasjoner, kan deres attribusjonsstil få stor betydning for hvordan de årsaksforklarer prestasjonene. Har de en tendens til å attribuere prestasjonene til internale, stabile og globale forhold, som for eksempel manglende evner, vil det kunne få negative følger ut over den spesifikke situasjonen" (Sætre, 2009).

Det kan tyde på at det å få hjelp til å oppnå mestringsfølelse og god kunnskap om dysleksi og hvor en kan årsaksforklare prestasjonene sine, er viktige aspekter å ta tak i når det gjelder å fremme en positiv selvoppfatning.

Omfattende tema

Som vist i de foregående avsnittene, er dysleksi er stort og omfattende tema. Dysleksi er noe en er født med og har hele livet, og det vil derfor påvirke deg på svært mange områder gjennom hele livet.

I og med at det er et stort tema med mange delområder, har vi sett behov for en omfattende kartleggingsprosess som krever mye tid. Vi bestemte oss derfor, i forkant av masterprosjektet, for å benytte de to foregående eksamensprosjektene i masterstudiet til å begynne på dette arbeidet. Vi har derfor sett på disse prosjektene som forprosjekter til selve masteroppgaven.

På det første eksamensprosjektet, som dreide seg om kommunikasjon, valgte vi å jobbe hver for oss på to ulike delområder - for å avdekke fler områder samtidig. På det neste eksamensprosjektet, som dreide seg om GIGA-mapping, valgte vi å jobbe sammen for å få kartlagt så stort område som mulig, for å få et best mulig inntrykk av det store bildet - dysleksi.

I det følgende kapitlet vil det komme en kort presentasjon av de tre forprosjektene som er blitt gjort, og hvilke hovedfunn disse resulterte i.

KAP 3

FORPROSJEKT

- LASSE**
28 år
Jobber innen IT
Dysleksi
- Camilla**
25 år
Student innen kreative fag
Dysleksi og ADHD
- ISELIN**
35 år
Jobber innen design
Dysleksi
- JANNE**
32 år
Jobber innen salg
Dysleksi, ADHD, Språkvansker
- MAREN**
22 år
Arbeidsledig
Dysleksi og ADD

LÆRING

- Jeg lærer mye via nettkurs. Jeg øvde mye til teoprøven via nettkurs
- Jeg lærer mye av å gjøre praktiske ting
- Hvis folk forteller historier, så lager de bilder i hodet mitt - da har jeg noe å feste det til og da husker jeg det til de bildene
- Jeg lærer best gjennom praksis, erfaringer, observasjoner og eksperimentering
- Jeg må virkelig føle på presset på at det er viktig for at jeg skal få meg til å sette meg med og lære noe. Jeg må da gjøre det sånn skikkelig
- Jeg trenger å synes at det jeg skal lære er veldig interessant eller nyttig for at jeg skal ha konsentrasjon og motivasjon for å jobbe så hardt med det at jeg lærer noe
- Det er viktig for meg å holde ting ved like for å ikke glemme det jeg har lært - jeg savner støtte til å gjøre dette etter at grunnskolen var over
- Jeg blir lett distraheret

STUDIER

- Jeg er flink til å se de store bildene og se sammenhenger mellom ting. Det kommer godt med på studiet
- Jeg er flink til å scanne klassekameratene mine og finne ut hvordan jeg kan dra nytte av de og hvordan de kan dra nytte av meg. Jeg er flink til å benytte meg av andres evner og også å gi av det jeg er flink til
- Jeg er flink til å finne nye måter å gjøre ting på og Innhente informasjon på, ved å unngå de jævla bøkene
- Jeg er flink til å prate, og har forståelse for mennesker og kommer lett i kontakt med både medstudenter og andre personer som kan gi meg viktig og interessant informasjon jeg kan bruke i oppgavene mine
- Jeg er veldig flink til å jobbe hardt og er svært dedikert til oppgavene mine
- Jeg føler jeg er kreativ og flink til å finne alternative måter å jobbe på
- Jeg er flink til å se de store bildene
- På bacheloroppgaven er det jo ingen som gidder å hjelpe - det blir litt for mye, så da er det viktig å være på gruppe med noen som kan skrive.
- Når jeg prøver å dra på utveksling, da vil jeg ikke si at jeg har det. Det er jo ikke lov å diskriminere på det, men flere bryter det
- Har ikke nødvendigvis noen å spørre om hjelp til å rette
- På studier er det mer skrijving av lange akademiske tekster
- På skolen og studier er det mer trang og dermed mindre indre motivert
- Jeg får litt dårlig samvittighet når jeg spør folk i klassen om å rette oppgaven min, for da tar det tid fra deres eget arbeid
- Jeg føler at jeg har masse ideer, men så må jeg bruke så lang tid på skrivingen at jeg ikke rekker å få vist alle ideene mine.
- Skrivingen spiser opp all tiden

TID

- Jeg har alltid dårlig tid - og stresser over at jeg ikke rekker ting
- Er dårlig på å planlegge og pakker ikke før rett for en tur
- Å lære klokka tok lang tid
- Jeg er blitt veldig bevisst på at jeg tidligere var vimsete på tid og ikke hadde et helt godt tidsbegrep - så nå kommer jeg aldri for sent

FINNE FRAM

- Jeg har veldig godt visuelt minne, så jeg kjenner meg godt igjen på steder jeg har vært før, så da er det lett å finne fram
- Slet med høyre og venstre før, men ikke så mye nå
- Jeg har problem med å møte opp på riktig sted. I stede for å lese teksten eller adressen, så tror jeg jeg har forstått hvor det er, og så møter jeg opp på feil sted, fordi jeg prøver å unngå lesing
- Jeg har problem med å møte opp på riktig sted. I stede for å lese teksten eller adressen, så tror jeg jeg har forstått hvor det er, og så møter jeg opp på feil sted, fordi jeg prøver å unngå lesing
- Jeg er skikkelig dårlig på høyre og venstre

SKOLE

- Gruppearbeid med skriving og skrive notater fort er vanskelig
- Læreren sa at jeg var lat, at det var derfor jeg ikke fikk til ting som de andre
- Fram til 5. klasse fikk jeg ikke ordentlig hjelp. Jeg ble ikke utredet før da og læreren hadde ikke tid til å hjelpe meg. Det gjorde at jeg gikk veldig lenge uten å få forklaring på hvorfor jeg ikke var helt som de andre
- Jeg følte at jeg hang mer og mer etter og begynte å føle meg dum
- I barnehagen ble jeg oppfattet som hun kreative, men da jeg kom på skolen, ble ikke det verdsatt så mye, men heller lesing og skriving, og dermed gikk jeg fra å være hun flinke til å være hun dumme
- Jeg føler at veldig mye peker tilbake til skolegangen min og hvordan jeg har hatt det der. Hvilken hjelp jeg har fått og hvem jeg har møtt
- Jeg likte best å være i klasserommet og ikke bli tatt ut, for da følte jeg meg så annerledes

Forprosjekt 1

Din klasse

- Å møte elever med dysleksi i skolen

Emne: MAPD 5100 Strategies in Product Communication
 Av: Åshild Aurlien 2017

Med egen erfaring som lærer, har Åshild møtt flere elever med ulike utfordringer knyttet til læring, og hun har sett flere som ikke har fått den oppfølgingen de har behov for. Hun har også jobbet som vikar og erfart hvor liten tid og fokus det ofte er satt av til å overrekke informasjon om elevene til vikarer og assistenter som skal ha ansvar. Dette er ofte korte beskjeder om tilrettelegging, som er svært essensiell for eleven det gjelder, men fordi det ofte ikke er et godt system rundt overrekkingen, blir denne informasjonen ofte neglesjert - noe som går ut over elevens læring og trivsel.

Åshild ønsket å se nærmere på dette utfordringsområdet og forsøke å komme med et konsept for **et system som kan sikre god informasjonsflyt i skolen når tiden er knapp.**

Metoder:

- Research på nett
- Dybdeintervju med:
 - 4 dyslektikere
 - 4 lærere
 - 3 vikarer
 - 2 spesialpedagoger
 - 1 Undervisningsinspektør
- PP-tjenesten
- Dysleksi Norge
- Concept-mapping / Workshop
- Prototyping
- Storytelling
- Testing / Rollespill

Hovedutfordringer/funn:

Kunnskap	Utredning / tiltak	Følelser / virkning	Kommunikasjon
<ul style="list-style-type: none"> • Mangel på kunnskap om dysleksi blant lærere • Dysleksi er ikke obligatorisk tema i lærerutdanningen • Mange ufaglærte blir satt som assistent for de som trenger hjelpen mest • Mangel på kunnskap om tiltak • Lite kunnskap om bruk av hjelpemidler • Store forskjeller fra skole til skole 	<ul style="list-style-type: none"> • Dysleksi blir ofte oppdaget sent • Tiltak blir ofte utsatt • Viktige hjelpemidler blir ofte ikke brukt (pga. lite opplæring) • Vurderinger og tiltaksplaner er ofte så omfattende eller utlengelig at de ikke blir brukt i det daglige • Mangel på vurdering av og oppfølging av tiltak 	<ul style="list-style-type: none"> • Er fortsatt stigma knyttet til dysleksi • Mange med dysleksi synes det er vanskelig å føle seg annerledes • Mange sier de blir stemplet som dumme • Noen rapporter om mobbing • Mange med dysleksi "faller utenfor samfunnet". • Foreldre føler ofte barna ikke får nok oppfølging 	<ul style="list-style-type: none"> • Mangel på system for overrekking av informasjon når tiden er knapp • Mangelfull kommunikasjon mellom parter i skolesystemet • Mangelfull formidling av informasjon/tiltak om elever til vikar/assistent • Data er ofte for omfattende og "faglig" til å bli brukt i praksis

Løsningskonsept

"Din Klasse" er en intranett-løsning for nettbrett. Når vikaren kommer på skolen, får hun, sammen med undervisningsopplegg, utdelt et nettbrett. Her logger hun seg inn på "Din Klasse" og får dermed tilgang til klassen hun skal ha. Når det er liten tid, vil hun ikke rekke å lese informasjon om alle elevene. Det er derfor en stjerne på de elevene med mest essensiell informasjon. Vikaren kan trykke seg inn på disse elevene og få opp enkle og kortfattede beskjeder om det viktigste å huske på for å tilrettelegge for denne eleven. Siden gir også vikar mulighet for å gi tilbakemelding til fast lærer om hvordan timen har gått, og eventuelle tilbakemeldinger om enkeltelever.

Fordeler/kriterier

- Øker kunnskap om dysleksi hos de med ansvar for elev
- Gjør informasjon og tiltak lettere tilgjengelig for bruk i praksis når tid er knapp
- Gjør vikar/assistent mer forberedt på møtet med elevene
- Øker mestringsfølelse hos vikaren og følelsen av at vikarer gjør en viktig jobb
- Letter jobben til lærer
- Letter oppfølging og vurdering av tiltak
- Oppfordrer og forenkler kommunikasjon om elev mellom ulike pedagoger
- Verktøy for bedre kommunikasjon og samarbeid med foresatte
- Et system som fungerer på tvers av skoler
- Enkel, intuitiv, kortfattet for praktisk bruk

Forprosjekt 2

Dysleksipakken

- En undersøkelse av rettigheter, tilrettelegging og hjelpemidler for dyslektikere på høyere utdanning

Emne: MAPD 5100 Strategies in Product Communication
Av: Julie Beate Fløstrand 2017

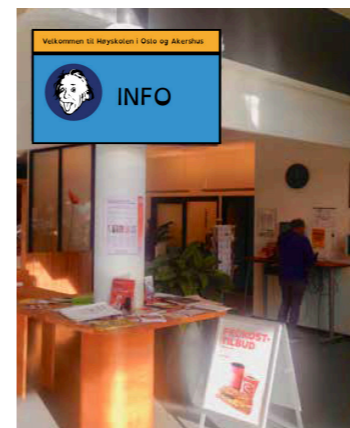
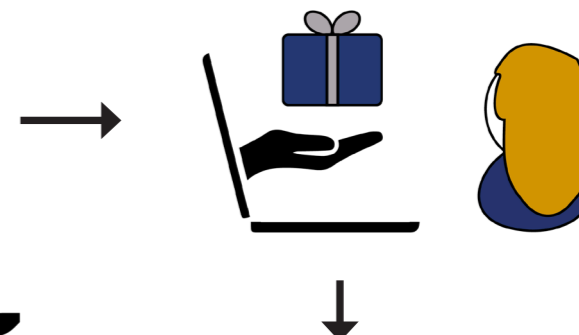
Som dyslektiker har Julie møtt på en rekke utfordringer i møte med skolesystemet. Særlig gjelder dette mangel på kunnskap om tiltak og rettigheter hos ansatte i skolesystemet. Dette har hun også erfart når hun skulle begynne å studere på høyskolen.

Julie ønsket å se nærmere på hvordan systemet er lagt opp for dyslektikere som skal inn i utdanningssektoren.

Hun tok utgangspunkt i Høgskolen i Oslo og Akershus og så på hvordan de bedre kan møte studenter med dysleksi og gi de den informasjonen og tilretteleggingen de har krav på.

- Metoder:**
- Research på nett
 - Dybdeintervju med:
 - 5 dyslektikere
 - 1 bibliotekar
 - 1 leder for studieverkstedet
 - 1 Rådgiver for tilrettelegging
 - 1 Studentrådgiver
 - PP-tjenesten
 - 2 fra Dysleksi Norge
 - Concept-mapping
 - Prototyping
 - Storytelling
 - Workshop

Hovedutfordringer/funn:

Kunnskap	Utredning / tiltak	Følelser / virkning	Kommunikasjon
<ul style="list-style-type: none"> • Mange studenter med dysleksi vet ikke hvilke rettigheter de har krav på • Mange studenter vet ikke hvilke tilbud skolen de går på tilbyr • Utdanningsinstitusjoner er ofte ikke helt oppdatert på rettigheter 	<ul style="list-style-type: none"> • Etter grunnskolen har en ikke rett på utredning hos PPT, men de har rett på å få kartlagt sitt behov. • Studenter har ikke rett på utredning, men noen studiesteder tilbyr dette. • NAV tilbyr i noen tilfeller utredning. • Voksne kan kontakte en privat logoped for å få utredning, men da må de betale selv. (DN, udatert-d) 	<ul style="list-style-type: none"> • Flere studenter med dysleksi uttrykker at svært mye tid går med til skriftlig skolearbeid • Flere uttrykker at de synes det er slitsomt å måtte finne ut av rettigheter selv og selv forklare skolen hva de har krav på • Flere studenter sier de føler seg alene med vanskene sine og skulle gjerne kommet i kontakt med andre studenter med dysleksi 	<ul style="list-style-type: none"> • Viktig informasjon når ofte ikke fram til aktuelle studenter • Det drives lite direkte oppsøkende informering om lærevansker, rettigheter, og tilbud på studiesteder • Det er forskjeller på hva studiesteder tilbyr • Rettigheter er ofte beskrevet noe uklart, og varierer ut i fra grad av vansker hos student og mulighetene til studiested

Løsningskonsept

- Dysleksipakken er en samlet pakke med informasjon og tjenester for studenter med dysleksi. Den innebærer:
- Direkte forespørsel om du ønsker informasjon om tilrettelegging for dysleksi allerede på samordnet opptak sine sider
 - En mail fra studiested du kommer inn på om hvilke rettigheter du har som student med dysleksi, og hvilke tilbud skolen din kan tilby
 - En studentforening for personer med spesifikke lærevansker, som gjør det mulig å komme i kontakt med andre studenter i liknende situasjon for å dele erfaringer
 - Tydeligere informasjon på flere plattformer

Fordeler/kriterier

- Informasjon skal være lett tilgjengelig for ansatte på studiested
- Informasjonen skal være lett tilgjengelig for studenter, og være mer oppsøkende
- Informasjon om rettigheter, tilretteleggingsmuligheter og hjelpemidler skal være mer samlet på ett sted
- Løsningen skal gjøre det lettere for studenter med dysleksi å komme i kontakt med hverandre

Forprosjekt 3

Dysleksi i hverdagen

- En GIGA-map over livet med dysleksi

Emne: MAPD5200 Context Mapping in Product Design 2017

Av: Åshild Aurlien og Julie Beate Fløstrand

Dette prosjektet gikk ut på zoome ut og se det store bildet av dysleksi. Her er det lagt vekt på det faktum at dysleksi er noe en er født med, og noe som varer hele livet. Dysleksi er ikke noe som bare påvirker en på skolen, men noe en har med seg i alle situasjoner i livet, både på skolen, hjemme, sosialt, på reise, osv.

Det har også vært fokus på å vise hvilke positive sider dysleksi kan føre med seg, ved siden av utfordringene.

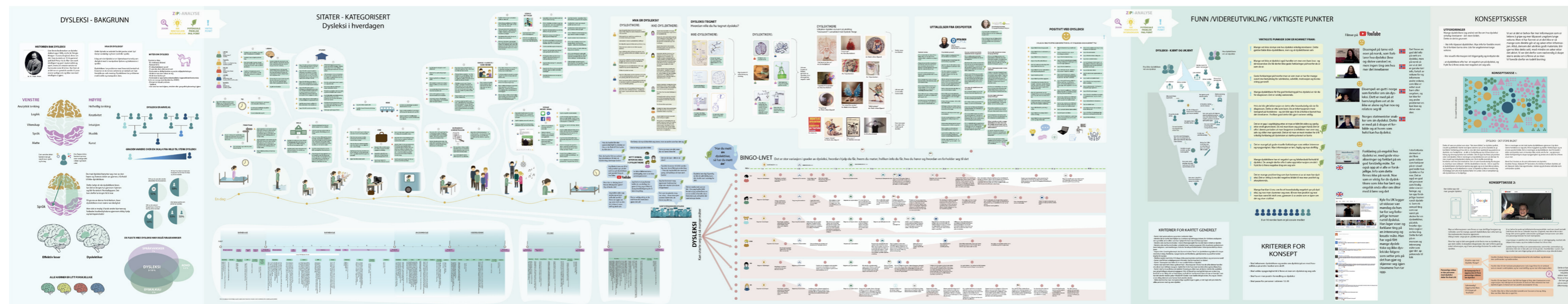
Prosjektet resulterte i et 5 meter langt **GIGA-map som viser en visuell oversikt over datainnsamling og funn som har vært gjort så langt i prosjektet om dysleksi.** Dette var også ment som en oppsummering og kartlegging før selve masterprosjektet.

Metoder:

- Research på nett
- Dybdeintervju med:
 - 8 dyslektikere
 - PP-tjenesten
 - Dysleksi Norge
- Concept-mapping / Workshop
- Prototyping
- Testing

Hovedfunn

- Mange vet lite om dysleksi - også dyslektikeren selv
- Mange dyslektikere har et negativt syn på dysleksi - noe som kan skape frykt for å søke informasjon som kunne gjort ting lettere for dem
- Flere sier det hjalp å høre andres snakke om dysleksien sin med stolthet, for å klare det selv
- Mange uten dysleksi forbinder dysleksi med noe som påvirker en på skolen, men det påvirker en gjennom hele hverdagen generelt
- Det er store individuelle forskjeller når det kommer til type og grad av vankser
- Flere dyslektikere sier de kunne ønske de hadde fått bedre informasjon om dysleksi da de fikk diagnosen
- Flere dyslektikere sier de synes det er vanskelig å finne den rette informasjonen
- Flere sier det hjalp å få en forklaring på hvorfor man er som man er, men at det var en stor jobb å komme dit
- Mye informasjon om dysleksi er rettet mot personene rundt dyslektikeren
- Det ser ut til å være et gap i oppfølging av personer med dysleksi etter endt grunnskole
- Flere sier det er stor forskjell på kunnskap og tilretteleggingstilbud hos bl.a. skoler, arbeidsplasser, utredere og pedagoger.
- Det er mangel på gode visuelle forklaringer av dysleksi og hjelpemidler som vekker interesse og nysgjerrighet
- Det betyr mye å se at man ikke er alene om å ha utfordringene sine
- Flere skulle gjerne lært mer av andres erfaringer

Kartet kan ses i større format i vedlegg.

KAP 4

MULIGE TEMAER

Hva det allerede jobbes noe med

I og med at dysleksi er noe en har med seg hele livet, i alle situasjoner, er det mange områder en kunne tatt tak i. Noen områder blir det allerede gjort en del med, som for eksempel :

Dysleksi Norge jobber aktivt politisk for å få dysleksi inn som obligatorisk emne i lærerutdanningen (DN, udatert-c), og de jobber for å heve skolers kompetanse til å imøtekomme elever med lese- og skrivevansker gjennom tiltaket Dysleksivennlig Skole.

Det diskuteres også mye i disse dager om hvordan skolen bedre kan tilrettelegge for elever med behov for spesialpedagogiske tiltak (Mellingsæter, 2018), der det blant annet er kommet forslag om omorganisering av Statped og PP-tjenesten for å sikre barn og unge nødvendig spesialpedagogisk hjelp (Valum, 2018).

Det jobbes også i disse dager med en utarbeiding av en fornyet læreplan. Her er det, i følge Utdanningsdirektoratets blogg, snakk om at det vil være et større fokus på kreativitet, praktiske og estetiske fag, dybdeforståelse og tverrfaglighet (Sunde, 2017). I statsbudsjettet for 2018 ble det også øremerket 100 millioner kroner ekstra til tidlig innsats i barnehage og skole, for å identifisere og løfte opp de som sliter (NTB, 2017). Dette kan høres ut som en positiv retning i forhold til elever med lese- og skrivevansker.

Det finnes og utvikles også stadig nye hjelpemidler og spill for å hjelpe personer med lese- og skrivevansker (DN, udatert-e) (Landmark, udatert).

Mulige temaer

Ut i fra funnene så langt har det pekt seg ut flere områder med forbedringspotensiale som det kunne vært nyttig å se nærmere på og finne en bedre løsning til. Figuren til høyre viser en oversikt over mulige temaer.

Alle oppgavene kunne vært interessante å ta videre, men ikke alt kan gjøres samtidig. Det er behov for å velge et fokus. Ut i fra kunnskap om hva det allerede blir gjort en del med, og analyse av funn, peker det seg spesielt ut:

et behov for å fokusere på selve dyslektikeren og ikke bare i skolesetting, men i livet og hverdagen generelt.

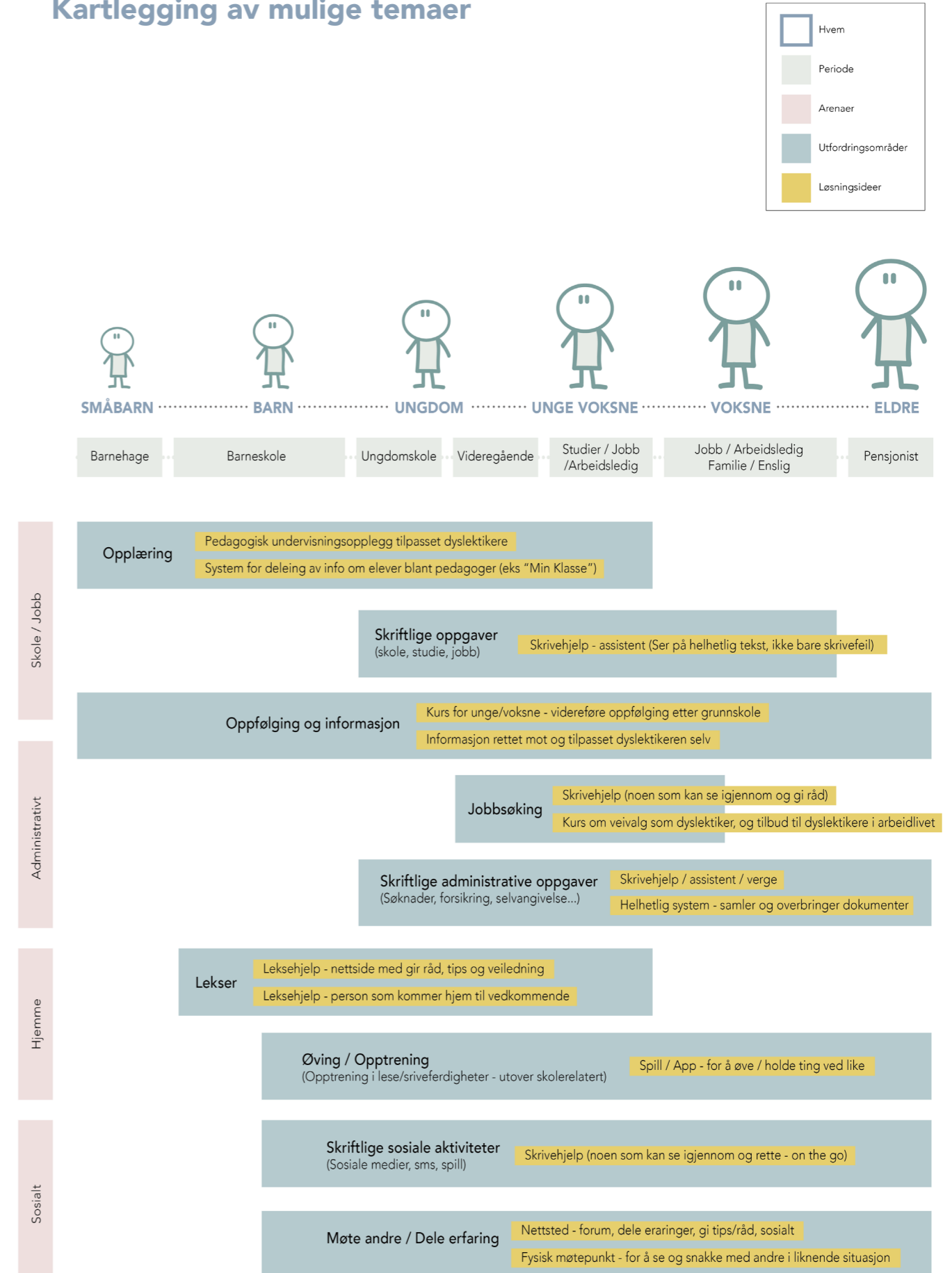
En kan spesielt se to temaer som går igjen:

- Skrivehjelp
- Informasjon

Begge disse temaene ble tatt et skritt videre i prosessen gjennom to nye dybdeintervjuer med dyslektikere, en ide-workshop med to personer med og to uten dysleksi, samt kartlegging av gamle og nye funn.

De to neste sidene vil kort presentere noe av resultatene fra dette arbeidet.

Kartlegging av mulige temaer

KAP 5

FOKUS

Valg av fokus

Alle temaene nevt, kunne det vært nyttig å ta tak i. Også de områder der det blitt gjort ting allerede, vil det ofte fremdeles være forbedringspotensiale, som for eksempel pedagogiske verktøy, hjelpemidler, formidling, m.m. For å ta et valg, ble det sett ekstra på hva som allerede finnes, og hvor det største gapet ligger.

I forskningsprosjektet, Dysleksistudien i Tromsø, påpekes det at "forskning viser at det mest effektive tidsvinduet for å avhjelpe dysleksi er i 1.-2. klasse når barna knekker lesekode og automatisere lesingen" (Lervaag, 2018). Ettersom det er viktig å hjelpe barn i tidlig alder, har mye av tiltakene et fokus på nettopp barn. I og med at små barn ikke har den samme muligheten til å sette seg inn i tematikken og skaffe seg rettigheter, er mye av informasjonen rettet mot personene rundt, som foreldre og pedagoger. Line Yri, kontorsekretær i Dysleksi Norge, sier i et intervju 04.12.2017 at

"Det er mest informasjon på starten, når de får diagnosen, som ofte og helst er tidlig, og da er de barn og forstår ikke alt. [...] Barn har jo ikke så stor mulighet til å lese seg opp, så mye informasjon er rettet mot foreldre" (L. Yri, personlig kommunikasjon, 4. desember 2017).

Ut i fra denne bakgrunnen om at barn ofte er fokuset for tiltak, og voksne er fokuset for informasjon, ser det ut til å være et gap når det gjelder ungdom.

Ut i fra intervjuer så langt er det også fler personer med dysleksi som sier de synes det er vanskelig å finne god informasjon, både fordi det som finnes er avansert å lese, og at mye er spredt. Det ser derfor ut til at det også er mangel på god informasjon rettet mot selve personen med dysleksi og ikke bare de rundt.

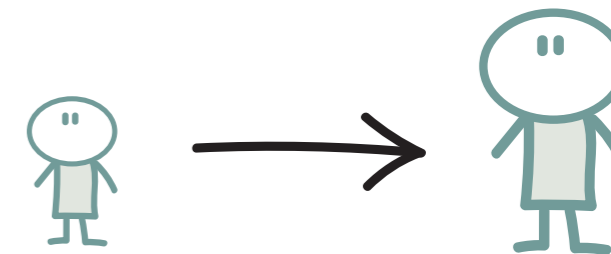
Dysleksi er noe en har hele livet, så hva skjer når en vokser opp og en begynner å reflektere mer over egen situasjon, en ønsker å være mer selvstendig og finne ut av ting på egen hånd?

Det ser derfor ut til å være et gap når det gjelder informasjon om dysleksi rettet mot og tilpasset selve unge personer med dysleksi. Dette vil derfor være fokus for dette prosjektet.

Neste side vil forklare litt om hvorfor det er viktig å fokusere på denne gruppen.

Fra barn til ung voksen

Løsrivelse og søken etter identitet

Spesialist i barne- og ungdomspsykologi, Bjørn Brunborg, har skrevet en artikkel i Norsk Psykologiforening om vanlige utfordringer for tenåringsforeldre. Her uttrykker han at en i tenåringsalderen ofte begynner å løsrive seg fra foreldrene, og at vennerelasjoner gradvis får en større og mer betydelig plass. Han peker på en undersøkelse som viser at 10-åringer rapporterer at de er nærmere foreldrene enn 16-åring, men at 25-åringer rapporterer de er like nære som 10-åringer. Dette mener han kan være en "bekreftelse på at en i ungdomstiden arbeider med å «søke seg ut» fra foreldrerelasjonen mot større selvstendighet" (Brunborg, 2018). Han skriver også at "Ungdomsfasen er en tid for å utforske spørsmål som «hvem er jeg» og «hvilke verdier har jeg». Dette er spørsmål som er en naturlig konsekvens av behovet for å finne sin egen identitet og sitt eget fundament i livet".

Behov for veiledning

Ungdomsalderen er en tid for store biologiske forandringer, som påvirker en også følelsesmessig og sosialt. Det er en tid for stor aktivitet i det emosjonelle systemet i hjernen. Brunborg viser til at hjernen fremdeles er under utvikling i ungdomsårene og at dette blant annet gjelder områder som er viktige for impuls kontroll, bedømmelse, sinnemestring og framtidspanlegging. Han sier også at "det er de områdene i hjernen som tas i bruk, som utvikler seg videre. Utviklingen skjer i samspill med omgivelsene. Derfor er det viktig med god veiledning i tenårene" (Brunborg, 2018). Dette sier han også er svært

viktig med tanke på det store presset ungdom opplever fra omgivelsene om å lykkes både på skolen og sosialt.

Virking på senere liv

Ungdomsårene er en tid da en også skal ta en rekke valg som kan få store konsekvenser for senere liv. Disse valgene blir gjenre tatt ut i fra den oppfatningen man har av egne evner og erfaringer av mestring. Det er derfor viktig å gi god støtte i denne tiden for å fremme motivasjon og gi veiledning til gode valg for framtiden.

Å kunne årsaksforklare utfordringene sine

Førsteamanuensis i pedagogikk, Aina Sætre (2009), skriver i sin doktorgradavhandling Dysleksi og selvoppfatning, om at tidlige erfaringer knyttet til mestring har mye å si for selvoppfatningen og motivasjon. Hun legger vekt på viktigheten av å lære hvordan man skal årsaksforklare prestasjoner. Hun skriver at "dersom det for eksempel ikke er klarhet om årsaken til at personer med dysleksi gjør det så dårlig på skriftlige prestasjoner, kan deres attribusjonsstil få stor betydning for hvordan de årsaksforklarer prestasjonene" og "et nederlag kan lett komme til å årsaksforklares med manglende kompetanse, uten at det har rot i virkeligheten" (Sætre, 2009). Det ser ut til å være av viktighet at en fra tidlig av kan få god oversikt over grunnene for utfordringene sine, at det er knyttet til dysleksi, som er noe en ikke selv har forårsaket, og at det ikke har med generelle evner og intelligens å gjøre.

Forskningsspørsmål

Hvordan gi
tilstrekkelig
og tilpasset
informasjon
til unge
med dysleksi?

DEL 2

RESEARCH

KAP 6

METODER

Brukersentrert design

Arbeidet med dette prosjektet har vært sterkt preget av en brukersentrert tilnærming. Kari Andresen (2014) hevder i artikkelen *Ordning, reda og brukermedvirkning; Tjenstedesign*, at det i dag er en tendes mot at stadig fler ser behovet for bruken av tjenstedesignere, også i det offentlige. Andersen skriver at:

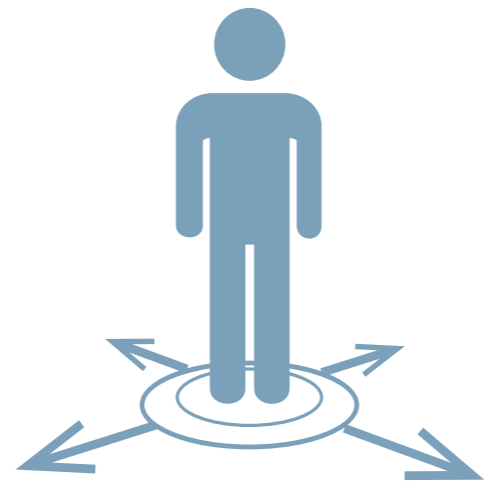
“Tjenstedesign handler om å lage bedre og mer effektive tjenester, ved å sette brukerens behov i sentrum”.

I denne sammenhengen vil brukeren i hovedsak si unge personer med dysleksi. Hvem målgruppen er vil bli presisert ytterligere i kapitlet Funn og innsikt - Mer presisert fokus.

Brukersentreringen har vært satt i praksis ved å inkludere personer med dysleksi i alle delene i prosessen, fra research- og forståelsesfasen, gjennom idegenerering og til design, prototyping og testing.

For å skape en løsning som er best mulig for brukeren, vil det også være nødvendig å innhente informasjon fra relevante fagpersoner. Og for å muliggjøre en suksessfull implementering som faktisk når fram til brukeren og blir brukt, er det behov for å kontakte relevante samarbeidspartnere.

Dette kapitlet vil presentere noen av metodene som er anvendt i prosessen for å prøve å oppnå nettopp dette.

Metoder

Intervju

Intervju er den metoden som har vært brukt mest i innhenting av innspill fra informanter. Det er blitt brukt på ulike måter, både brukerintervju, ekspertintervju, dybdeintervju, gruppeintervju, mappingintervju, semistrukturert og strukturert intervju.

Størsteparten av intervjuene som ble gjennomført er semistrukturerte dybdeintervju. **Dybdeintervju** er i følge eStudie.no en kvalitativ datainnsamlingsmetode der en intervjuer en person om gangen om et nærmere definert problem. De skriver at “dybdeintervjuer er nyttige når vi ønsker detaljert informasjon om en persons tanker og atferd, avdekke komplekse sammenhenger, eller når vi ønsker å forske på nye problemstillinger i dybden” (Sander, udatert). Et **semistrukturert intervju** kan i følge Holbergprisen “best beskrives som en samtale mellom forskeren og en respondent som er styrt av forskeren. På forhånd har forskeren laget en intervjuguide, en plan for hvilke tema man ønsker å snakke om” (Holbergprisen, udatert). Her er det ikke skrevet opp faste spørsmål som skal følges slavisk, men heller stikkord som kan guide en mer naturlig samtale. Denne intervjumetoden er brukt for å få et dypere innblikk i en persons historie, ved at de kan prate mer naturlig om det, og vi kan stille oppfølgerspørsmål på interessante delområdene som dukker opp underveis.

En metode, kalt “**The Five Whys**”, som går ut på å fortsette å spørre “hvorfor” flere ganger etter at intervjuobjektet har svart på et spørsmål, er brukt for å prøve å få fram

de underliggende tankene og motivasjonen til intervjuobjektet. Designkit.org (udatert-a) skriver at “if you stick with it, and give the person you’re interviewing the time, space, and permission to really go deep, you’re likely to wind up with a few key insights”.

En del av intervjuene ble også gjennomført som **mapping-intervju**. Dette vil si at enten intervjuer eller intervjuobjekt plasserer ut stikkord eller illustrasjoner på en plakat underveis i intervjuet. På den måten kan begge parter lettere se mulige sammenhenger og lettere gå tilbake til tidligere temaer for å utdype. Metoden gir også intervjuobjektet mulighet til å forklare ting med visualiseringer i stede for ord.

For å oppklare noen uklarheter eller innhente mer faktaopplysninger i etterkant, ble det også utført noen **strukturerte intervju**, med klare definerte spørsmål.

Workshop

Workshop er en metode der de en designer for har mulighet til å aktivt ta del i utviklingsprosessen. Designkit.org (udatert-b) skriver om en slik **samskaping** at “You’re not just hearing their voices, you’re empowering them to make alongside you. You can co-create services, investigate how communities work, understand how to name your solution, or what its logo should look like”. De skriver også at “Not only is a community far more likely to adopt a practice or service that it helped create, but you’ll also gain valuable insight into all facets of your solution”.

Designantropolog og psykolog Anna Kirah lister opp fem gode grunner for samskaping. Det er med på å skape:

- forståelse og empati
- motivasjon og engasjement
- forankring og forståelse
- eierskap til løsningen
- ansvar for implementeringen

(Personlig kommunikasjon, 14.11.2016)

I dette prosjektet er det blitt gjennomført både idé-workshop og designworkshop. Det ble først utført sammen med potensielle brukere, nettopp fordi det er de som er eksperter på hvilke ønsker de har og kan komme med konkrete ideer og tilbakemeldinger. Det ble også gjennomført workshop med mulig samarbeidspartner, både fordi de har relevante erfaringer på området og fordi de gjennom å delta aktivt vil få et større innblikk og mulig eierskap til konseptet. Dette kan være med på å øke sannsynlighet for at løsningen blir implementert.

En metode som ble brukt under en idé-workshop er "**Crazy 8's**". Det er i følge Google sin Design Sprint Kit en "fast sketching exercise that challenges people to sketch 8 ideas in 8 minutes. [...] The goal is to push beyond your first idea, which is frequently not the most innovative, and generate a wide variety of solutions to your challenge" (Google, udatert). Denne metoden ble brukt tidlig i prosessen sammen med både potensielle brukere og andre designere for å få hjelp til å tenke nytt, og generere ideer kjapt. Selv om ideene kan være noe korttenkte og "crazy" legger metoden opp til at deltakerene kan trekke ut gode poenger fra de ulike og sette de sammen til noe mer realistiske løsninger.

En metode som ble brukt under design-workshopen er "**Card Sort**". Dette er en metode som gjør det lettere å få i gang en samtale

om hva som er viktigst for de du designer for (Design Kit, udatert-c). Her fikk deltakerene utdelt en bunke med kort med ulike kategorier på, som de ble spurt om å rangere etter hva de synes er viktigst. De fikk også noen tomme kort der de kunne skrive/tegne på eventuelle ting de syntes manglet. Denne metoden ble brukt fordi det kan være vanskelig å komme på alt man synes er viktig selv, så det kan være lettere å sortere blant noe som allerede finnes. For at deltakerne ikke skulle binde seg for mye til disse, ble de først spurt om å liste opp ideer selv, før de fikk kortene. I tillegg kunne de også fylle ut tomme kort med egne tanker etterhvert.

Feltarbeid

Feltarbeid har vært en viktig metode i prosjektet. Feltarbeid dreier seg om innsamling av datamateriale ute i et bestemt forskningsfelt. Eksempler på dette kan i følge Stor Norske Leksikon være en "designkonsulent som jobber med brukerdrevet innovasjon, eller en antropolog som innsosialiserer seg i et 'fremmed samfunn' for å kunne forstå menneskene der og deres kultur". Det dreier seg i hovedsak om at "forskeren reiser til sitt forskningsområde ('felten') og samler inn data over tid, oftest gjennom **deltagende observasjon**" (Johannessen, 2016).

I og med at Julie selv har dysleksi har hun en større mulighet til å delta i settinger beregnet på personer med dysleksi og på den måten komme i kontakt med de på en naturlig måte. Julie har derfor (i tillegg til eget utbytte) over flere måneder deltatt regelmessig på flere dysleksi-kurs og møtt opp på ett arrangement for personer med dysleksi. Her har hun kommet i kontakt med og hørt historien til flere personer med dysleksi og innsamlet data både gjennom en-til-en livshistorieintervjuer,

gruppeintervjuer, samtaler, observasjoner, workshop, bilder, videoopptak, dokumenter og anbefalte nettsider. Denne metoden har vært en viktig kilde til virkelige og ulike livshistorier og mulighet til å både se og høre hva personer med ulik grad av dysleksi opplever av vansker og har av ønsker.

En positiv side ved feltarbeid er at det er langvarig og en har derfor mulighet til å bygge opp en større tillit hos informantene. Tillit er viktig for å få ærlige og dypere historier. Julie har også sine personlige erfaringer med dysleksi, noe som muliggjør en større forståelse i situasjonenn til de hun snakker med. Dette kan også gjøre det lettere for personene å åpne seg opp for henne. Likevel kan den nære kontakten og egne erfaringer også medføre noen negative sider, ved at ens egne erfaringer og opplevelser kan påvirke de andre deltakerene eller tolkningen hennes av observasjonene. Johannesen (2016) skriver at "en forsker i felten vil måtte foreta en rekke valg som både virker inn på prosessen og de dataene en får tilgang på". Dette har Julie vært bevisst og har prøvd så godt som mulig å ha et åpent sinn og ikke la sine erfaringer farge observasjonene, og vært klar over at hun i noen tilfeller kan ha hatt en påvirkning på de hun har samtalt med.

En logg ble skrevet fra dette arbeidet og har vært utgangspunkt for en del av diskusjonene om videre arbeid og hvem å kontakte.

Online research

En annen metode som har vært svært viktig i innsamlingsprosessen har vært **analyse av spørretjenester for unge på nett**. I innsamlingsmetodene hittil har det vært fokus på dybdeintervjuer av et begrenset antall personer. For å få et enda bredere bilde av hva unge lurer på knyttet til dysleksi, ble det

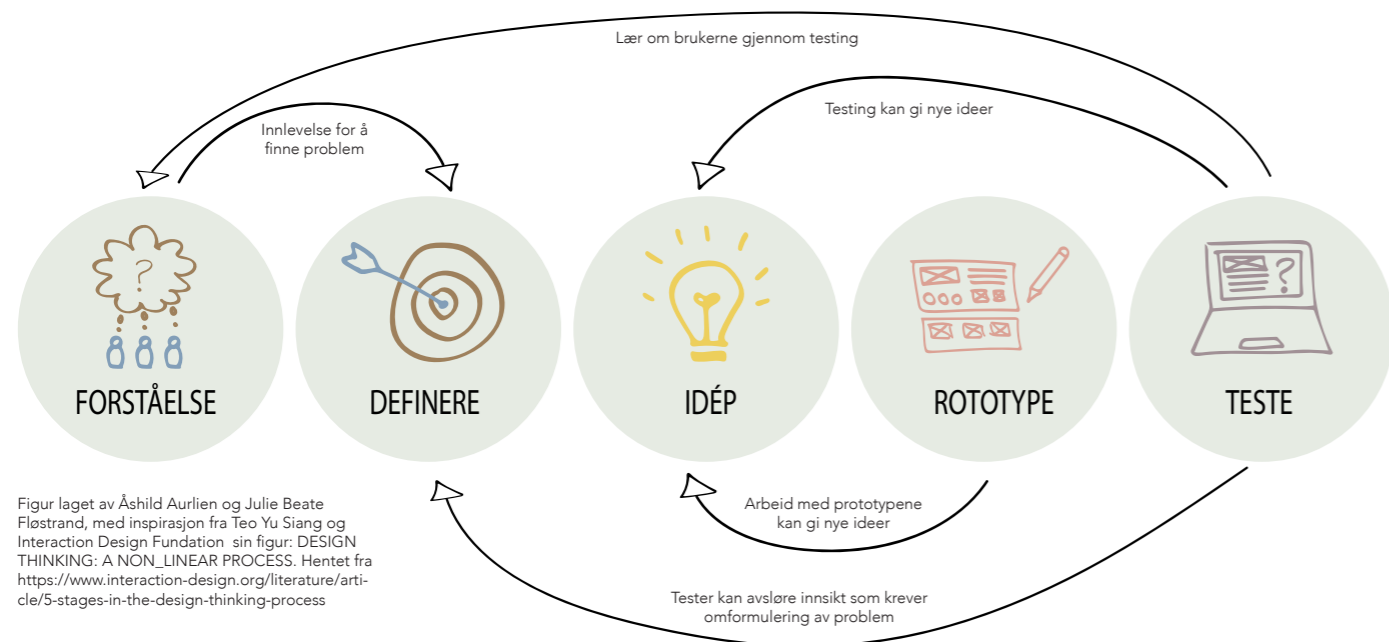
gjennomført en innsamling og analyse av alle henvendelser knyttet til dysleksi på to spørretjenester for unge på nett. I tillegg til å gi tilgang til et større antall personer, har denne metoden også gitt innsikt i tanker vi muligens ellers ikke ville fått gjennom et intervju ansikt til ansikt. I og med at disse tjenestene er anonyme åpner det for en større ærlighet, og den når personer som kanskje ellers ikke ville stilt opp på et intervju. Denne datainnsamlingsmetoden er også en effektiv måte å få tilgang til noe sensitiv informasjon fra unge personer uten å måtte søke om tillatelse fra foreldre.

Mye av arbeidet ellers med å bli bedre kjent med temaet, finne faktaopplysninger og finne ut av hva som allerede finnes og gjøres, er gjort gjennom **research på nett**, i diverse fagartikler, mediaoppslag og nettsider til relevante organisasjoner og foreninger.

Concept mapping

I løpet av prosjektet har det vært samlet inn en stor mengde data. Det har da vært behov for å skape orden og oversikt. J. A. Maxwell skriver i boken *Qualitative Research Design: An Interactive Approach*, at **concept mapping** er "a picture of what the theory says is going on with the phenomenon you're studying" (Maxwell, 2005, s. 47). Videre skriver han at "concept maps are a way of 'thinking on paper'; they can help you see unexpected connections, or identify holes or contradictions in your theory and help you to figure out ways to resolve these". **Kartlegging** har vært en svært sentral metode i prosjektet. Dette har både vært gjort fysisk på større plakater og digitalt i programmene Lucidchart og Adobe Illustrator.

Designprosess

Figur laget av Åshild Aurlien og Julie Beate Fløstrand, med inspirasjon fra Teo Yu Siang og Interaction Design Foundation sin figur: DESIGN THINKING: A NON_LINEAR PROCESS. Hentet fra <https://www.interaction-design.org/literature/article/5-stages-in-the-design-thinking-process>

Online research	Online research	Brainstorming	Design-workshop	Brukertesting
Bruker-intervjuer	Bruker-intervjuer	Crazy 8's	Concept mapping	Ekspert-testing
Ekspert-intervjuer	Ekspert-intervjuer	Idé-workshop	Bruker-intervjuer	Partner-testing
Feltarbeid	Mapping intervju	Concept mapping	Ekspert-intervjuer	Storytelling
Deltagende observ.	Concept mapping	Feltarbeid	Intervjue partner	
Kartlegging	Analyse	Moodboard	Card sort	
Analyse			Paper prototyping	
Brukerreise			Illustrator protot.	
			InVision prototype	

KAP 7

BRUKERINTERVJUER

Kine

26 år, student

Fra dybdeintervju 19.02.2018

“Kine” fikk stadfestet at hun har dysleksi og ADHD hos en nevropsykolog først da hun var 24 år, etter at hun begynte å studere. Hun har da strevd med lesing, skrijving og konsentrasjonsvansker gjennom hele livet. Foreldrene hennes har også dysleksi, og kunne ikke hjelpe henne mye med skrijvingen. På videregående strøk hun i fem fag. Disse har hun tatt opp igjen senere som privatist, noe hun måtte betale 150 000 kr for. Hun synes det er leit at hun ikke fikk hjelp tidligere og kunne ønske det var en større automatikk i formidling av informasjon og tilbud. Her er et utdrag fra hennes historie og tanker:

Skole og utredning

Jeg fikk ikke diagnosen før jeg var 24. Så jeg har tenkt at det ikke er noe jeg kan få hjelp til. Man blir litt blind på seg selv - man bare lever sånn.

Det er jo surt at jeg har gått igjennom 13 år og ingen som har oppdaget at jeg har dysleksi – aldri noen som har spurt – ikke én lærer.

Hadde jeg blitt tatt tak i på skolen hadde jeg vært mye flinkere. Jeg har jo brukt 150 000 kr på å ta opp fag. Hadde jeg fått hjelp tidligere hadde jeg ikke trengt det.

Også får jeg hjelp fra mammaen min. Men det er jo problem at hun og har dysleksi – foreldrene mine kan jo ikke skrive.

Når man ikke får noe hjelp så er d jo ikke noe vits med utredningen.

Veien til informasjon

Ja, infoen er der men jeg vet ikke hvordan jeg skal praktisere det.

Har ikke sjekket ut dysleksi på nett – for har bare godtatt at jeg har det. **Jeg vet ikke om d er noe jeg kan gjøre.** Det bare er sånn det er.

Jeg visste ikke om Dysleksi Norge sine skrivekurs – det burde jeg få vite om når jeg begynner på skolen.

Det er sånn – åja, du har dysleksi – ha det. Det er ikke noe system som drar deg videre.

Jeg sliter også med å få ut informasjon fra en tekst. Det hjelper sykt mye å google lærerbøker og finne filmer på YouTube som oppsummerer temaer i boka.

Følelser og virkning

Jeg føler ikke jeg har fått utnyttet mitt potensiale. For jeg har jo ikke fått noe som helst hjelp til å skrive tidligere. Du er dum liksom.

Skrijving er utrolig viktig i så mange settinger – jo flinkere jeg er til å skrive jo bedre blir jeg til å tenke og kommunisere. Så hvis man ikke er flink til å skrive går man glipp av utrolig mye.

Noen lærere pekte meg og noen andre ut og sa vi var late – du skjønner det men du bare gidder ikke.

Tror jeg hadde hatt bedre selvtillit om jeg hadde fått hjelp.

Man blir jo usikker. Jeg begynte å gi faen. Jeg brydde meg ikke. Jeg bare: samma det – det ordner seg. Men mange blir deprimerte, begynner med dop og dropper ut og tar aldri utdanning.

Det går ut over hele samfunnet at folk faller av. Hadde vært kjempe-lurt om folk tar tak i det.

Folk har ikke lyst til at man skal ha det – men jeg synes ikke det er flaut at jeg har det.

Jeg er veldig fornøyd med der jeg er nå, men det var en prosess.

Ønsker

Jeg kunne ønske at ting var mer automatisk – at du ikke selv må jobbe så mye for å få med deg infoen du trenger og søke og holde deg oppdatert på rettigheter og slikt, men at når du får diagnosen så skjer det automatisk.

Kunne ønske noen kunne komme til meg og tilby meg det – kurs – tips til teknikker.

Det skulle vært noe på høgskolen – når du sier du har dysleksi – så får du en mail eller telefon som sier at vi har dette og dette tilbudet, og finner ut akkurat hva jeg trenger hjelp til og finner ut teknikker jeg trenger å bruke.

Skolen burde ordne det. Du burde bli dratt inn i det.

Det er sykt viktig med et system som følger deg opp gjennom hele livet. Ingen forteller deg at du har ansvar for papirer og at dette er viktig og at du må gjøre dette og dette, og at du trenger dette papiret når du skal dette og dette.

Også er det bra med forbilder, som Richard Branson – forbilder som har gjort det bra og lyktes uten å vært særlig flink på skolen.

Det kan være lokale forbilder også – som de på skolen. De i tredje klasse kan prate om hvordan de har det og hvordan de får det til – det kan være et sånt forbilde og.

Er jo fint at folk får fram at de har dysleksi – for det er ikke et handicap i det hele tatt - for det er mange som tror det.

Når man snakker om det ufarliggjør man det – det blir på en måte mindre da.

Camilla

27 år, student

Fra dybdeintervju 19.02.2018

“Camilla” fikk vite at hun hadde dysleksi allerede i barnhagen. Hun ble oppdaget tidlig fordi begge brødrene og faren også har det. Selv om hun fikk diagnosen tidlig, har hun likevel møtt mye motgang på grunn av manglende kunnskap og tiltak på skolene hun har gått på. Hun har brukt flere år på å finne ut av rettighetene sine og kjempe for disse. Feilinformasjon har gjort at hun måtte bruke flere år på å ta opp fag. Dette har gjort at hun ikke fikk begynt å studere før hun var 23 år. Camilla møtte til slutt en fra Dysleksi Norge som tok historien hennes på alvor og tok opp kampen for å gi henne den støtten hun trengte for å komme inn på og få tilrettelagt studieforløpet sitt. Her er et utdrag fra hennes historie og tanker:

Skole og utredning

Noe av det negative med å få oppdaget dysleksien så tidlig, var at de begynte å ta meg ut av undervisningen kjempetidlig – som gjorde at jeg ikke fikk den undervisningen jeg skulle fått

Det er vanskelig å vite akkurat hvor sterk dysleksi en har. **De sitter med så mye informasjon også får ikke vi vite så mye.**

Du selv vet ikke helt hva det er, men du får bare mer bebreftelser på at du har et problem

Men så skal du på ungdomskolen. Der er det press. Der er det karakterer ikke sant. Og når du får karakterer lyser det enda tydeligere at du ikke henger med.

Så da begynte jeg å bekymre meg for fremtiden. Det er ganske tidlig egentlig

du var et problembarn som kom over til skolen som de ikke kjente til som de nå må bli bedre kjent med, og da fikk du ikke ordentlig oppfølging før i 10. for først da har de kanskje blitt ordentlig kjent med den du er

så ble det enda verre da jeg gikk over til videregående, for da visste de i hvert fall ikke hvem jeg var.

Det trygge nettverket bare forsvinner mer og mer

Hadde jeg kanskje visst litt mer om hva videregående skole var ville jeg kanskje gått sportslinje.

Jeg ble satt ut på gangen i engelsken. **Rådgiveren sa at jeg ikke hadde krav på noe hjelp.** «Nå går du på videregående og da skal du klare alt selv». **Men det er ikke sant. For jeg sjekket det opp litt etterhvert, og fant ut at det er ikke sant**

Jeg var flink pike, for å si det sånn. Jeg skjulte det nok litt fra tidlig av – å spille et spill på en måte.

På Høyskolen i Kristiania sto det at «Vi har tro på din hjerne». Så da tenkt jeg at okay de har tro på min hjerne. Da bestemte jeg meg for å gå på høyskolen

Men så viste det seg at den tidligere skolen hadde gjort noe feil, så engelsken min var ikke godkjent.

Det tok jo 4 år, men da fikk jeg til slutt tatt engelsk på ungdomskolen og engelsk på videregående.

Det var bare innvandrere som skulle lære norsk. Da gikk jeg på lærerværelse og begynte å gråte faktisk. Ikke fordi de det var noe galt med dem – men det var ikke tilrettelagt undervisning – så det var et bortkastet år synes jeg.

Det var i 2013, 23 år var jeg faktisk. Og da begynner du å bli stor, så da må jeg begynne å få en utdanning og få fart her.

Men nå har jeg fått en mentor her på skolen som jeg kan hvile litt trykket på. Så det hjelper veldig. Nå har jeg fått 8 timer i uka og det er jo alfa og omega.

Følelser

For min del er dysleksi å slite med å skrive og lese. Og så medfører det dårlig selvtillit, usikkerhet.

Du blir jo selvfølgelig en usikker person.

Så selvtilliten på skole var så lav at jeg til slutt trodde at jeg ikke kunne gjøre noen ting annet enn å koste gulv. Da var jeg ganske deprimert den perioden der

Jeg tror det er det mest slitsomme av alt – å være avhengig av folk. Hvis jeg går i dybden av det, så griner jeg bare. Det er skikkelig vondt.

Jeg har jobbet så hardt for å komme hit og så er det fortsatt hardt. Du er liksom ikke ferdig med et.

Det er det jeg er redd for her på høyskolen og at jeg skal møte veggen igjen

For jeg synes det er veldig dårlig gjort å plassere så små barn i et sånt nøste og skulle få den utviklingen som vi har fått.

Tanker om framtiden

Jeg drømte nok litt der og at jeg ville bli arkitekt. Samtidig har du ikke tilliten til å tro at du kunne bli så mye bedre. Jeg turte ikke ha så store drømmer.

Jeg sa jeg vil bli arkitekt. Da sa hun: men det kommer du aldri til å klare.

Jeg hadde nok store drømmer i begynnelsen. Men sakte om sikkert ble de drept etter hvert.

Jeg har ikke peiling på framtiden. Drømmen min er å få en jobb der jeg faktisk kan være meg selv og bruke de talentene jeg har. Men da vet jeg at jeg må ha en sekretær som kan gjøre den jobben jeg ikke klarer, som kommer tilbake til å være avhengig igjen

Veien til informasjon

Du tror jo på alt lærerne sier, og foreldrene tror jo på det også, ikke sant.

Jeg brukte ett og et halvt år på å kjempe for å få hjelp.

Så jeg tenkte: finnes det skrivekurs i sommerferien? Ja men det er ikke for de med dysleksi.

Jeg var veldig heldig og traff en fra dysleksi Norge. Da dro jeg hem til henne på døra, jeg ringte først da. Jeg fortalte min historie og hun bestemte seg for å hjelpe meg.

Det var da jeg begynte å søke litt på hva er dysleksi. Det var da jeg ble nysgjerrig.

Det var når jeg var 23 år at jeg begynte å grave, grave, grave.

Jeg ville lese meg opp på hva andre har gjort da, men det var jo ikke så mye om hva andre har gjort. Så jeg gikk til Dysleksi Norge for å finne ut litt, men det var ikke så mye å finne ut der.

Jeg begynte å finne det ut via Dysleksi Norge. Men det var jo begrenset inni der. Det må jeg ærlig innrømme. Jeg var nesten daglig inne der for å sjekke – jeg bare, jeg må ha kurs, hva er det for noe liksom. Jeg var der og sjekka, men nei.

Så da var det bare å ta telefonen og ringe da, så det er jo kanskje ikke så rart at de får så mange telefoner.

Det er jo ikke så mange andre steder du kan få hjelp med dysleksien din da, enn Dysleksi Norge, som jeg har funnet ut.

Jeg har endelig fått vite hvor strek dysleksi jeg har. Men jeg tror ikke jeg kunne lest den testen og fortalt så veldig mye til en annen.

Det er viktig å få de papirene inn i systemet som kan hjelpe deg videre. Men det er også veldig hvem du møter på i livet. Så det er ganske flaks

Frimodighet har stor lønn – det har jeg jeg lært ass. Bare snakk og ikke ta et nei for et nei.

Plattformer

Jeg har aldri lest en fagbok. Jeg blir bare kvalm, det er ikke noe vits.

Det er noen ganger jeg gidder å lese noen artikler om det.

Jeg prøvde å få kontakten med folk, så jeg meldte meg på mange kurs på Dysleksi Norge

Jeg er på Instagram. Ikke så mye på Snapchat, for der må de ofte kommentere på bilder, og det er ikke så gøy når du ikke vet hvordan du skal skrive det.

Det var slitsomt å svare på ting offentlig eller svare på meldinger. Det var nok mye av grunnen til at jeg ikke ville ha facebook.

Nå er jeg litt på facebook da. Aftenposten har jeg begynt å gå litt mer.

Jeg bruker selvfølgelig google, også som et hjelpemiddel. Jeg oversetter sykt mye, for alt er jo på engelsk nå.

Også av og til så bruker jeg den funksjonen at den leser opp for meg.

Ønsker

Som hjertesak, er å ha sånne snutter da – å høre flere folk som sier at – jeg har dysleksi men jeg har kommet meg på høyskolen, selv om jeg har hatt så strek dysleksi. Jeg leita etter sånne snutter. Jeg fant jo amerikanske og engelske da, men det er jo ikke bra det. Jeg kunne jo egentlig ikke engelsk.

Jeg lurer veldig på andres historier. Jeg lurer på når jeg er på høyskolen, ja jeg har kommet hit, men hvordan vil livet mitt bli når jeg kommer ut i arbeid? Hvordan er det de andre dyslektikerne har det? Hvordan mestrer de hverdagen sin? Hva slags muligheter ligger det for meg som dyslektiker i de ulike jobbene. Hva kan de tilrettelegge for? Det er det som spinner i hodet mitt nå.

Vi kan lære av hverandre og dele på erfaringer.

Også vil jeg ha hjelp til skriving.

Olav

22år, holder på å ta fagbrev

Fra dybdeintervju 16.03.2018

«Olav» er en gutt på 22 år som fikk diagnosen dysleksi først da han var 18 år. Da hadde han slitt mye opp igjennom. Foreldrene kunne nesten ikke lese selv og kunnet derfor ikke hjelpe ham noe særlig. Han har, siden han var gammel nok til å ta opp kampen for å bli utredet for tredje gang og mer grundig, gjort en enorm innsats for å skaffe seg oversikt over hva det er, hvilken hjelp han kan få og hvilke valg han bør ta. Dette har krevd mange år med hardt arbeid, frustrasjon og penger. Her er et utdrag fra hans historie og tanker:

Skole og utredning

Jeg lærte ikke å lese bokstaver før i 4.klasse. Før det juksa jeg og fikk noen til å gjøre lek-sene for meg.

Jeg gråt hver gang noen prøvde å hjelpe meg – jeg ble frustrert.

Jeg kommer jo ikke fra et bra sted heller – foreldrene mine klarer så vidt å lese.

Da jeg kom til ungdomskolen var det også vanskelig. De hadde ikke tid eller gav meg opp.

Jeg tror hvorfor jeg har hatt så mye problemer er at de som skulle ha fulgt meg opp ikke passet på meg.

Jeg var sint på lærerne. Pappa var piss-sur på spesialpedagogen – han måtte krangle veldig for å få spesialundervisning.

Jeg har tatt utredning tre ganger. Flere ganger på barneskolen og en siste gang, siden jeg strøk i engelsk på slutten av vide-regående. Da fikk jeg diagnosen.

Jeg har et dokument på det – så jeg tror det var derfor jeg fikk særskilt grunnlag – men den gjelder bare så lenge jeg er under 18 år.

Følelser

Jeg slet med psykiatri fordi jeg slet hjemme og på skolen og at jeg aldri har klart å mestre noe

Det er det de konkluderte med når jeg var på PPT, at jeg har hatt lav selvfølelse fra jeg gikk på skolen.

Jeg var lei av spesialundervisning siden jeg følte meg dum når jeg var der.

Jeg følte meg annerledes – jeg har aldri likt å skille meg ut.

Jeg gråt inni meg. Jeg har alltid ønsket å bare være helt vanlig.

Det har vært veldig tøft for meg for jeg har ikke fått brukt fullt rettighetene mine.

Det er det jeg merker med folk som har dysleksi er at de gir opp. Jeg prøver å tørre, men er vanskelig.

Tanker om framtiden

På ungdomskolen visste jeg ikke hva jeg skulle bli siden jeg hadde dårlige karakterer på alle fagene.

Jeg trodde jeg ikke kunne bli noe annet enn å jobbe i matbutikk siden jeg ikke gjorde det bra på skolen.

Jeg burde egentlig ha tatt et friår da men det var det ingen som sa til meg. Skulle gjenre hatt litt tid til å finne ut hva jeg faktisk ville.

Fremtidsplanen er å ta skolen på nytt – ta opp studiespesialisering og forbedre karakterene på det som var dårlig.

Jeg har planer om å ta opp skole om 5 år.

Jeg har drømmen om å kunne vise folk at jeg kan gjøre ting som er vanskelig. Jeg må bare bruke litt lengre tid

Yrkesfag går nok bra, men lege eller advokat eller noe så er det jo noe annet. Jeg har en drøm om å gjøre noe innen vitenskap.

Veien til informasjon og oversikt

Hva er dysleksi? Jeg vet ikke – har ingen anelse. Jeg sier alltid jeg vet ikke. Hvordan skal jeg i huleste vite om det – de sier så mye forskjellig.

Jeg fant informasjon på biblioteket – men **jeg syntet det var vanskelig, for mye av det er for fagpersoner. Lesehastigheten min og forståelsen var som en 10-åring.**

Jeg ble kjent med en som tipsa meg om et dyslekskurs og da har jeg gått på flere. Læreren der kontaktet meg på facebook når det var noe som skjedde.

Jeg tror det bare er tilfeldig hvordan jeg har løst det.

Det var en som tipsa meg om et kurs, også ble jeg venn med henne på facebook og så så jeg at hun var medlem av grupper, og så spurte jeg om å bli medlem.

Om ingen hadde tipset meg om det så hadde jeg ikke visst noe om det.

Synes ikke Dysleksi Norge sin nettside er så bra.

Jeg bruker ikke Dysleksi Norge mest. Jeg bruker andre sider. Jeg går igjennom alle gruppene – lærerbloggen, undervisningsopplegg.no. Jeg ser på kommentarer og innlegg om dysleksi.

Det hender av og til at det er en lærer som poster interessante ting så da kontakter jeg dem.

Så har jeg søkt mer på Facebook når jeg ser det er noe jeg kan være med på – når folk snakker om dysleksi.

Facebook har vært veldig viktig for meg for å liksom lære om ulike lærevansker og forstå hvordan systemet fungerer og få en endelig avklaring på hva som har skjedd feil i min utdanning.

Når jeg møter en pedagog, så spør jeg om tips fra ham – for jeg mangler så mye så da prøver jeg å spørre folk. Også leser jeg leserinnlegg og debatter.

Jeg prøver alle ulike rådene jeg får og så ser jeg hva som fungerer – det er det eneste jeg gjør.

Det finnes jo mange, men jeg vet ikke hvor jeg finner det.

Har også sett på YouTube om hvordan jeg lærer å huske og læringsstrategier – men jeg er alltid kildekritisk

Å løse dysleksien min – jeg ser på det som en jobb egentlig

Jeg føler jeg har nok info nå – er bare det at jeg har brukt 5 år på å komme dit.

Plattformer

Jeg har snakka med veldig mange personer. Jeg spør folk som lærer og jobber med lesevansker og spør hva de synes og om tips også prøver jeg å velge det som passer meg.

Jeg bruker pc og bibliotek mer enn mobilen – men er greit når jeg har spisepause å bare gå inn på mobilen og sjekke.

Jeg bruker mobilen mye – jeg må holde meg oppdatert på alle sidene som de snakker om mine lærevansker eller de snakker om systemet som jeg ikke visste.

Jeg har ikke tilnærmet meg så mye apper ennå. Jeg har vært seint ute med teknologi-ting – fordi jeg har vært sent ute med skriving. Folk blir så irritert på at jeg ikke klarer å skrive riktig så da har jeg tatt litt avstand fra det.

Ønsker

Jeg kunne ønske det var lettere og oversiktlig.

Jeg kunne ønske det fantes et sted der alt var samlet.

Kunne ønske skolen tipset meg om Dysleksi Norge og ulike blogger

Skolen burde sagt du burde snakke med disse og disse – og hvem som kan hjelpe deg i nærmiljøet.

Kunne ønsker de hadde samarbeidet mer med de ulike organisasjonene - som f.eks. optikerforbundet samarbeider nå med Dysleksi Norge.

Jeg skulle gjerne hatt info om kurs og ulike - hva, hvordan de ulike skolene opererer.

Jeg kunne ønske, da jeg søkte på særskilt grunnlag, at jeg fikk info om hva de ulike skolene gjør og hvordan kompetanse de har på dysleksi – hva de tilbyr. For det er veldig varierende fra skole til skole.

Hvis jeg hadde visst om ting mye tidligere så hadde jeg spart mange hundre tusen – nå må jeg ta opp alt og gjøre det privat – det er irriterende. Så den kompetansen, eller infoen, er bedre enn skolen.

Å kartlegge ressurser er det viktigste for meg – det er mange som ikke vet om lavterskeltilbudene – som biblioteker som tilbyr leksehjelp – det er jo gull verdt

Folk bruker ikke de lavterskeltilbudene som er der – og det er dumt. For mye av det er bedre enn det du får på skolen – og kunne spart samfunnet for mye.

Det er greit med skriftlig men bare alt på ett sted og at jeg ikke måtte bruke så lang tid.

Det er bra med å få kontakt med folk.

Jeg kunne ønske det var fler som var åpen om dysleksi – er det noe du angres på? Er det noe du har lært? Noe du kan anbefale?

Jeg ønsker mest å snakke med dyslektikere som er eldre enn meg – for de kjenner systemet

Kunne ønske Dysleksi Norge reklamerte enda mer for det. Det er fortsatt folk som ikke vet hva det er.

Jeg vil gjerne hjelpe de i neste generasjon

Jeg prøver å si til andre at: nå har du rettigheter og bruk det for det det er verdt, for når du er 18 så er det bye bye.

Jeg kunne ønske jeg slapp å finne ut av dette selv – at det ikke var så tilfeldig – jeg kunne ønske alt var samlet på ett sted.

KAP 8

AKTØRER RUNDT

Dysleksi Norge

Når en googler "dysleksi" er det første treffet som dukker opp link til Dysleksi Norge sine nettsider.

Dysleksi Norge er en organisasjon som jobber for å ivareta interessene til personer med lese- og skrivevansker, matematikkvansker og språkvansker. Dette gjør de gjennom informasjon og hjelp til enkeltpersoner og informasjon og oppsøkende arbeid overfor offentlige myndigheter og private institusjoner (DN, udatert-c).

På nettsiden sin lister de opp noen av deres viktigste kampsaker:

- Retningslinjer for god tilpasset opplæring
- Spesifikke læreplaner inn i lærerutdanningen
- Hjelpemidler og lydbøker til alle elever
- Utvidet PC-stønad
- Voksnes rett til utredning og tilrettelegging på jobb (DN, udatert-c).

Dysleksi Norge har også en selvstendig del av organisasjonen som heter Dysleksi Ungdom. De har eget styre og egne aktiviteter som sommerleir og Landsmøte. Deres mål er å "jobbe for at ungdommer i Dysleksi Norge får et godt medlemstilbud og god hjelp. Vi ønsker også å påvirke politikere og andre i saker som er viktige for oss" (DN, udatert-f).

Dysleksi Norge gjør et veldig viktig arbeid for å fremme rettigheter for personer med dysleksi og sikre dem en skolegang og arbeidliv som er tilpasset deres behov. De jobber også med ulike arrangementer for personer med dysleksi, som blant annet kurs, dysleksi-kafe, og sommerleir for familier og ungdom.

Likevel sier de selv at de har inntrykk av at mange av de som benytter seg av siden og kontakter dem i stor grad er personer rundt personen med dysleksi (L. Yri, personlig kommunikasjon, 04.12.2017).

Intervjuene gjort med unge personer med dysleksi viser også at de ikke synes siden dekker helt deres behov. De uttrykker at det er vanskelig å finne fram, det er mye tekst, og de gir deg ikke mulighet til å høre historier og dele erfaringer med andre unge med dysleksi, med mindre du dukker opp på et arrangement. Disse arrangementene sier de også at det er lite oppmøte på.

Jeg var veldig heldig og traff en fra dysleksi Norge. Jeg fortalte min historie og hun bestemte seg for å hjelpe meg. [...] Hun var en engel rett og slett.

("Camilla" personlig kommunikasjon, 19.02.2018).

"Mye av informasjonen er beregnet på foreldrene".

(L. Yri, personlig kommunikasjon, 04.12.2017).

"Jeg begynte å finne det ut via Dysleksi Norge. Men det var jo begrenset inni der"

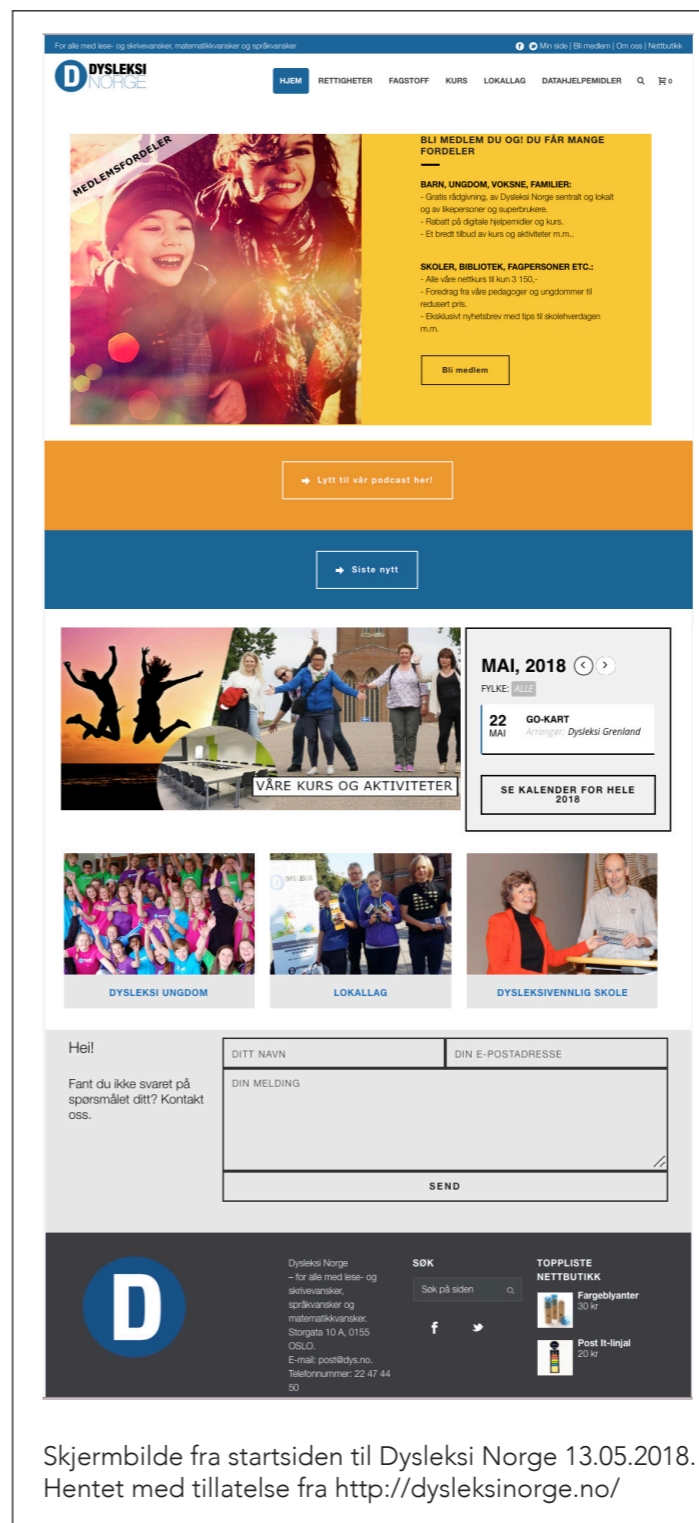
("Camilla" personlig kommunikasjon, 19.02.2018).

"Jeg ville lese meg opp på hva andre har gjort da, men det var jo ikke så mye om hva andre har gjort"

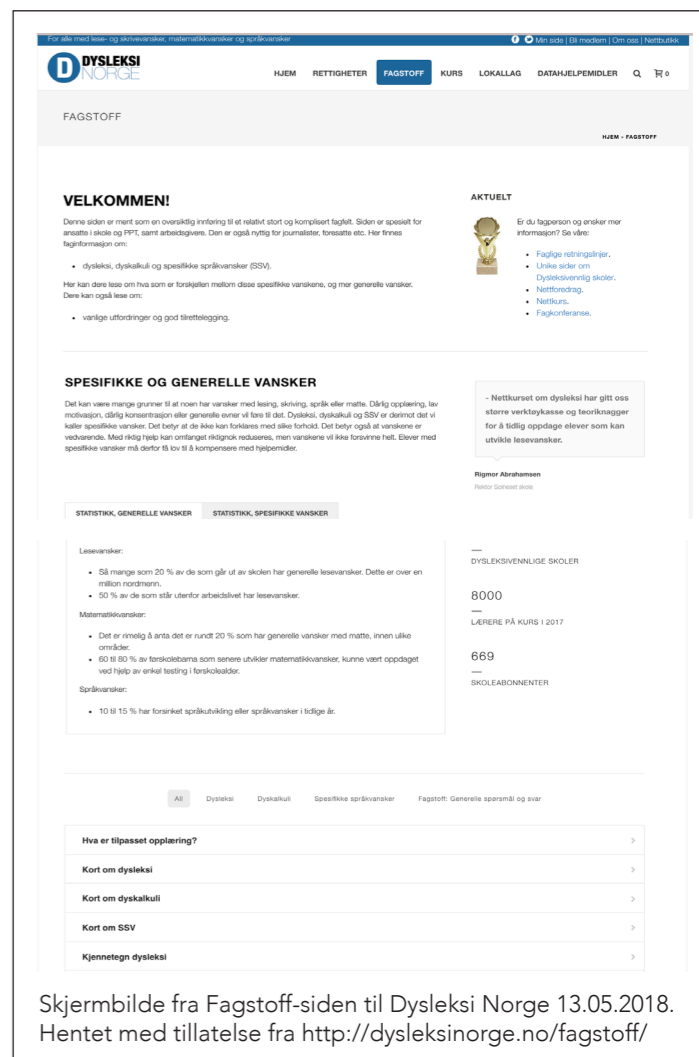
("Camilla" personlig kommunikasjon, 19.02.2018).

"Jeg har vært inne der så mange ganger for å finne informasjon, jeg aner ikke hvor jeg skal finne det. Det er mye bra når jeg først finner fram, men jeg må være detektiv hele tiden".

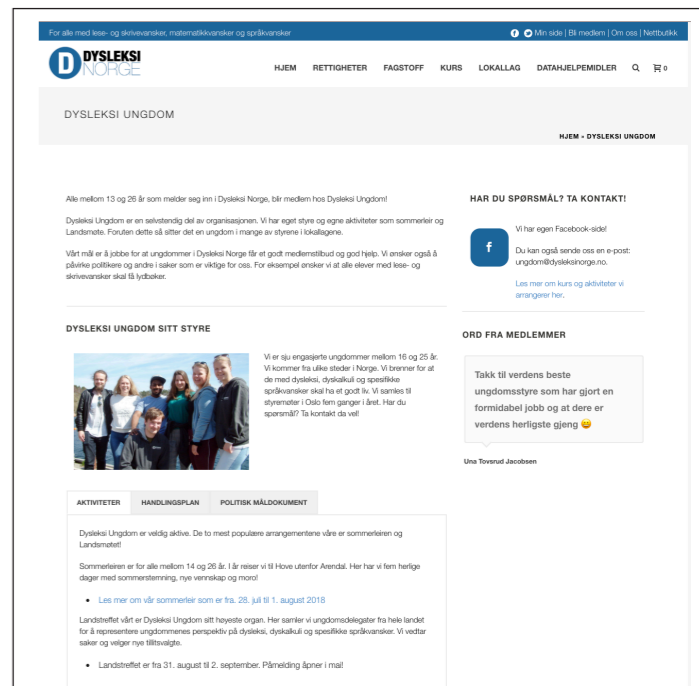
("Lena", personlig kommunikasjon, 28.04.2018).

Skjerm bilde fra startside til Dysleksi Norge 13.05.2018. Hentet med tillatelse fra <http://dysleksinorge.no/>

Skjerm bilde fra Fagstoff-siden til Dysleksi Norge 13.05.2018. Hentet med tillatelse fra <http://dysleksinorge.no/fagstoff/>

Skjerm bilde fra Dysleksi Norge sin del om Dysleksi Ungdom 13.05.2018. Hentet med tillatelse fra <http://dysleksinorge.no/dysleksi-ungdom/>

Foto: Dysleksi Norge.
Hentet med tillatelse

Line Yri

Kontorsekretær hos Dysleksi Norge

Fra dybdeintervju til forprosjekt hos Dysleksi Norge 29.09.2017 og oppfølgingsintervju over telefon 04.12.2017

Skole og utredning

De blir jo oppdaget oftest litt for seint. Det er jo gjerne på barneskolen de aller fleste, men vi ser jo at **det er ikke uvanlig å få diagnose på vide-regående, dessverre** fortsatt i dag.

En del skoler har en "vent og se" holdning, at de venter lenge med å henvise videre. Da ender det gjerne opp med seine diagnoser og det er ikke gunstig.

Ja, det er en logisk brist i systemet der, når lærerne, de som skal oppdage det, ikke har undervisning om det.

Det er så varierende hva elever får av hjelp i dag, uansett hvor gamle de er. Mye er opp til den enkelte skole, av økonomi og fagpersoner.

Mange lærere er veldig usikre – de vet ikke helt hvordan de skal gå fram og derfor forsinker det også systemet litt.

Noen lærere tenker at disse eleven har jo bare dysleksi så de klarer seg bra bare med hjelpemidlene – men det krevers jo litt mer enn det.

Så er det også noen høyskoler som sier at du ikke skal bruke hjelpemidler, du skal bruke dette systemet – Snakk om å sparke beina under folk!

Det er skolen som egentlig er ansvarlig for å hjelpe elevene til å bruke hjelpemidlene og PC – men det er varierende hvor god kompetanse skolene har på dette.

Man må faktisk ha en godkjennelse fra foreldre for å gå videre. Et fåtall foreldre stiller seg negativt til dette, men stort sett jobber de mye for at dette skal gå raskt.

På videregående da er det PPT Fylket som overtar utredningen og ikke det kommunale.

Med en gang man går ut av videregående må man ta utredning privat. Det er jo ganske dyrt. Det er jo mange studenter som kanskje har vært utredet på barneskolen som har tenkt at – det er jo en varig diagnose - men så kommer de på høyskolen; nei, vi må ha ny dokumantasjon.

Følelser og virkning

Vi er jo alle enige om at de med dysleksi ikke er dumme, men de sier det om seg selv og tenker det om seg selv.

Folk vet ikke det at dysleksi ikke har noe med intelligens å gjøre.

En ser jo det at det er mange som rapportere om mobbing – at de har vært utsatt for mye mobbing gjennom skolen, både av læreren og andre elever på grunn av sin dysleksi.

Om man ser på statistikken så er det 50% av de i NAV-systemet har lese og skrivevansker. 50% av husmødre, de som er hjemmeværende, har lese og skrivevansker. [...] I fengslene er det overvekt av innsatte med dysleksi og lese og skrivevansker – **det går jo på hele livsmestringen veldig tidlig da.**

Spesielt i dag da når alle skal leve opp til forventningene og alle skal være A-studenter.

De har fått veldig mye vansker livsmessig generelt da pga. det her.

Det er så gjennomgripende i livet ditt om du kan lese og skrive.

Du har sittet og følt deg dum i kanskje 6 år på barneskolen og så følt deg dum i 3 år på ungdomskolen og så kom du aldri noe videre.

At det ikke skal snakkes om - det lager et stigma på det med lese- og skrivevansker.

Noe av hva de jobber for

Vi tilbyr jo mye her i Dysleksi Norge, som kurs, aktiviteter og temakvelder, sommerleir, sommerskole – faglig og knyttet til mestring. Men vi har ikke helt oversikt over hvor mange av dyslektikere som er medlem hos oss. **Mange av medlemmene våre er foresatte.**

Det er ikke innfelt i lærerutdanningen som obligatorisk fag – det er noe vi jobber med at det skal bli.

Ja vi jobber jo politisk og direkte mot lærer og foreldre og den enkelte dyslektiker – så vi har beina inne alle steder der vi klarer.

Det er jo noe av det dysleksi ungdom jobber med – bedre studenters rettigheter.

Vi jobber for det at også de med lese og skrivevansker skal ha produksjonsrett på lyd-bøker

Vi har nok mer fokus på rettigheter og hjelpemidler, enn formidling av hva det er for noe

Informasjon

Det er fortsatt mange som får lite informasjon om diagnosen sin.

Det er mange som vet lite om hva diagnosen egentlig vil si.

Vi har jo den faglige veilederen – den er ganske tung altså. [...] **Den er tung for den er veldig faglig, men den gir veldig mye god informasjon.**

Barn har jo ikke så stor mulighet til å lese seg opp, så mye informasjon er rettet mot foreldre - så da blir det en del opp til de å legge det fram for barna på en måte som de forstår - så dette varierer mye.

Det er mest informasjon på starten, når de får diagnosen, som ofte og helst er tidlig, og da er de barn og forstår ikke alt, så mye av informasjonen er beregnet på foreldrene.

Det er veldig varierende hvilken informasjon dyslektikere får når de får diagnosen. Ofte så får man en diagnose og så okay man veit jo ikke hva det er. Mange har problemer med ord generelt - så det er vanskelig å forstå det som blir sagt. Det er gjerne språkvansker i tillegg.

Det har vært litt og varierende informasjon. Vi har en medlemsbok som alle får når de melder seg inn. Den er ikke rettet mot barn. Ogå vi har akkurat laget en info-pakke for barn som skal komme ut nå. Her er det en del info til foreldrene som kan forklare barna, med en del skriftlig, men og noe visuelt.

Også må man vite selv hva man selv trenger og det kan være vanskelig det og for mange. Hva trenger man av hjelpepmidler? **Det er lite veiledning til studenter og elever.**

Det kommer til å bli ett program på sikt - den vil også rette grammatikk da - den kan alle søke om uansett hvilken situasjon så lenge du trenger den til studier - og **det er det veldig mange studenter som ikke vet om.**

Også må man søke om tilrettelegging på eksamen i veldig god tid da, være tidlig ute, og det er det mange som brenner seg på.

Det er egentlig veldig få studenter som er klar over det ekstra stipendet - det er synd.

Det er veldig lite info og oppfølging senere, når man er blitt litt eldre. Da er det opp til en selv. Mange blir overlatt til seg selv og forstår lite om sin egen diagnose og hva det er.

Vi er 9000 medlemmer og 100 000 mennesker i landet som har store lese og skrivevansker, så vi når jo ikke alle.

Hva det bør jobbes med

Det er viktig å være åpen om at noen leser fort og noen leser sakte - det er ikke noe flaut.

Noe dere kunne tatt tak i er jo generelt det med rettigheter til utredning og hjelpepmidler. Det er der det ofte faller på.

Jeg ser at det er kjempebehov for kurs, så kunne ønske vi hadde hatt mer av det.

Ja visualiseringer er jo veldig positivt [...] Det er ikke alle som lærer like godt med ørene, så det å liksom det å få noen forsterkninger visuelt er veldig positivt

Det finnes jo noen filmer, men det er ikke så mange gode. Vi har søkt midler til det, til personlige filmer om hva dysleksi innebærer for dem.

Det er mange som har et veldig negativt syn på dysleksien, og er ikke oppmerksom på positive sider den kan medbringe.

Det er nok mange som føler det - du sitter der alene om det og tror det er ingen andre.

Det er klart at om noen forstår deg - at de sier jeg vet hvordan du har det - sånn følte jeg det og - det tror jeg er viktig for alle det med forståelse

Det folk ringer og spør om er mange ting, men særlig det at man ønsker utredning av barnet, og hjelpepmidler, og fremmedspråk - mulighet til å søke fritak på grunnlag av dysleksi. Det har vi hatt veldig mye spørsmål om. Eller så har folk bare veldig behov for å ringe og prate.

Det er veldig mye foreldre som ringer. Mest foreldre, men også en del studenter.

For veldig mange har den dere nedlagsfølelsen som sitter igjen etter skolen. Det tror jeg er noe av det som kanskje er aller viktigst å ta tak i hos de unge - en ting er det å få tidlig utredning men det er liksom noe med hele den holdningen de har til seg selv - som jeg tror er viktig å ta litt på alvor.

Det vi ønsker er at de skal på en måte eie sin diagnose og være litt sånn stolt av det da - kanskje ikke stolt, men at **de skal være komfortabel med sin diagnose**

Jeg tenker at den menneskelige faktoren kanskje er deres yrke - at dere ikke trenger å ta opp politikken. Så det er kanskje enkeltmennesket.

Oppdatering fra Yri via mail 14.05.2018:

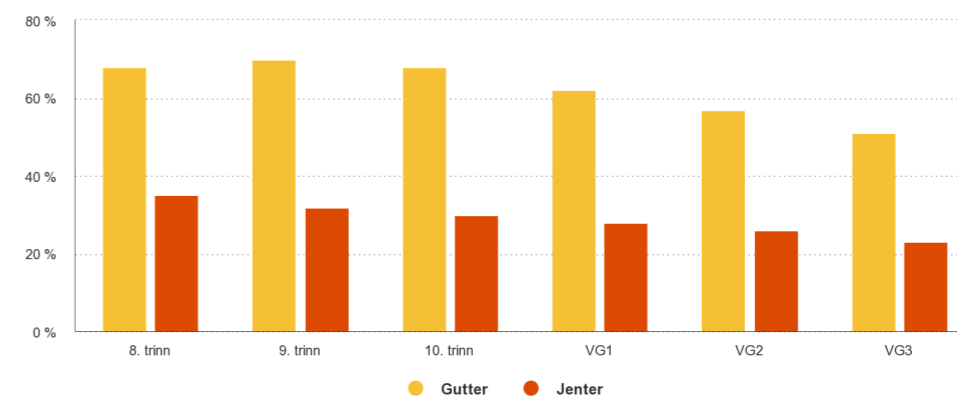
Siden sist har vi hatt et prosjekt hvor vi har laget små infopakker til nyutredene barn, som vi har sendt til alle landets pp-tjenester. Da får barnet en pakke som på lettfattelig vis forklarer om vansken, hjelpepmidler og rettigheter.

Ungdom og medier

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2017) skriver at barn og ungens mediebruk har endret seg i stor grad de siste årene. "Barna bruker nye og andre medier, de sosiale rammene rundt bruken er endret, og tidsbruken har økt kraftig. De nye medievanene gir nye muligheter for utvikling og læring, men også nye utfordringer. Barn og unge er eksempelvis i økende grad utsatt for mobbing og diskriminering på nett" (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet [Bufdir], 2017). Her skriver de også at "Bruken av internett øker med alder. 15–16-åringene bruker i snitt over 3,5 timer per døgn på nettet. Om lag 1 av 3 ungdommer bruker mer enn 4 timer foran en skjerm hver dag, utenom skoletiden." Store deler av denne tiden blir brukt på sosiale medier.

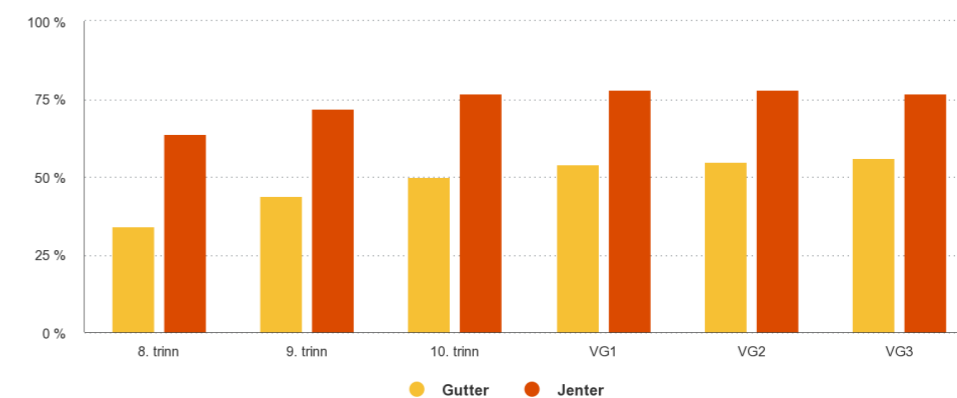
Til høyre er det lagt ved tre grafer fra NOVA's Ungdata-undersøkelse i perioden 2015-2017. "Rapporten baserer seg på svar fra rundt 240.700 elever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring" (HiOA, 2017). Denne rapporten er gratis å bruke.

Andel som bruker minst én time daglig på elektroniske spill - etter kjønn og klassetrinn. Tall fra 2016.

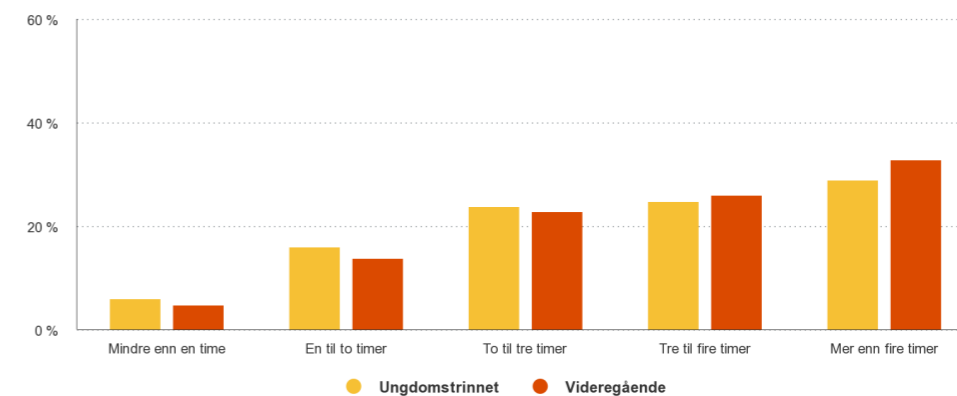
Kilde: NOVA 2017

Andel som bruker minst én time daglig på sosiale medier - etter kjønn og klassetrinn. Tall fra 2016.

Kilde: NOVA 2017

Utenom skolen, hvor mange timer ungdommer bruker foran en skjerm i løpet av en dag. Tall fra 2016.

Kilde: NOVA 2017

Figur 1. Barn og ungen mediebruk. Grafene er hentet fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (2017, 30. november). https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Fritid/Barn_og_unges_mediebruk/. Den er basert på NOVA's Ungdata-undersøkelser i perioden 2015-2017, som er gratis å bruke.

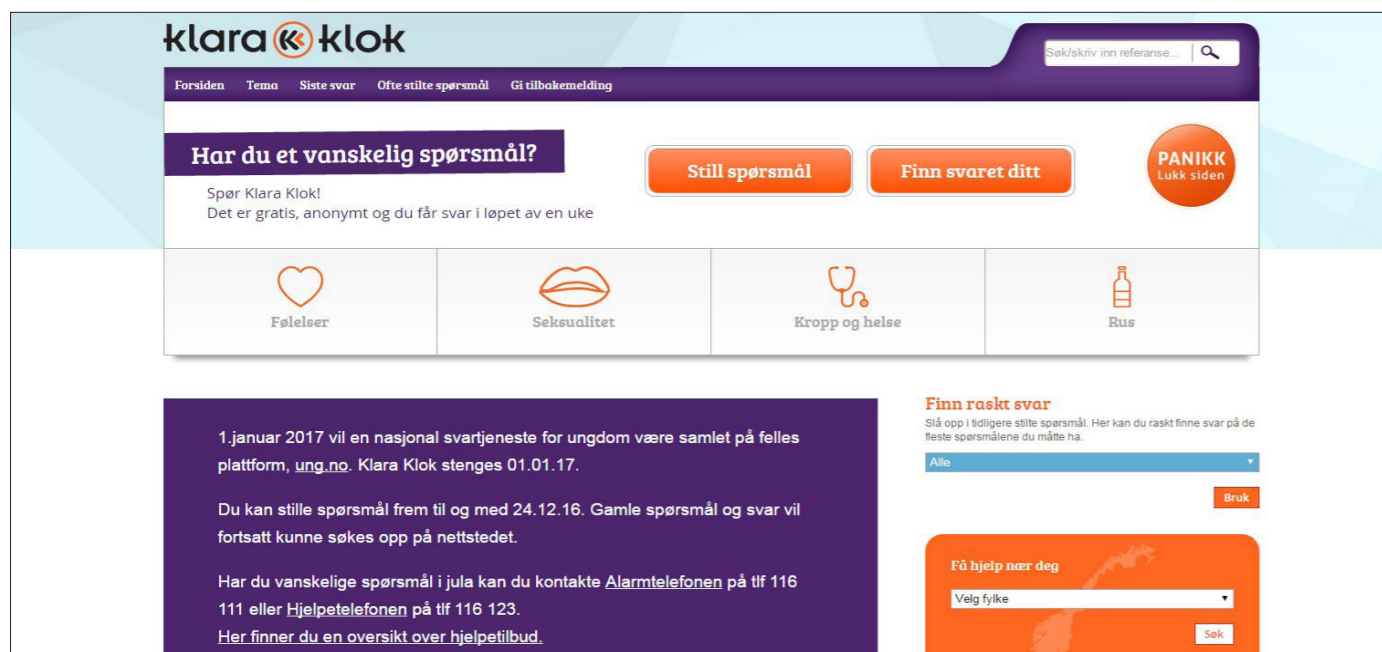
Klara Klok

Klara Klok var en informasjonskanal og spørretjeneste for ungdom på nett fra 2000 til ut 2016. Tjenesten ble lansert av Nordland fylkeskommune og var i utgangspunktet beregnet på ungdom fra Nordland. Etter at tjenesten ble svært populær ble det vedtatt å lansere Klara Klok som et nasjonalt tilbud til ungdom i 2002 (Dyb, 2012).

Hensikten med tjenesten var, i følge Halvar Dyb i Forskning.no, "å gi ungdom mulighet til å stille spørsmål som angår rus, seksualitet, forhold til familie/kjæreste/venner og helse, og at de skal få seriøse svar fra et skolert fagpanel" (Dyb, 2012). Tjenesten rettet seg mot unge i alderen 10 til 30 år.

Da Helsedirektoratet gjorde en vurdering av informasjonskanaler for unge på nett i 2016, ble det tatt en beslutning om at Klara Klok ikke lenger skulle være en post på statspudsjettet. Dette fordi den paralelle tjenesten Ung.no dekket et bredere område, og dreide seg om også andre områder enn helse. Svartjenesten ble da heller innlemmet i nettsiden Ung.no, og flesteparten av svarerne her ble nå flyttet over til Ung.no

Selv om siden ble stengt 01.01.2017, var tidligere spørsmål og svar fortsatt tilgjengelig fram til april 2018. Vi rakk akkurat å gjøre en analyse av alle henvendelser knyttet til dysleksi på Klara Klok sin nettside fra 2015 og 2016. Utdrag fra dette er vist i denne rapporten. Vi vil informere om at kilden til disse ikke lenger er å finne på nett, da siden nå er fjernet.

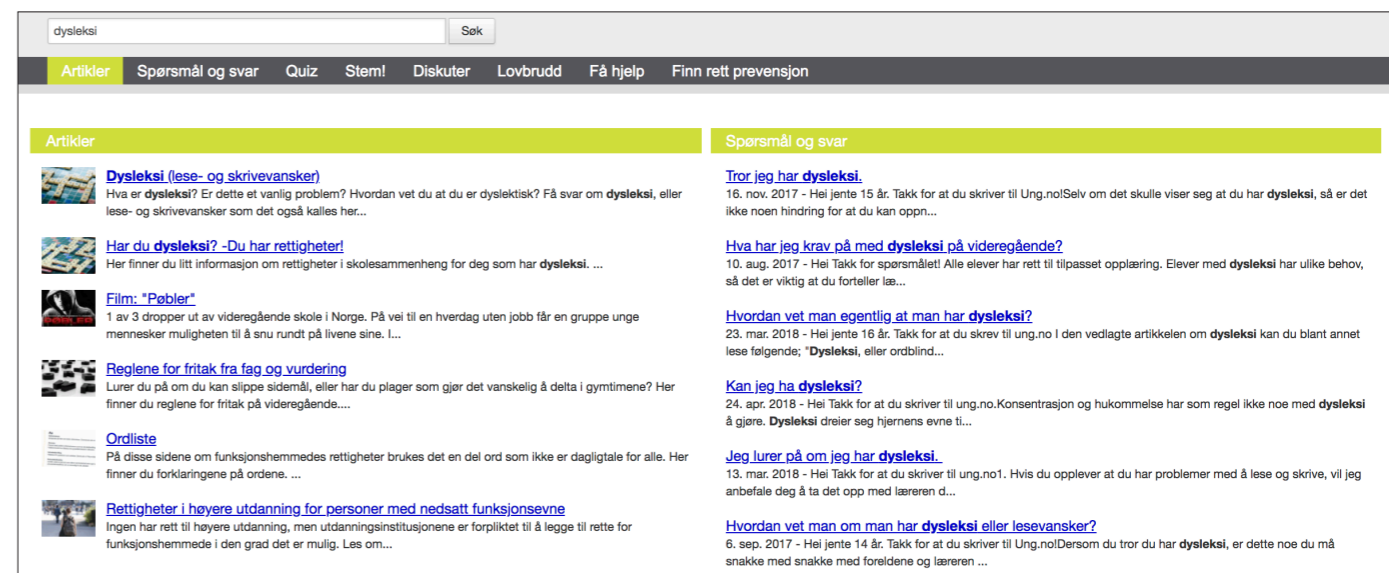

Skjerm bilde fra Klara Klok sin startside hentet med tillatelse fra KRSBY / FÆDRELANDSVENNEN <https://www.krsby.no/livsstil/i/XX6kx/Klara-Klok-legges-ned>

Ung.no

Ung.no er det offentlige informasjonskanal for ungdom og er drevet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Ung.no, 2018a). De begrunner sitt arbeid blant annet i FNs konvensjon om barnets rettigheter, artikkel 13, om retten til å få informasjon (Ung.no, 2018b).

Ung.no retter seg mot ungdom mellom 13 og 20 år. De skriver at "dette er en periode som særlig preges av valg og endring. Mange beslutninger skal tas, blant annet i forhold til utdanning, arbeid og personlig utvikling. Man blir mer selvstendig og frigjør seg fra hjemmet, samtidig som man beveger seg på nye områder og gjør nye erfaringer knyttet til vennskap, kjærlighet og utvikling av egen identitet" (Ung.no, 2018b). Her skriver de også at "Informasjon er nødvendig for å kunne ta informerte og riktige valg. Ungdom har derfor et annet og større informasjonsbehov enn andre aldersgrupper".

Skjerm bilde fra Ung.no sin Spørsmål- og svar-side 13.05.2018. Hentet med tillatelse fra <https://www.ung.no/sok/?q=dysleksi>

Skjerm bilde fra Ung.no sin startside 13.05.2018 Hentet med tillatelse fra <https://www.ung.no/>

Ung.no tilbyr ungdom et stort antall artikler skrevet direkte for ungdom om temaer knyttet til det meste ungdom lurer på. De har også en spørsmål- og svar-tjeneste der ungdom kan anonymt stille spørsmål om det de lurer på og få svar fra relevante fagpersoner eller andre relevante svarene. Disse publiseres slik at andre har mulighet til å lese og lære av de.

Informasjonen og svarene på ung.no har hovedsakelig offentlige kilder og de samarbeider med både departementer, statlige etater og andre offentlige organer. De skriver også at **de informerer "om organisasjoner og institusjoner som driver ikke-kommersiell virksomhet og som har oppgaver eller informasjon som er viktig for ungdom"** (Ung.no, 2018b).

"Siden har rundt 1,4 millioner besøkende/økter og 3 millioner sidevisninger hver måned" (Ung.no, 2018b)

Analyse av henvendelser knyttet til dysleksi

Innhenting av historiene til personer med dysleksi har til nå hovedsakelig foregått gjennom dybdeintervjuer av et begrenset antall personer. For å få et enda bredere bilde av hva unge i dag lurer på når det gjelder dysleksi, ble det gjennomført en analyse av

alle henvendelser relatert til dysleksi hos spørre-tjenesten til Klara Klok og Ung.no over de siste tre årene. Disse henvendelsene er fra unge mellom 13 og 20 år. Her vises et utdrag. For å tydeligere se hvilke temaer som går igjen, ble henvendelsene kategorisert og oppsummert i en graf.

Klara Klok (et utdrag)

Tema:	Støtte	Utredning	Hemmelig utredning	Har jeg dysleksi?	Hemmelig utredning	Utredning	Veiledning	Har jeg dysleksi?	Har jeg dysleksi?	Mobbing
Dato:	22.05.2016	13.5.2016	15.04.2016	21.03.2016	06.03.2016	04.02.2016	24.01.2016	13.02.2016	06.01.2016	13.04.2016
Spørsmål:	Jente 17 Angst for at folk skal finne ut at hun har dysleksi, og for mye annet	Jente 17 Hvordan kan jeg få hjelp til å bli utredet. Flaut å ta opp med lærer eller andre kjente. Jukser på tester. Kontakt andre istede? Hvor henvende meg?	Jente 14 Bare vite om hun har det, uten å sette igang en stor prosess. Vil bare vite det selv, uten at andre vet. Vil vite hva prosessen innebærer helt konkret. Må læreren vite det? Vil hun angre etterpå? Hva det koster? Hvem har rett på å vite.	Jente 14 Lurer på om hun har ADHD og Dysleksi. Lurer på prosessen, om skolen kan gjøre det, og om hun må få en voksen rundt seg i timen. Hvor lang tid utredningen tar?	Jente 16 Finne det en test på nettet som kan gi en pekepinn på om hun har dysleksi og evt hvordan type. Tør ikke gå dit personlig pga angst	Jente 14 Vet ikke hvordan finne ut av om hun har det. Tør ikke ta kontakt med lærer eller helsesøster, ingen. Finnes det tester på nett?	Jente 24 Er på utveksling. Sliter med skriftlig engelsk. Kunne ting vært lettere om hun ble tidligere oppdaget? (som 23 åring). Rettigheter i utlandet?	Jente 18 Får med seg ting sent - må prosessere litt. Tøle og forstå tale. Føler jeg har dysleksi på hjernen.	Jente 16 Klarer ikke formulere seg riktig. Har jeg lese- og skrivevansker / Dysleksi?	Jente 13 Blir mobbet for dysleksi
Henvist til:	Henvist: Dagbok Angstingen Mental Helse støttetelefon Røde Kors hjelpetelefon for barn og ungdom Psykolog	Henvist: Sosiallærer (for å teste - kan de det?) PPT	Henvist: Helsesøster PPT Kommunal etat på skolen	Henvist: Fastelegen Moren må skrive under Pedagog PPT	Henvist: Helsesøster	Henvist: PPT (gjennom skolen eller via foreldrene) Lærer Helsesøster	Henvist: Dysleksi Norge	Henvist: (Auditory processing disorder (APD)) Løge Øre-, nese-, hals-lege	Henvist: Lærer henvise PPT Tester på skolen (Logoped / Spesped -sertifiserte) Logos-test	Henvist: BUP

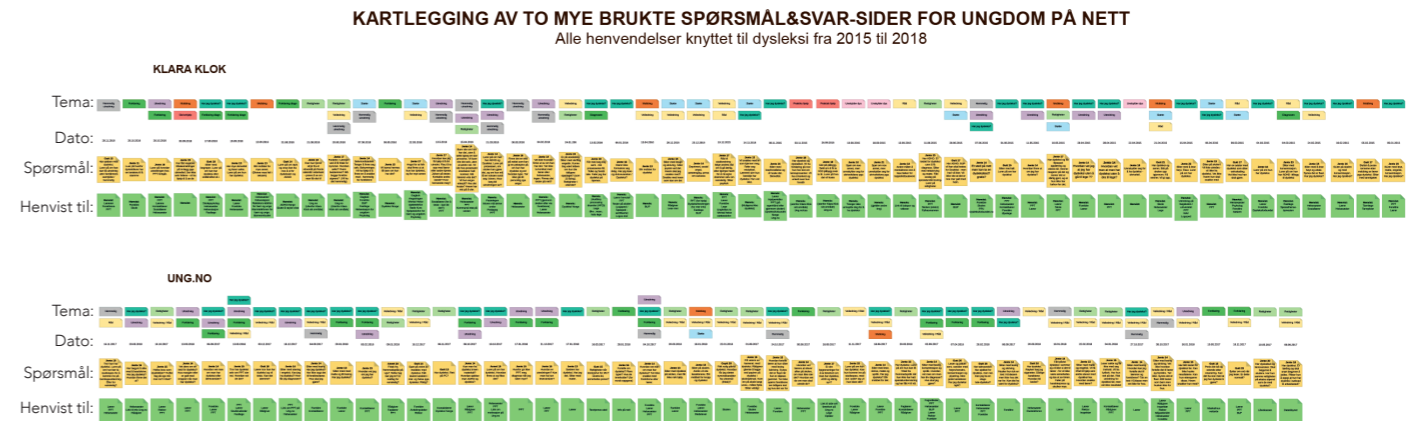
Ung.no (et utdrag)

Tema:	Har jeg dysleksi?	Rettigheter	Utredning	Har jeg dysleksi?	Utredning	Har jeg dysleksi?	Har jeg dysleksi?	Har jeg dysleksi?	Har jeg dysleksi?	Har jeg dysleksi?
Dato:	23.03.2018	10.10.2017	13.03.2018	06.09.2017	13.03.2018	03.12.2017	18.12.2017	04.09.2017	20.01.2018	03.02.2018
Spørsmål:	Jente 16 Har begynt å slite med å lese/skrive. Har jeg dysleksi? Hvordan finne det ut?	Jente 15 Hvilke krav som dyslektiker? Hvilke fag på vgs må man ta? Fritak?	Jente 14 Vet dere om en test for dysleksi? Hva mangler eller er galt med kroppen når man har dysleksi?	Jente 14 Hvordan vet man om man har dysleksi eller lærevansker?	Jente 15 Tror har dysleksi selv om PPT sier nei, Hvordan vet de det?	Gutt 18 Lærer tror han har dysleksi og vil teste. Kan det stemme?	Jente 16 Sliter med staving i engelsk. Kan jeg ha dysleksi? Hvor får jeg diagnosen?	Jente 14 Sliter med lesing. Har jeg dysleksi? Har ikke sagt det til foreldre/lærer. Hva skal jeg gjøre?	Jente 13 Sliter mest med matte og litt lesing. Har jeg dysleksi?	Jente 15 Hvordan vet jeg om jeg har dysleksi?
Henvist til:	Helsesøster Link til info Ung.no Rådgiver	Lærer Rektor PPT	Lærer PPT	Foreldre Lærer PPT	PPT Lærer Studieveileder Fastelege	Lærer Rådgiver	PPT Link om PPT på Ung.no Helsesøster	Foreldre Kontaktlærer	Foreldre Lærer	Kontaktlærer PPT

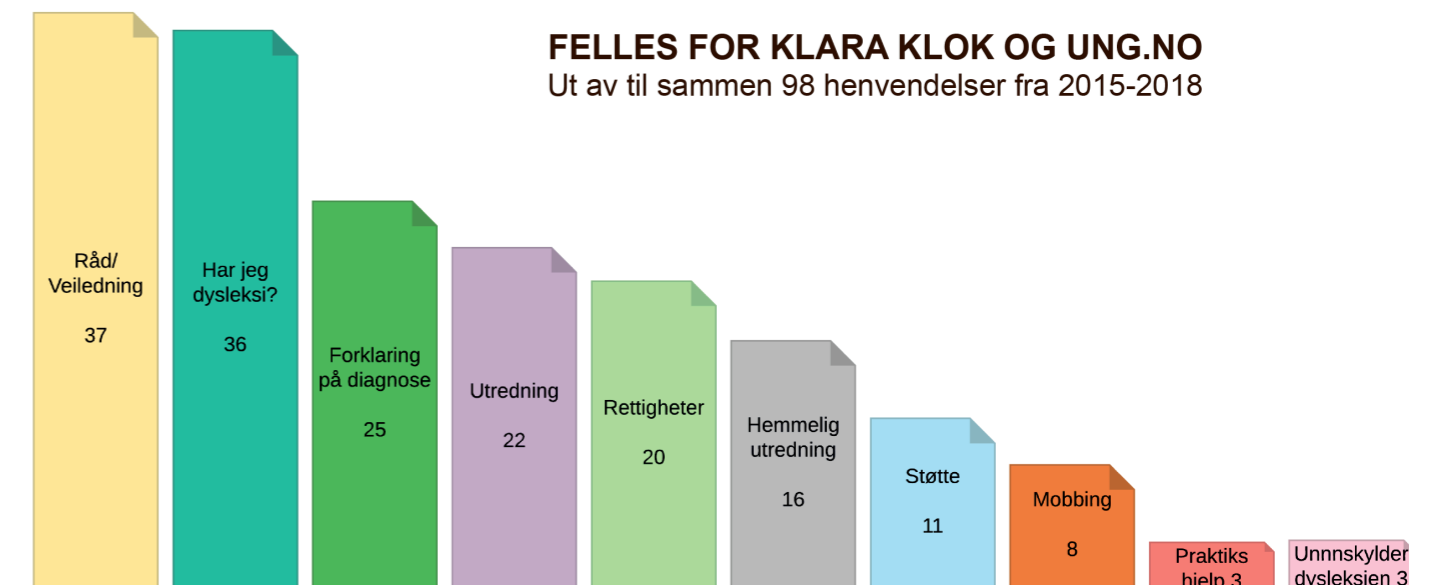
I tillegg til å gi tilgang til et større antall personer, har denne metoden også gitt oss innsikt i tanker vi muligens ellers ikke ville fått gjennom et intervju ansikt til ansikt. I og med at disse tjenestene er anonyme åpner det for en større ærlighet, og en når

personer som kanskje ellers ikke ville stilt opp på et intervju. Spørsmålene gir også uttrykk for hva som er viktigst for personen å få svar på her og nå knyttet til dysleksien, det som har fått dem til å henvende seg.

Alle 98 henvendelsene om dysleksi 2015-2018

Sortert etter tema

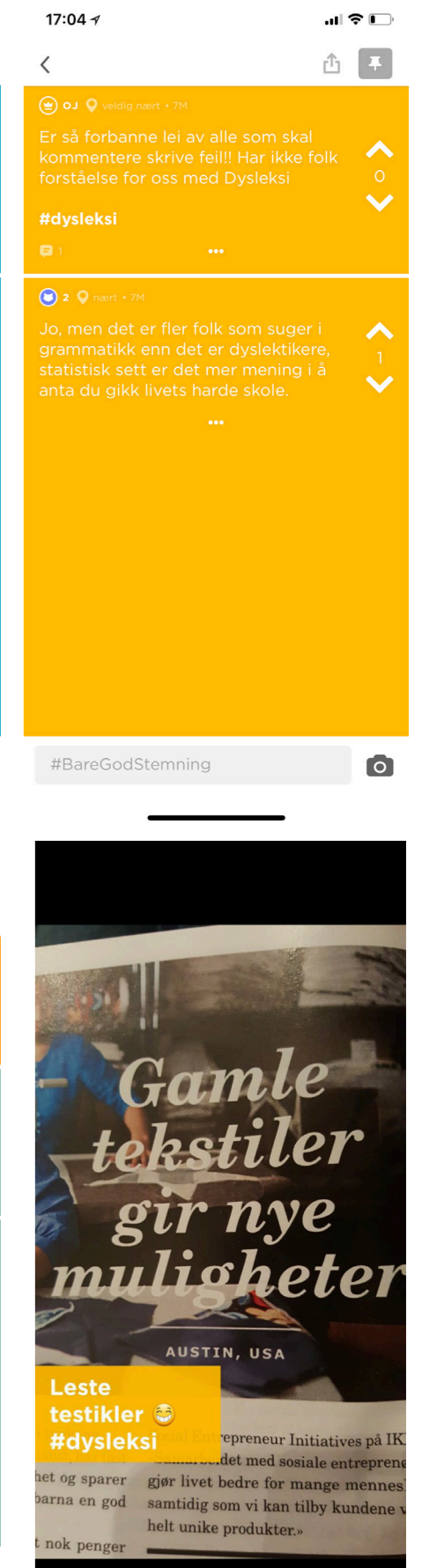
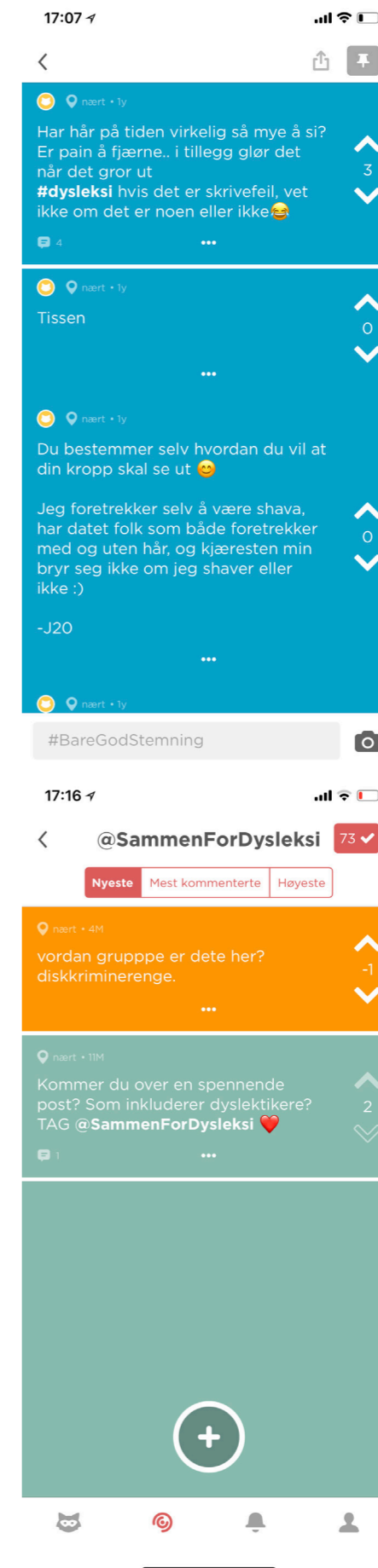
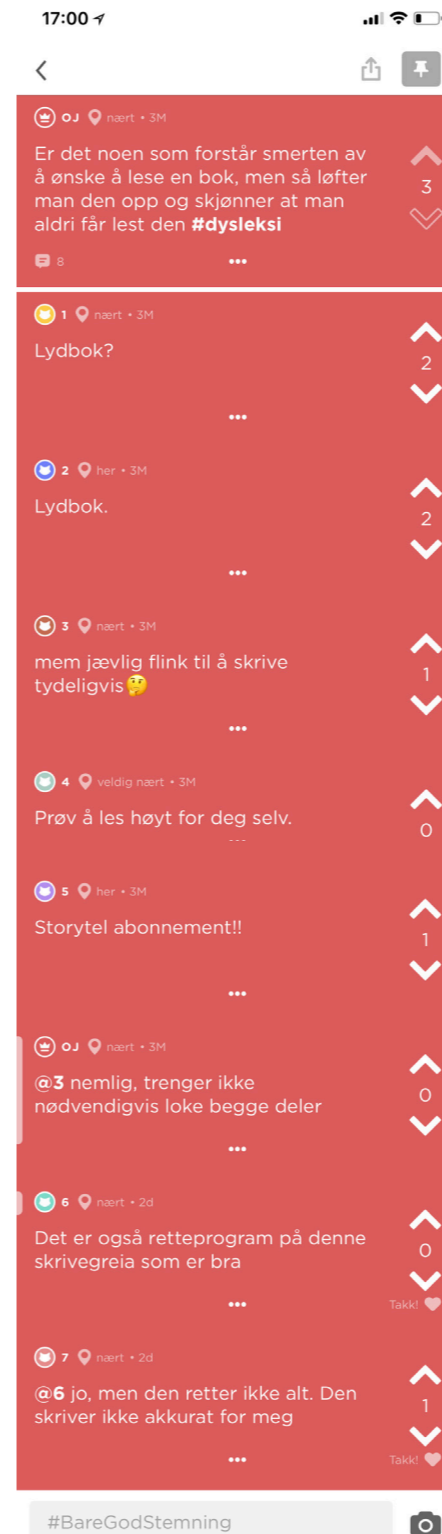
Jodel

Ettersom målet med konseptet er å nå unge med informasjon, er det viktig å ta i betraktning hvilke medier unge bruker i dag. Vi har gjennom analysen av Klara Klok og Ung.no sett på noen nettsteder ungdom bruker flittig for å skaffe seg informasjon og svar. Ungdom bruker også i dag stor del av den tiden de bruker på digitale medier, på sosiale medier, gjerne via apper. Vi har derfor prøvd å skaffe oss litt oversikt over eventuelle apper unge bruker for å skaffe seg informasjon fra hverandre.

Hallvard Lunde (2015) skriver på Klikk.no - Teknologi, at "Jodel er trolig den sosiale medier appen som vokser raskest i Norge akkurat nå". Jodel er en app der du kan "sende og lese anonyme meldinger i en radius på cirka 10 kilometer fra der du befinner deg (Lunde (2015)).

I 2015 var Jodel på topp 20-listen over de meste populære appene på Apples App Store og Google Play, noe som betyr at den ble lastet ned hyppigere enn Snapchat (Lunde (2015)). Den er fortsatt svært populær i dag.

Vi lastet ned appen for å se om vi fant noen dysleksi-relaterte "Jodels". Innen vår radius fant vi 17 Jodel med #dysleksi. Noen av disse gikk ut på personer som lurete på noe knyttet til det, mens andre ble brukt for å kommentere personer som postet innlegg med skrivefeil. Til høyre vises et utdrag fra 05.04.2018. Den første viser et innlegg vi selv la ut for å teste responsen.

KAP 9

FUNN / INNSIKT

Oppsummering av funn

For å prøve å danne et tydeligere og oppsummert bilde av dagens situasjon, vil denne delen ta for seg all datainnsamlingen som er gjort så langt og prøve å konkretisere hvilke ting som går igjen og peker seg ut. Den vil først se på de ulike metodene hver for seg, for så å komme med en mer generell oppsummering.

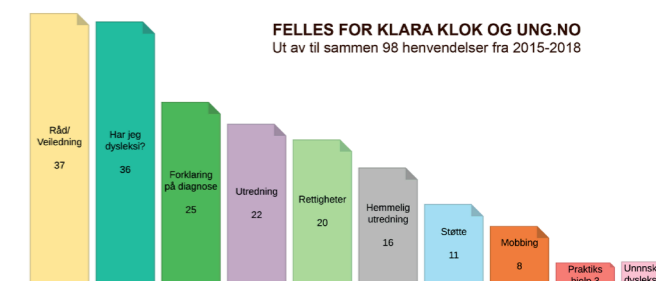
Fra intervjuer med personer med dysleksi

- Flere får utredning sent, som i ungdomsalder eller ung voksen alder
- De som har fått diagnosen tidlig, har ofte glemt mye av hva som er blitt gjort og hvorfor.
- Flere har behov for å sette seg dypere inn i hva dysleksin vil si når de blir litt eldre - bl.a. hvilke rettigheter og tilbud en har krav på
- Flere synes det er vanskelig å forklare hva dysleksi egentlig vil si
- Det er mye usikkerhet rundt hva de har krav på og hvilke tilbud som finnes
- En del forbinder vanskene sine med lavere intelligens og føler seg dum, noe som ikke er tilfellet
- Vanskene har ofte ført til dårlig selvtillit og usikkerhet
- I og med at dysleksi er arvelig er det vanlig at foreldrene også har det, og at de da har begrenset mulighet til å hjelpe med lesing og skrivning
- Mange sier de ikke har fått den hjelpen de har hatt behov for
- Er mye uvitenhet blant instanser de møter

- Flere har måttet kjempe en hard kamp mot deler av systemet for å få de rettighetene de har krav på
- De sier det har vært vanskelig å finne informasjon
- De føler at informasjonen ofte stopper opp et sted i systemet og ikke når dem
- Flere sier de føler at de mister litt det trygge nettverket og oppfølging når de er ferdig med grunnskolen
- Flere sier at det å finne informasjon har vært en lang og krevende prosess
- Mangel på informasjon og feilinformasjon har flere ganger ført til at studier og jobb blir satt på vent over lengre tid
- Flere har følt seg alene med diagnosen
- Flere uttrykker ønske om å høre erfaringer fra andre med dysleksi - andre som tidligere har vært i situasjonen de nå skal inn i
- De ønsker tips fra andre med dysleksi
- Mange har spørsmål knyttet til framtiden, hvilke valg de bør ta med tanke på vanskene sine
- Flere sier at mye av informasjonen er tungt faglig og tekstbasert, noe som gjør det vanskelig å tilnærme seg
- Hvor de har funnet informasjon har ofte vært tilfeldig
- Å finne ut av ting er ofte basert på mye prøving og feiling
- De uttrykker at informasjon ofte er spredt og at det er vanskelig å vite hvor man finner hva. De uttrykker et ønske om at det skal være mer samlet
- De bruker både ofte PC for å finne informasjon, eller spør relevante personer de møter på
- De ønsker mer samarbeid mellom ulike instanser

Fra ungdommers henvendelser på Ung.no og Klara Klok

- Over en tredjedel av henvendelsene er fra unge som lurer på om de har dysleksi. Dette tyder på at det er mange som ikke finner ut av om de har dysleksi før i ungdomsårene eller ung voksen alder.
- En god del av disse personene skriver at de synes det er flaut å spørre lærer eller foreldre om de tror de kan ha dysleksi, fordi de tenker at disse burde ha oppdaget det allerede dersom de har det. De synes det er flaut om de tar feil
- Disse uttrykker at de gjerne skulle hatt litt mer informasjon om hva det vil si å ha dysleksi, og gjøre seg opp en mer begrunnet antakelse, før de kontakter andre og evt. setter i gang en stor prosess.
- Dette er også grunnen til at en god del av henvendelsene dreier seg om spørsmålet om å gjøre utredningen i hemmelighet - uten å fortelle det til foreldre og lærer. De ønsker gjerne å finne ut av ting selv, og få oversikt over situasjonen før det blir satt i gang tiltak rundt de.
- Flere sier også at de ikke tør å spørre foreldre og lærere om forklaring på diagnosen. Ønsket om å få utredning i hemmelighet og å finne ut av ting selv, tyder også på et stort behov blant unge om å bli mer selvstendige - og skaffe seg mer oversikt selv.
- Flere er også usikker på hvordan selve utredningen blir gjennomført, helt konkret. Hva må de igjennom?
- Flere sier de husker de er blitt testet for ulike ting i barneskolen og at de fikk

Se igjen grafen over spørsmål kategorisert (i større format) i kapittelet Aktører rundt - Ung.no.

- utredning da, men de husker ikke akkurat for hva, og hva konklusjonen var - fordi det er så lenge siden. De synes også det er vanskelig å forstå papirene de har fått fra utreder og skulle gjerne fått en enklere forklaring. Dette tyder på at de nå er kommet til et punkt i livet hvor de begynner å stille mere spørsmål og ønsker å få litt mer oversikt over livet sitt. Tidligere har personer rundt de satt igang ulike tiltak og tatt bestemmelser på veiene av de, fordi de er små barn. Nå, når de har større evne til å reflektere rundt dette, ønsker de å få en forklaring på dette og forstå selv.
- Selv om en har visst om diagnosen sin lenge, er det mange som fortsatt har spørsmål til hva det er og hvilke rettigheter de har krav på og tilbud som finnes. Dysleksi er noen har hele livet og en entrer stadig nye situasjoner i livet som kan føre med seg andre typer spørsmål.
- Mange av spørsmålene dreier seg om rettigheter på skolen eller når de skal begynne å studere. Flere lurer på råd til veivalg i forhold til studie og yrkesretning.
- Mange ønsker tisp til hvordan de kan gå fram for å ta opp spørsmålet om han/hun kan ha dysleksi.
- Mange unge bruker nettet for å finne informasjon og liker å kunne stille spørsmål direkte til fagpersoner. Spørre-tjenester er mye brukt blant unge.

Fra intervju med Dysleksi Norge

- Mange blir oppdaget og får utredning sent. Det er vanlig å få diagnosen også i ungdomsalder eller ung voksen alder
 - Flere med dysleksi sier de føler seg dumme og knytter det feiltagelig opp mot intelligens
 - Evner til lesing og skriving er noe gjennomgripende i livet. Vanskene får ofte betydning for livsmestring generelt og selvbilde
 - Mye informasjon er rettet mot de rundt personen med dysleksi
 - Mange av de som kontakter Dysleksi Norge er foresatte
 - Dysleksi Norge har nok hatt et større fokus på å jobbe for rettigheter enn å formidle informasjon tilpasset de ulike personene med dysleksi.
 - Nettsiden deres bærer preg av å i større grad fokusere på å formidle arbeidet de gjør, enn å være en side der selve personen med dysleksi lett kan finne fram til det de lurer på.
 - Siden gir ikke personer med dysleksi mulighet til å dele erfaringer med hverandre, med mindre de møter opp på et arrangement, noe som kanskje kan være et litt stort steg å ta, særlig hvis man fremdeles er usikker på om man har dysleksi, eller om en ikke er så komfortabel med å snakke om det direkte med folk.
 - Det er fortsatt mange som får lite informasjon om diagnosen sin
 - Det er mange som vet lite om hva diagnosen egentlig vil si
- Det er mest informasjon på starten, som ofte vil si at når personen er barn
 - Det er lite info og oppfølging senere i livet. Da er det mer opp til en selv. Du mister også noen rettigheter og oppfølging når du går ut av grunnskolen.
 - Mange har problemer med å forstå det som blir sagt og formidlet skriftlig av utreder
 - Det er mye usikkerhet knyttet til studiesituasjon – hvilke rettigheter har man da, og hvilke tilbud finnes?
 - Det er lite visuell informasjon om dysleksi, spesielt på norsk
 - Mange føler seg alene med diagnosen sin
 - Det er viktig å ta tak i selvbildet til personer med dysleksi
 - Dysleksi påpeker ønsket om at personer med dysleksi skal være komfortabel med sin diagnose

Behov som peker seg ut

Ut i fra oppsummeringen av datainnsamlingen så langt er det visse ting som går igjen, og en kan begynne å se et bilde på hvordan situasjonen er knyttet til informasjon og unge med dysleksi. Mye av det som finnes og gjøres i dag er bra, men det er også tydelig at det er mye som kan bli bedre. Her er en oppsummering av hvilke behov som peker seg ut:

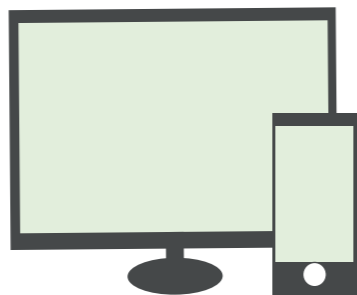
Det er behov for:

- informasjon som retter seg direkte mot personen med dysleksi
- informasjon som er lagt fram på en måte som gjør det enkelt for personer med dysleksi å få med seg informasjonen (altså mindre teksttungt, mer visuelle framstillinger, bruk av lyd, bilde og video, mulighet for opplesing av tekst, mulighet for å lese inn egne innlegg)
- informasjon som er rettet direkte mot unge personer med dysleksi og derfor har relevant informasjon for denne gruppen
- informasjon som har et visuelt uttrykk som appellerer til unge
- at informasjonen er mer oversiktlig
- at all den viktige informasjonen knyttet til å ha dysleksi som ung er samlet på ett sted
- at unge med dysleksi skal få mulighet til å stille spørsmål de lurer på og få seriøse svar fra relevante fagpersoner/andre
- en kanal der unge personer med dysleksi kan høre og dele erfaringer med hverandre, slik at en både kan lære av andre med erfaring fra liknende situasjon, oppleve at en ikke er alene med diagnosen sin og få mulighet til å dele sin historie, erfaring, kunnskap og tips til andre.
- å styrke selvtilliten til unge med dysleksi
- å styrke selvstendigheten til unge med dysleksi
- å gi unge med dysleksi oversikt og kontroll over eget liv

KAP 10

PRESISERT FOKUS

Hvordan nå unge med informasjon?

Digital kanal

For å nå ut til unge med informasjon er det svært viktig å bruke de kanalene unge er på. Til nå har vi sett at unge bruker svært mye tid på digitale medier, både på nettsider og på apper og spill.

En fordel ved å formidle informasjon via nett, i tillegg til at det er her unge ofte søker informasjon i dag, er også det naturlige faktum at en dermed har mulighet til å effektivt nå ut til en stor gruppe mennesker uten å fysisk møtes. En nettside gir også mulighet for å lagre og formidle store mengder data/informasjon. En har også mulighet til å gjøre endringer og oppdateringer fortløpende, og en åpner for at brukeren aktivt kan delta, komme med tilbakemeldinger, spørsmål og kommunisere både med eieren av siden og med hverandre.

Helse- og omsorgsdepartementet har nylig gitt Helsedirektoratet et oppdrag å samordne digitale helse- og informasjonstjenester rettet mot ungdom. For å gjennomføre oppdraget er det derfor blitt etablert en prosjektgruppe under navnet DIGI-UNG. Dette er et samarbeid mellom Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (her vil blant annet Ung.no ta del) og Direktoratet for e-helse (Helsedirektoratet, 2018).

I innsiktsarbeid for dette prosjektet er det hentet inn innspill fra ungdommer og aktører som tilbyr helsefremmende digitale tjenester til denne målgruppen. Ut i fra dette er det foreslått en samordningsmodell og en plan for implementering. Hovedkonklusjonene fra rapportene samsvarer i stor grad med funnene i dette prosjektet og bygger opp un-

der viktigheten av å møte behovet ungdom har for å få informasjon på en måte som er tilpasset seg. De fremhever også valget om å gjøre dette gjennom digitale kanaler. Her er hovedkonklusjonene fra rapporten:

- Digitale kanaler er effektive måter å spre helsefremmende informasjon og gir ungdommer **mulighet til å bli kjent med helsetjenesten i eget tempo og på egne premisser**. Til tross for høy digital kompetanse har ungdommer imidlertid **problemer med å finne og navigere mellom ulike tjenester og informasjonsskilder på nett**. De ønsker digitale tjenester som er kvalitetssikret, **samlet på et sted, tilpasset ulike behov** og i tråd med deres brukermønstre.
- Aktørene som tilbyr digitale tjenester til ungdommer ønsker å opprettholde dagens mangfoldige tilbud samtidig som disse **samkjøres bedre rundt innholdssproduksjon, valg av tekniske løsninger, markedsføring, kompetanseheving og erfaringsutveksling**. De trenger veiledning for å overholde lovverket knyttet til avgrensning av helsehjelp, varslingsplikt og personvern.
- DIGI-UNG prosjektet modellen foreslår et helhetlig, digitalt forløp fra helsefremmende informasjonstjenester med lav terskel til fullverdig digital helsehjelp. Ung.no vil være hovedinngangen for modellen og sette rammer for **brukeropplevelsen**. Gjennomføringsstrategien må være en smidig utvikling med **høy grad av brukervedvirkning, tverrsektorielt samarbeid** og involvering av leverandørmarkedet. (Helsedirektoratet, 2018).

Mål og kriterier

Overordna mål

- Å gi unge personer med dysleksi
- oversikt og kontroll over eget liv
 - større selvstendighet
 - bedre selvtillit

Kriterier

- En side som retter seg direkte til personen med dysleksi
- Informasjon skal være lett å få med seg for personer med dysleksi, uavhengig av grad, både de som har vansker med lesing og skrivning
- Informasjon skal dekke det unge lurer på knyttet til å leve med dysleksi, slik at de slipper å lete etter informasjon også på mange andre sider
- Visuelt uttrykk som appellerer til unge
- Informasjon skal være oversiktlig og en skal slippe å bli overveldet av mange knapper på samme side. Likevel skal den kjapt gi et overblikk på hva som finnes på siden
- Skal være en arena der unge personer med dysleksi har mulighet til å dele erfaringer med hverandre
- Skal fremme samarbeid mellom ulike instanser knyttet til formidling av informasjon til unge og fagpersoner innen emnet
- Være en side som pedagoger, helsesøster, PPT o.l. kan formidle til unge for å gi god og tilpasset informasjon. (Dersom de selv ikke har full oversikt, kan de i det minst vise de til en side som har oversikt).

Kap 11

BRAINSTORMING

Idé-workshop

For å komme kjapt i gang med idégenerering i idéfasen av prosjektet, ble det gjennomført en idé-workshop med 4 studenter, der to av de har dysleksi. En metode brukt under denne workshopen kalles "Crazy 8's" og er en effektiv skisseøvelse som utfordrer deltakerne til å raskt skissere 8 ideer på 8 minutter. Målet er å få deltakerne til å tenke videre enn sin første idé og generere et bredt utvalg av løsningsideer (Google, udatert).

Noen av ideene som kom fram der har preget videre idegenerering senere.

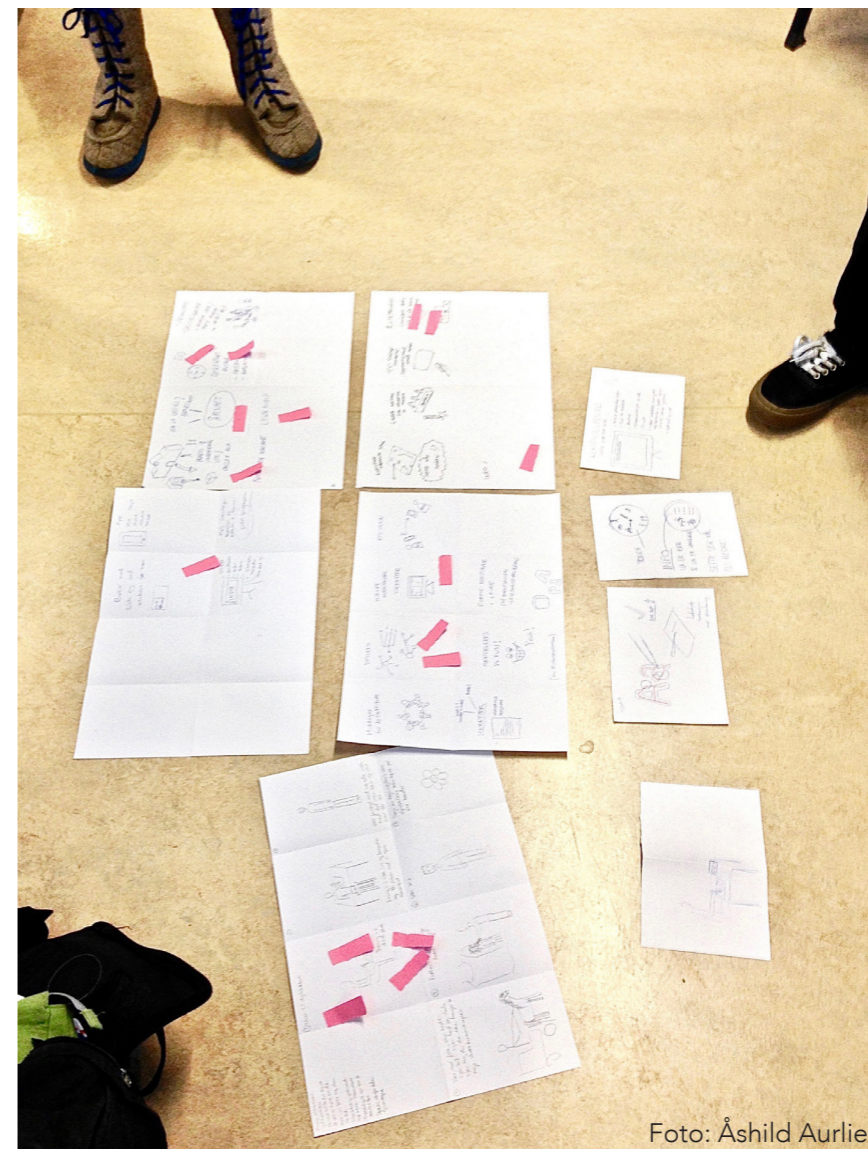

Foto: Åshild Aurlien

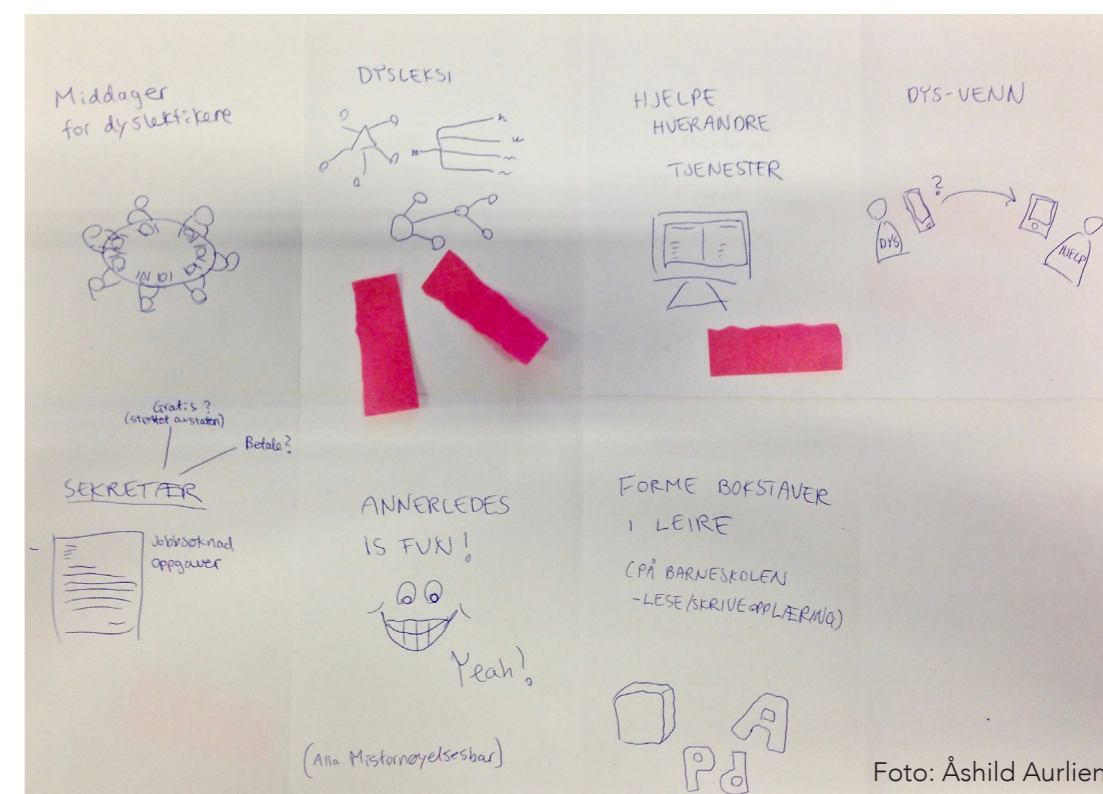

Foto: Åshild Aurlien

Innholds-genereringn

For å skaffe en oversikt over temaer og mulig innhold og kategorier på siden, ble det underveis i prosjektet laget en rekke bildekort på post-it-lapper. Det gjorde det lett for oss å raskt kjenne igjen og sortere innholdet underveis.

Disse ble også brukt som utgangspunkt for samtale og tilbakemelding på flere av intervjuene.

Kap 12

PROTOTYPING OG TESTING

Første prototype

Ut i fra funnene så langt ble det laget en enkel prototype av en nettside-forside. Fokuset var på å ha en ryddig og oversiktlig side med tydelige knapper, og at de viktigste knappene var godt synlig. Det var også i fokus å lage et design som kan appellere til ungdom. Det er tatt med en tenkt video øverst av en ung person med dysleksi som ønsker velkommen til siden, forteller veldig kort om seg selv og gir en kort introduksjon til hva siden kan hjelpe deg med og hvordan en best kan utnytte siden. Dette er tenkt for at de som kommer inn raskt skal se at siden er beregnet på deres alder, raskt se at det er andre som har dysleksi så en slipper å føle seg alene om det, og ved at personen henvender seg til unge med dysleksi gir inntrykk av at siden er for nettopp deg. Video-klipp-bildet er hentet fra en av filmene på YouTube-kontoen Dysadvantage. Dette er en side drevet av Kyle som er en ung gutt med dysleksi som startet siden for å styrke selvtilliten til andre personer med dysleksi. Han legger ut en rekke videoer med egne erfaringer, råd og tips knyttet til å leve som ung med dysleksi. Bildet er hentet med tillatelse fra Kyle.

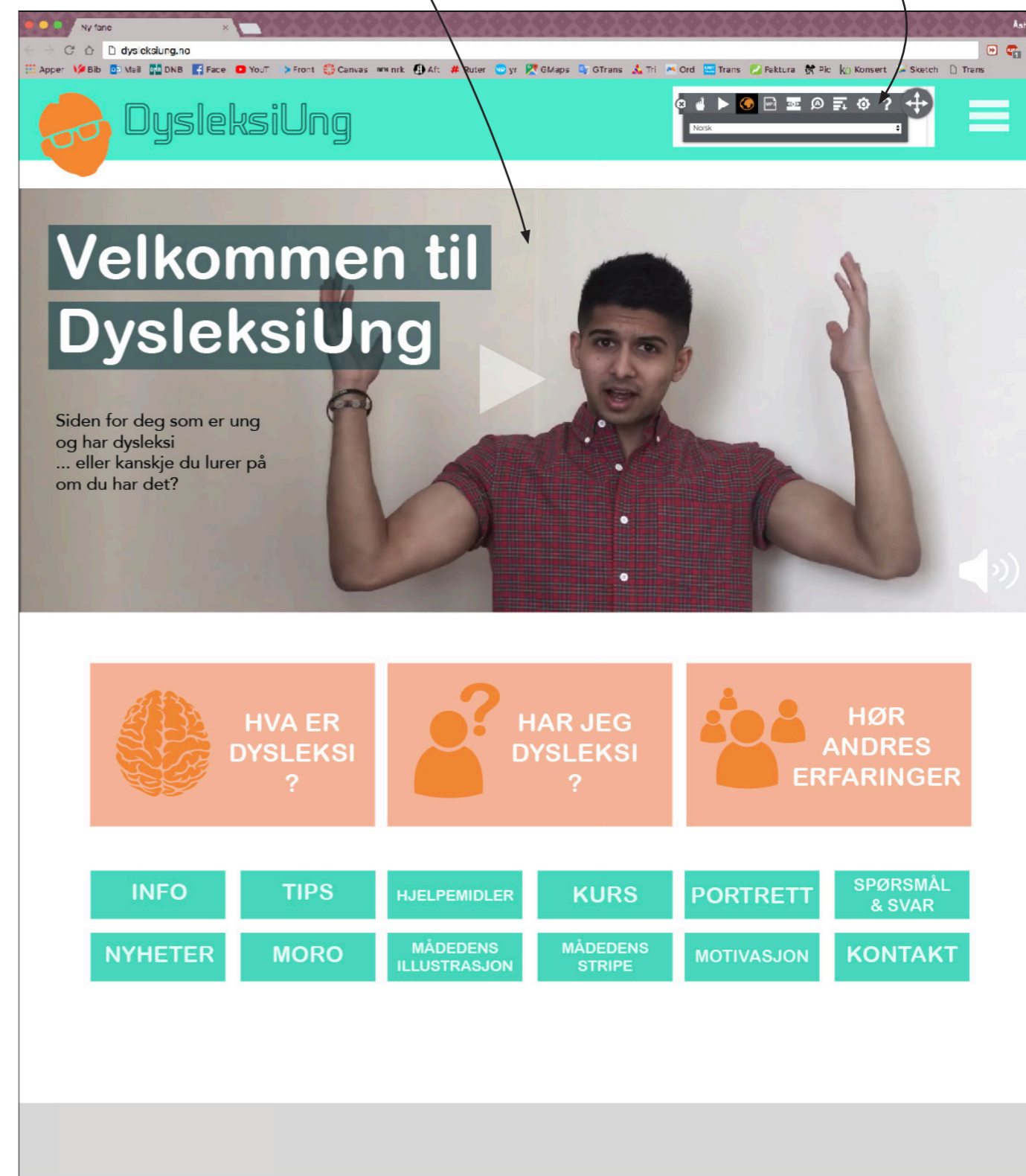
Siden vil ha fokus på visualiseringer som kan illustrere tekst eller erstatte det, noe som skal gjøre det lettere for personer med sterk dysleksi å få det med seg. Siden vil også ha fokus på lyd, bilde og video. Mange av forklaringene vil være gitt som videoer. Ellers vil det også være noe tekst. Dette vil i midlertid være mulig å få opplest gjennom Texthelp sin Browsealoud-funksjon. Dette er en støtte-software som "legger til tale, lesing og oversettelse til nettsteder som letter tilgang og deltakelse for personer med dysleksi, lav

leseferdighet, engelsk som andre språk, og personer med mild synshemming" (Texthelp, udatert). Denne funksjonen kan en velge selv om man vil bruke eller ikke, men en har blant annet mulighet til å markere tekst og få det opplest, få det oversatt, lagre det som en MP3, endre tekst-størrelse og farge eller bruke en hjelpende leselinjal.

Denne prototypen er ment som en enkel skisse for å ha som et utgangspunkt for å forklare ideen til intervjuobjekter for å få tilbakemelding og tips til forbedringer.

Video-bildet er hentet med tillatelse 01.mars.2018 fra https://www.youtube.com/watch?v=er_JguSqDPs.

Browsealoud-bilde er hentet 15.april, 2018 fra Care Point sin presentasjon av funksjonen på <https://www.havingcarepoint.org/care-advice/having-care-point-accessibility-features/>

Brukertestning og utvikling

Workshop med to personer med dysleksi

For å lage en nettside som er tilpasset personer med dysleksi, er det naturlig å ta noen av disse med i prosessen. Det ble derfor gjennomført et intervju og workshop med to personer med dysleksi. En av de er "Olav" på 22 år som fikk dysleksidiagnosen da han var 18. Han har gjort en enorm innsats over flere år for å skaffe seg oversikt over hva dysleksi er, hvilken hjelp han kan få og hvilke valg han bør ta. Den andre er "Bengt" på 46 år som har sterk dysleksi og har også en sønn på 16 med sterk dysleksi.

Hensikten med møtet var å innhente deres historie, høre hvor de finner informasjon, få tilbakemelding på prototypen og tips til endringer. Fordi det kan være vanskelig å komme på alt av innhold en ville hatt på en slik side, ble metoden Card Sort tatt i bruk. Deltakerene fikk utdelt hver sin bunke med illustrerte kategorier og ble bedt om å rangere disse ut i fra hva de synes er viktigst å ha med og hva de ville ha trykket på først. De fikk også noen planke lapper der de kunne fylle ut egne ideer som evt. manglet. Resultatet fra intervju og workshop kan ses på de neste sidene.

Foto: Åshild Aurlien og Julie Beate Fløstrand

Olav

22 år, holder på å ta fagbrev
Har dysleksi

Fra workshop i lokalene til Dysleksi Norge 18.04.2018

Veien til informasjon

Mitt problem er at de som skal egentlig passe på meg, de har ikke en anelse. Så da må jeg finne ut av det selv mange ganger. Ellers så sender de meg rundt om i hele Norge for å spørre.

Så hvem skal du gå til og det der, det husker ikke de lærerne.

Jeg fikk ikke noe tips fra PPT om hvor jeg kunne henvende meg på nett. [...] For å være ærlig så skjønner jeg aldri de papirene jeg får fra PP-tjenesten eller noen ting. Jeg har aldri skjønt det.

Hvis du har lærevansker og du skal liksom finne ut av det selv, så er det dritvanskelig.

Det er viktig å kjenne seg selv og få litt oversikt, fordi man blir møtt med så mange fordommer. Også er det det med å finne tilhørighet. [...] Så du får en litt sånn bra følelse gjennom dette at det er ikke bare jeg som sliter med det, men andre også, som har andre vansker.

Jeg føler jeg blir lite selvstendig.

Du er så vant med at alle pedagogene skal gjøre alt for deg, også plutselig kommer du til en situasjon at du har ikke lenger det der støtteapparatet lenger, også blir du satt helt alene. Det er så irriterende

Jeg vet det er foreldrene som har ansvaret, men når de ikke gjør noe så må du gjøre noe selv. Det er viktig at du kan gå inn der som ung og finne ut av ting selv, i tilfelle systemet svikter.

Hva er aller viktigst å ha med?

For meg er de viktigste kategoriene: Motivasjon, Forum, Andres erfaringer, Kurs, Podcast.

Det jeg ønsker mest er et **forum**. Jeg ønsker å ha kontakt med andre dyslektikere. For å dele erfaringer og for å spørre om å få deres erfaringer. [...] Jeg vil komme i kontakt med en som er litt eldre i systemet og få erfaring på hva de har gjort.

På dysleksi-kafeen – der var det bare to som kommer. Det hadde kanskje vært lettere på nett – hvis det hadde vært et stort antall.

Den informasjonen jeg trenger mest er **lover og rettigheter** – å vise meg hvilken instans jeg skal gå til.

Det første jeg ville gått inn på hadde vært info om kanskje det **utdanningsvalget** jeg hadde tatt, sånne typiske ting du måtte huske på.[...] Hva er alternativene og sånn – bare få en sånn – hva er typisk da – hva folk før meg husker.

Jeg ville hørt hvordan var det du klarte deg. [...] Jeg vil ha film sånn som denne her – den elsker jeg. Den viser en dokumentarsnutt om en dyslektiker som viser hvordan han klarte å overkomme det. Den er veldig kul.

Andre ønsker

Jeg vil at den skal ha litt sånn **inspirasjon** på hvordan du kan løse en oppgave på en kreativ måte.

Mitt problem er å finne hvilke **jobber** som jeg faktisk kan ta, som du faktisk ikke trenger så mye lesing og skriving [...] Kanskje det hadde vært litt greit å ha en liste, så en ikke bommer på studievalget ditt.

Jeg ønsker også en mer utviklet **Siri-funksjon** med talesyntese, for det hadde jo gjort arbeidet 10 ganger lettere enn det er nå.

Kult at det blir laget en **podcast** da, og snakke [...] om dysleksi, hvordan systemet er og hva slags problemer det er. [...] For da trenger ikke jeg å drive med den researchen og disse tingene. For det er jo en mye enklere måte å lære seg ting på.

Det hadde vært veldig fint om siden kan vise en oversikt over **lavterskeltilbudene**.

Det som hadde vært kult da var om dere hadde noen sånne **topp 10 apper** som ble brukt sånn at vi kunne rangere de – vi brukerne – det hadde vært litt kult. Jeg ville også hatt det på disse produktene – det hadde vært kult om de hadde vist hvordan man kan bruke de i dagliglivet.

Jeg vet at **logostesten** forteller meg at jeg skårer så så dårlig, men det jeg ønsker meg er hva jeg kan gjøre for å bli bedre. [...] De tolker det som at dette skal jeg skjønne fra før av, det synes jeg er litt rart.

Jeg synes dere bør **samarbeide** med sånne som ADHD, optikerforbundet, lærevansker, i hvertfall de store som er mest brukte.

Det viktigste er at du viser de hvem de kan gå til og **hvem å kontakte**, slik at du tar bort den jobben fra Dysleksi Norge. At de små spørsmålene, det kan dere svare på. Sånn at de heller kan fokusere på de store spørsmålene.

Bengt

46 år, jobber

Han og sønn (16) har sterk dysleksi

Fra workshop i lokalene til Dysleksi Norge 18.04.2018

Hvis jeg huker av hva som er relevant for meg og det kommer noen spørsmål om det så får jeg sånn **notification** på det. Det hadde vært kult.

For meg så har logoen ingenting å si. Hvis du er 18 eller 20, jeg driter i det der. Jeg er ikke her for gøy, jeg er her for å lære å takle lesevanskene mine. Å finne en måte å leve på, det er det eneste jeg synes er viktig

Jeg vil at det skal være **tilpasset ungdom**.

Hvis jeg hadde vært 15 så ville jeg hatt litt andre spill – jeg ville heller hatt PlayStation enn 2D-spill.

Markedsføring

Hvordan er det dere har tenkt til å prøve å trekke inn folk til det forumet, både **unge** og også noen utlendinger, til å komme på det forumet?

Det er det jeg ser på som problemet, det å for unge å gå på den nettsiden. Hvorfor skal jeg gå på den? Jeg hater jo lekser og det her. Det er det jeg ser som problemet. Jeg kunne ønske det fantes en måte å nå de unge på da.

Det er veldig få på min alder som vet om Dysleksi Norge. Jeg kunne ønske at de store aktørene hadde vært mere villig til å reklamere på sånne steder som på populære serier, eller aviser, eller facebook, og snapchat.

Men det er vanskelig å etterspørre noe de ikke vet om at finnes. Det er derfor jeg synes de burde ha **reklamert** mer for disse tingene.

Jeg tror det som er det viktigste er å få **lærerne** på, at hei du burde kanskje gå på den siden da, fordi jeg ser at du kanskje har lese- og skrivevansker. Det er det jeg ønsker - at lærerne motiverer deg til å gå på en side.

Jeg ville hatt en **videosnutt** eller en animasjon, som lærerne kunne ha gitt ut til eleven, det ønsker jeg meg. Både for å reklamere for siden og for å fortelle at det faktisk finnes en side for dyslektikere. Det er faktisk en smart måte å få folk til å følge med på dette. Video om hva det innebærer, og fellesskap

Jeg hadde vært veldig stolt, om dette blir en suksé, at dette har jeg vært med på å bygd på.

Veien til informasjon

Jeg er enig i at det ikke er så mye informasjon for selve dyslektikeren.

Nei, jeg har ikke oversikt over hva som er på Dysleksi Norge sin side, for der er det så mye å lese.

Jeg ville ikke gått inn der og lest det. Jeg får det ikke med meg, så enkelt og greit. Jeg kan ikke sette meg ned og lese meg fram til ting.

Jeg er inn og googler på alt mulig rart, men å sitte og lese masse lover og regler, også blir det mye fram og tilbake. Da gidder jeg ikke mer. Så da blir det egentlig å ringe.

Det er fortsatt et tabu, derfor så blir det ikke pratet så mye om. Og derfor tror jeg det er viktig med en sånn nettside der folk kan gå inn og se på selv egentlig, uten å rekke opp hånda og fortelle alle at jeg har dysleksi.

Jeg tror at om dere lager en sånn side, at det blir mer åpenhet om det. Det viktigste er jo å få det fram i lyset – at man kan gjøre noe selv om man ikke er verdensmester i å lese og skrive.

Det viktigste er å kunne se seg selv i speilet. Hvis du ikke har den kunnskapen så kan du ikke se deg selv i speilet. Hvis du ikke klarer å se deg selv, så lærer du ikke noe av det heller.

Hva er aller viktigst å ha med?

Det finnes jo mange **apper** med **hjelpemidler** og sånt noe. Det er det som jeg egentlig er mest nysgjerrig på. Og sånne enkle spill som er stimulerende å lære av

Jeg kunne ønske det var talesyntese, hvis jeg kan spørre om ting. [...] Litt sånn **Siri-opplegg**, sånn at du kan spørre om det, hvordan du går fram, også gir hun meg alternativer

jeg tror det er mye lettere om du kan **spørre** om forskjellige ting.

Andre ønsker

Jeg ville laget et **forum** også ville jeg hatt forgreninger til informasjon. [...] Her kan jeg hive meg på forumet og prate med folk og her kan jeg være litt og rote for meg selv i min egen verden. Du har alle valg som er.

Du må lage sånne hoved-bobler på forumet, og så en gang i blant så må du skifte ut litt på boblene.

Vi må gjøre det litt mer spennende og enkelt og greit

Hvis du søker på den **jobben** der sånn, da innebærer det faktisk det, at hvis du har den stillingen så må du gjøre det og det.

Den **logostesten** ville jeg hatt forklart. Få den kortet ned. Det er så mange fremmed ord fram og tilbake.

Bildene forteller deg hva det innebærer for noe. Når du har bobler så er det bilder på boblene, også er det tekst under, så da får du informasjonen.

Når det gjelder **nyheter** så tenker jeg på nye apper som har kommet.

En **video** som forklarer kort hvordan du bruker siden.

Jeg tror dere må begynne smått og bygge det oppover.[...] Jeg tror innholdet er noe som må vokse etter interessen tror jeg.

Jeg ville ikke kalt det DysleksiUng, for da låser du det til en gruppe. Det er jo like mange dyslektikere som er **voksne**. Men da har du det treet da – med de boblene her. På den bobla så står det fra 6 til 14. Og så har du neste boble – det er fra 14 til 100.

Markedsføring

Jeg tror at for å lokke folk dit, så må du lokke med at vi kan tipse dere om en del **apper** og **hjelpemidler**.

Du må bare gjøre tegningen spennende og morsomt, da vil folk gå inn der

Logoen må være enkel og grei og vekke nysgjerrighet.

Oppsummering av ønsker

Viktigst:

Motivasjon

Forum

Andres erfaringer

Kurs

Podcast

Rettigheter

Råd om utdanningsvalg

Apper

Hjelpemidler

Talesyntese og opplesing

Hvem å kontakte

Andre ønsker:

Inspirasjon

Råd om jobbvalg

Oversikt over lavterskeltilbud

Rating av apper og produkter

Forklaring av logostesten

Notifications

Bedre markedsføring

Visualiseringer

Nyheter

Videoer

Tilbakemelding og forespørsel - Ung.no

Ungdom har behov for å få svar på det de lur-er på. Og det er mange med dysleksi som har spørsmål knyttet til diagnosen og systemet rundt. Det er derfor sett et behov for å inkludere en spørsmål-svar-tjeneste på nettsiden som skal lages. Ut i fra analysen av siden til Ung.no viser det seg at dette er en velfungerende side som mange unge benytter seg av i dag. De er en tjeneste som allerede er etablert, har et fungerende nettverk og har god erfaring med å nå ungdom med informasjon.

For å høre deres tilbakemeldinger til konseptet, høre litt om deres erfaringer med å gi informasjon til unge, og få noen tips, ble det avtalt et intervju med seniorrådgiver og helsesøster i Ung.no - Anne Holter Bentzrød.

Målet med løsningen er ikke å bli enda en separat side som konkurrerer med eksisterende tilbud. Målet er heller å så godt som mulig dra nytte av det som finnes, knytte bånd og enda bedre nå den målgruppen som trenger det.

Hensikten med møtet var derfor også å diskutere et eventuelt samarbeid.

For å få noen innspill på hva som skal til for å drifte en side, ble det også stilt spørsmål om hvordan de konkret er organisert og drifter tjenesten sin.

Om driften av Ung.no

- Redaksjonen består av 7 personer, med ulik fagkompetanse, som fordeler spørsmål, oppdaterer fagstoff og holde på med videre utvikling.
- De har rundt 200 svarere. De fleste er ansatt i andre offentlige instanser og svarer som en del av den jobben. Det kan være ulike fagpersoner som bl.a. psykolog, helsesøster, lærer, jurist, Barneombudet, Familieverktoget, Hjelpetelefonen, Statens Vegvesen. Noen ganger er det også ungdom som svarer.
- Ung er et fast statlig tiltak og finansieres direkte over statsbudsjettet.
- De kjøper it-tjenester fra et it-firma som drifter siden. De betaler ca 500 000 i året for denne tjenesten.
- De kjøper også noen ganger tjenester fra tjenestedesignere.
- På en vanlig dag kan det komme inn rundt 200-300 spørsmål.
(Personlig kommunikasjon - Bentzrød, 2018)

Foto: Ung.no
Hentet med tillatelse

Anne Holter Bentzrød

Seniorrådgiver og helsesøster hos Ung.no
Fra intervju i lokalene til Ung.no 17.04.2018

Tanker bak Ung.no

Vi vil jo veldig gjerne ha knytta personer som jobber innen spesialkompetansen til å svare på Ung, for å gi den god kvalitet [...] Derfor tenker jeg at det er lurt hvis vi hekter det inn på noen av disse kompetansemiljøene.

Vi har også prøvd å få StatPed til å samarbeide med oss [...] For **vi får jo også spørsmål om dette med dysleksi blant annet og dykalkuli og sånt.** [...] Men de har ikke nappa på helt.

Vi har et ungdomspanel som svarer på sånt som er ungdoms-rettet. Så hvis det er sånt som er bedre med et ungt svar, sånt som selvtillit, kanskje vennskap, forelskelse, så er det **ungdom som svarer. For de er jo spesialister på å være ungdom**

Det ungdommelige språket skal være vår styrke da.

Målet var jo at ungdom skulle finne dette stoffet – og da måtte det lages en spørretjeneste også

Klara hadde fra 10 til 30, og det er jo fra barn til voksen. Sånt at vi er for ungdom. Fra 13 til 20. [...] For vi har oppdaget at det er et helt annet språk, en helt annen modning og det er en annen måte å kommunisere på når du er under, så vi har presset veldig på at det skal komme en egen tjeneste for de under.

Vi skal ha alle mulige artikler om sex de lurer på – alt skal vi ha – og så skal de være 8 år og se på sidene – det synes ikke vi.

Vi er i ferd med å gjøre om siden, bare så dere vet det, den er veldig gammeldags. [...] Vi har tenkt at vi skal ha 6 eller 8 sånne hoved-knapper. [...] Det er det som er utfordringen vår – å finne de gode boksene.

Vi tenker jo at spillification er det store ordet for tiden – spesielt for å nå guttene, og vi tenker at **vi må ha mer og mer elementer av det, og som du sier, film, lyd, bilde.**

Vi har vært alt for tekst-tung, så vi er veldig på å bli mindre tekst-tunge og det er jo helt i tråd med de med dysleksi – men også for alle!

Det er jo ofte sånn at det som er nyttig for de med dysleksi er nyttig for alle

Vi skal gå igjennom alle artiklene våre en gang i året og ta både lenkesjekk og skrive om dersom det er noen feil og vurdere om er dette her bra nok [...] Så **jeg vet ikke om det om dysleksi er bra nok.**

Dysleksi er det ene av alle de andre temaene, så jeg tenkte at okay det er jo kjempefint at vi får snakket med dere, så får vi sjekke opp det litt.

Hvorfor de ikke linker så mye til Dysleksi Norge

Hoved-beskjeden til svarerne våre er at de skal linke til artiklene vi har og at vi i artiklene skal prøve å kvalitetssikre lenker og oppdatere det – eller så blir det så tilfeldig.

På helse så har vi kvalitetssikret – ved å lage en liste over de mest aktuelle og kvalitetssikrede lenkene og at vi primært bruker dem, og ikke bruker alle mulige

Dysleksi Norge er jo en interesseorganisasjon og interesseorganisasjoner er jo det vi tenker på som godkjente lenker. **Men jeg vet ikke om de er gode nok på det med ungdom – kanskje det ikke er helt relevant stoff der?**

Jeg mener å huske litt langt bak i hodet at det var litt vanskelig å finne ungdomsstoff der, hos Dysleksi Norge.

Tanker om dagens situasjon

Jeg skjønner det er vanskelig å forklare diagnosen sin.

Ja, den usikkerheten i seg selv. At man vil finne ut av det først, før man forteller det

Ja, jeg kjenner det igjen, at flere ønsker å få utredning i hemmelighet.

Erfaringen er at PPT er ganske forskjellig [...] særlig hvordan de samarbeider med andre tjenester i samfunnet. [...] Jeg tenker at det er litt underlig at ikke PPT er mere ute i skolene, for det er jo der ungdommen er.

Tilbakemeldinger til konsept

Så bra! Dette her er kjempeviktig for oss også så dette gleder vi oss til å få delt.

Ja det er veldig viktig, og det er kjempespennende. Dere har gjort en kjempegrundig jobb.

Så hvis dere klarer å løse det på den måten, så er det jo gøy.

Også er det noe med å bruke dette her til å få inn Statped f.eks.

Det er veldig fint det som skal være med – men det å ha en separat side – den må jo ligge et sted. Og det er jo noen som må ha ansvaret på ett eller annet vis, som Dysleksiforeningen, eller helse Norge eller Stated, eller vi eller...

Jeg tror det er veldig farlig å lage sånne egne produkter som blir sånn nisje, for da blir det så vanskelig å finne fram til den. [...]. **Hvis du skal ha et produkt som varer over tid så må det forankres i en av de større stedene.**

Det ville vært lurere av dere å hatt det under en statlig side, Statped f. eks, økonomisk sett.

Hos oss kunne stoffet ligget, men det må jo være vårt konsept – det kan ikke være en egen underside. Det kan ikke vi ha. Vi kan ha en inngang sånn at vi kommer til den siden om det tema eller der den ligger da.

Ja, et sånt samarbeid med dysleksi Norge hadde vært fint.

Ja det hadde jo vært genialt! For da hadde vi kunnet bruke den, og benytte oss av å lenke til det – og hatt det som hovedlenke i alle svar – det hadde vært gull – det hadde vært veldig nyttig.

Hvis det hadde vært en sånn side så kunne vi også bygget opp vår side og det vi har av informasjon helt på den måten. Det hadde vært kjempefint for oss. Det vi har om dysleksi, det kunne vi bygd opp på den måten som dere tenker [...] Så hang det mer sammen

I hvert fall at det er tydelig at du har en knapp som tar deg rett til Dysleksi Norge og deres side, det ville ikke vært et problem i vår artikkel eller våre svar om det.

Ja, delingen av erfaringer, det er veldig viktig.

Kanskje vi skulle hatt en med dysleksi i svarepanelet vårt – eller kanskje skulle Dysleksi Norge hatt det?

Den skal være lett å bruke. Denne så veldig brukervennlig ut den dere viser der.

Jeg tro dere er på rett vei når det gjelder uttrykket.

Dette var veldig pent. Dette er sånn tjeneste. [...] Ja det er jo tiden for tjenstedesign da.

Ordet dyslektiker [...] Det finnes ikke astma-barn, men det finnes barn med astma. Og den tenkingen har jeg med meg i alle diagnoser. [...] Person MED dysleksi, eller HAR – du ER ikke diagnosen din. [...] Jeg HAR en diagnose og jeg HAR en masse andre ressurser, og til sammen er det meg.

Det viktigste for ungdom, det er å bli tatt på alvor uansett hvor dumt eller rart eller frekt eller dårlig skrevet spørsmålet er.

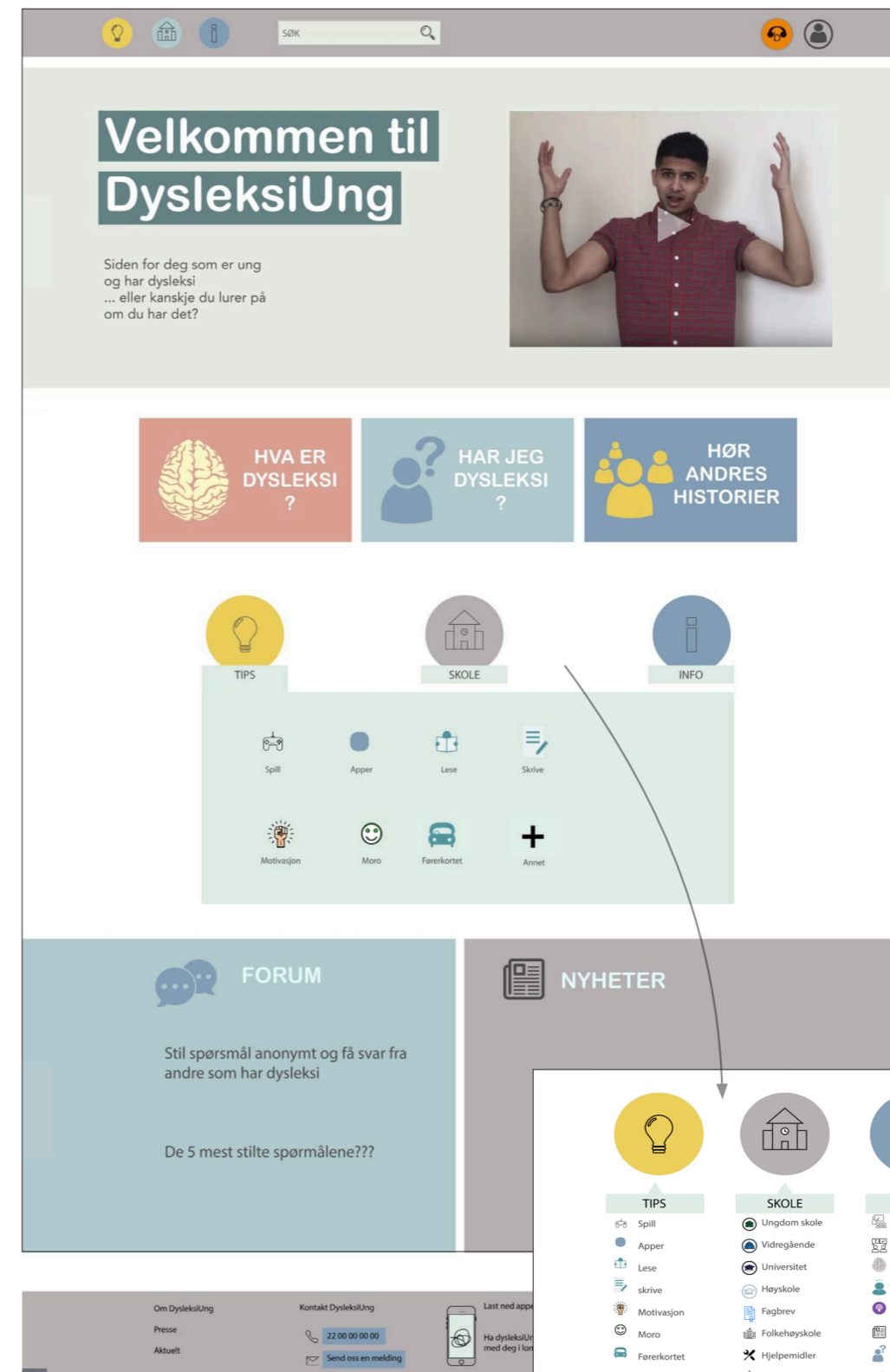
Dere driver med noe som er helt påkobla vår verden.

Det er rett inn i hovedmålet til Ung – å gi ungdommen god handlingskompetanse i eget liv – eller oversatt til godt norsk – bli selvhjulpne.

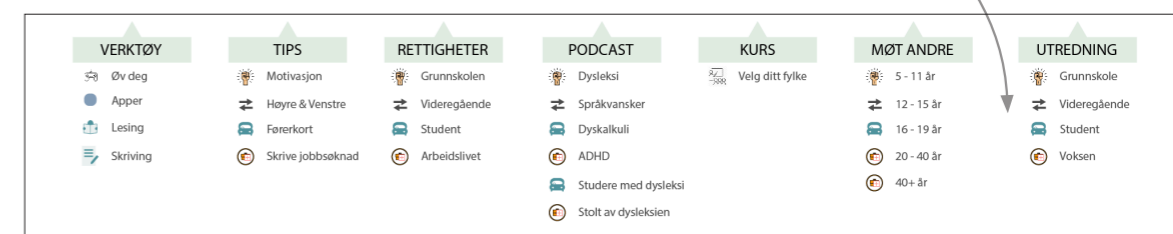
Jeg synes det er veldig spennende med samarbeid. Vi vil gjerne ha samarbeid med dere videre altså, på ett eller annet vis. Så jeg tror egentlig at dette ikke er siste gangen vi ses. [...] Det er mange muligheter, så bare fortsett å ha kontakt med oss. Send invitasjon til utsilingen da – og ikke minst oppgaven.

Andre prototype

På neste prototype ble nettsiden tatt ett skritt videre med tanke på design og kategorisering. Designmessig ble det tenkt på at siden skal se litt mer profesjonell ut, og også nå en gruppe som er litt eldre enn de yngste ungdommene, ved å blant annet bruke noe rolige farger. Det ble også satt i gang en vurdering av viktige kategorier, der tilbakemeldingene fra intervju og workshop ble tatt med i betraktning. Vi så at det pekte seg ut mange kategorier, og for å gjøre siden enklere og mindre overveldende ble de sortert under noen færre overkategorier. Det ble også jobbet litt videre med å visualisere de ulike knappene med forklarende ikoner.

Stegvis utvikling av kategorier

Tilbakemelding og forespørsel - Dysleksi Norge

Hensikten med siden har som sagt ikke vært å lage enda en ny separat side blant de som allerede finnes. Dette påpeker også Anne Holter Bentzrød fra Ung.no. Tanken har vært å prøve å knytte den opp mot noe som allerede finnes og er litt etablert. Likevel har vi valgt å jobbe med prosjektet litt uavhengig av en spesifikk samarbeidspartner i starten. Dette er for å unngå å ha for snevre rammer og henge oss opp i hvordan ting blir gjort fra før av, og binde oss til det. Ønsket har vært å prøve å tenke nytt, og ha fokuset på brukeren først, for så å finne en realiserbar løsning, kanal og eventuell samarbeidspartner.

Etter å ha utarbeidet noen prototyper som forklarer noe av tankegangen, var det tid for å kontakte en mulig samarbeidspartner. Det finnes flere instanser som formidler informasjon om dysleksi, men mange av disse har dette bare som et lite tema blant mange andre temaer. **Dysleksi Norge er derimot en organisasjon som konsentrerer seg hovedsaklig om dysleksi og er veletablert i samfunnet. Det er også deres side som dukker opp øverst når en "googler" ordet dysleksi. Det er derfor tenkt at dette er den mest aktuelle kanalen å knytte seg opp mot.**

For å høre litt mer om hvordan Dysleksi Norge jobber, få tilbakemeldinger på konseptet og luften tanken om et eventuelt samarbeid, ble det avtalt et intervju med Spesialpedagogisk rådgiver i Dysleksi Norge - Vidar Lothe Waaler. Han er ansatt i prosjektstilling og "jobber primært med å utvikle nettsiden dysleksivennlig.no og sertifiseringsprosjektet Dysleksivennlig skole" (DN, udatert-c). Han utfører også tester for utredning av dysleksi.

Vidar kom også med noen konkrete tilbakemeldinger og tips til kategorier, plassering og design av nettsiden. Disse er tatt med i vurderingen av videre utvikling av nettsiden senere.

Foto: Dysleksi Norge.
Hentet med tillatelse

Vidar Lothe Waaler

Spesialpedagogisk rådgiver - Dysleksi Norge
Fra intervju i kontorene til Dysleksi Norge 02.05.2018

Utredning

Det er veldig individuelt hva som blir gitt av informasjon ut i fra hvem som utreder og hvem som blir utredet. Det er stor forskjell på hva vi gir til en voksen og et barn, og det er ulike aldre. **Også gjør nok ulike sakkyn-dige ulike vurderinger. Så det er nok ikke et gitt svar.**

Logostesten har info i seg selv i testen, så kan en også printe ut et treningsopplegg eller tiltak og tips da om nettressurser. Så det kan man få spyttet ut. Jeg brukte ikke det i veldig stor grad. Ikke fordi det var dårlig, men fordi **det var litt uspesifisert – litt uklart. Litt varierende kvalitet på det.**

Ja det er vel noe Dysleksi Norge gir til PPT så de kan gi ut. De får en pakke – det er ment til PPT så de kan gi den pakken med litt stasj oppi. Det er noe greier de får. Jeg har ikke brukt det.

Dysleksi Norge sin nettside

Dysleksi Norge sine sider ikke er brukervennlig nok, og ikke tilgjengelig nok, og det er jeg helt enig i – og det kunne det gjerne gjort noe med.

Alt faller ned på en dårlig nettside – jeg tror tanken er der, og intensjonen er der, men utførelsen er ikke helt der.

Jeg er enige i at det må være mere visualiseringer.

Vi har jo den chatten på Dysleksi Norge sine nettside – der tror jeg du kan være anonym.

Vi bruker jo de kanalene vi kan, og er jo på alle kanaler. Nyhetsbrev og informasjon – og vi kjører ganske aggressivt ut på det som skjer, men det er ganske dårlig oppslutning likevel.

Det appellerer jo egentlig ikke til noen spesielle grupper, det er rett og slett oppramsing av informasjon, som i og for seg kommer innafor det meste du nevner der, men alt for dårlig selvfølgelig. Det er hjemmesiden det er noe galt med, egentlig ikke innholdet.

Ja, den er ikke minst vanskelig å navigere seg igjennom. [...] Selv om jeg kjenner til den siden så høvelig så har jeg fremdeles problemer med å – jeg kan fort trykke feil når jeg skal til ett eller annet. [...] Det har vi hørt mange ganger, at selv om du ikke sliter med lesing, så er det vanskelig å navigere seg.

Tilbakemelding på konsept

Det er veldig stilig. [...] Jeg synes det ser kjempebra ut – veldig, veldig kult. Jeg synes visuelt det ser veldig fint ut.

Det blir litt vanskelig å vite hva slags kategorier en skal ha med selvfølgelig. [...] Det jeg tror du kommer til å merke er at – du begynner bra kategorisk. Også begynner man å se at de går på tvers av igjen.

Utgangspunktet deres er jo mest mulig ryddighet og minst mulig ord og begreper og kategorier. Jeg tror dere har lagt opp til fryktelig mange kategorier her.

Jeg husker dette ble diskutert når siden vår ble til. **Så er dette en utfordring akkurat dette med kategorier og hva kommer under hva.** Derfor er det viktig å holde tunga rett i munn og ha hovedkategoriene. Du har lesevanske, skrivevansker, hjelpemidler, rettigheter og så må ting komme under det.

Ungdom er en litt vanskelig målgruppe å nå og engasjere – og det er prøvd ut mye før. [...] På disse kursene bl.a. og en del andre arrangementer og tiltak som settes i gang, er det ofte litt dårlig oppslutning på.

Ja mye vil nok ligge i hvordan det grafisk framstilles.

Selv om den appellerer til ungdom – så må du og ta høyde for at det er mange andre som kommer inn og ser – til og med lærere – hvordan trener man som dyslektiker uansett alder?

Så har vi jo prøvd ut en funksjon for å få lest opp innholdet på sidene – men det ble ikke brukt, så derfor tok vi det bort.

Om du skal gjennom et sånt forum så må du ha en del ressurser for administrering. Du må ha administratorer som følger med på hva som skjer. [...] Så da blir det spørsmål om mulighet og kapasitet.

Selv om det er veldig fint, så er jeg litt usikker på om man beveger seg litt over i en noe ikke-profesjonell side? [...] Uten at jeg er sikker på om jeg mener det også. Det kan godt hende jeg ikke mener det altså – den ser fin ut da.

Sånne blasse farger er jo mindre kontraster. Da må du kjøre mer klare farger, men da får du en mindre fin hjemmeside igjen. Det er en avveining å ta.

Men dere er ikke på pirkestadiet – det er bare tull det jeg driver med. Det må komme på senere tidspunkt. Jeg synes det ser fint ut.

Mulighet for samarbeid

Et samarbeid, ja det måtte jo vært en underkategori eller side av Dysleksi Norge sin igjen da. Ja det mener jeg absolutt at det kunne vært. Ja jeg synes at det burde vært på sin plass å fått til.

Jeg tenker jo at det er en nettside som Dysleksi Norge bør ha. Som du sier, som jeg er helt enig i, at ikke er helt god nok nå.

Det er tydelig at dere prøver å appellere til ungdom.

Men jeg tror det gjelder ikke bare ungdom da. Sånn sett tror jeg ikke det behovet er noe viktigere enn behovet for foreldre eller behovet for studenter, lærere. Det er mange vi kunne laget en mer tilpasset side for – i en eller annen over-kategori for å trykke deg inn på det som gjelder deg da, på ett vis

Det blir for Dysleksi Norge alt for smalt å bare ha en side for dysleksi ungdom – det måtte vært et ledd

Om dere har en side som appellerte til alle – alla det Dysleksi Norge har, så har Dysleksi Norge en såpass dårlig hjemme side så at hvis dere kunne presentert et mye bedre alternativ, så skal du ikke se bort i fra at dere kan selge inn en mulighet for at dere kan snekre hjemmesiden til Dysleksi Norge.

Dere burde hatt en slik presentasjon for de i Dysleksi Norge, så de kanskje ser nytte av det. [...] Da ville det kommet opp til en vurdering om det kunne være en tanke om ny hjemmeside [...] Men da må dere være ganske aggressive. For sånn situasjonen er nå så har vi en ganske dårlig hjemmeside nå, og vi vet vi har det.

Men ideen, måten det er fremstilt på, og innpakningen, og visuelt, og ideene rundt, og hvordan man appellerer til de med dysleksi, det tror jeg er ganske nytenkende.

Det er jo ganske avansert. Men foreløpig sitter dere med det visuelle og tanker og det som kanalje er starten på noe da.

Jeg tenker at i stede for da å ha to [...] sider på to forskjellige måter, så er det bedre å kjøpe inn den ideen dere har til Dysleksi Norge, noe jeg tenker det er en absolutt mulighet for.

Jeg tror at dere kommer inn på et riktig tidspunkt og et veldig heldig tidspunkt, og hvis dere skal ha sjans så er det nå. Jeg tenker at det dere har vist meg nå er såpass bra at det er verd å prøve å selge inn.

Tilbakemelding fra ungdom

Workshop med tre ungdommer

Til nå har størsteparten av datainnsamlingen og intervjuene dreid seg om hvilket innhold siden bør ha i og med at den skal være for personer med dysleksi. Derfor har det vært essensielt å snakke med nettopp personer med dysleksi. Nå var det behov for å få noen tilbakemeldinger og input på hvordan siden kan tilpasse seg unge personer. I og med at personer med dysleksi også er vanlige ungdom med nogenlunde samme preferanser som andre ungdom, var det ikke lenger viktig at intervjuobjektene har dysleksi, men viktig at de er ungdom. Det ble derfor gjennomført et intervju og workshop med tre ungdom på 14 og 15 år. Til nå hadde vi for det meste fått tilbakemeldinger på det visuelle fra gutter, så nå var det fint å få høre hva jentene tenker. (Det var planlagt å at en gutt også skulle delta her, men han meldte avbud like før møtet).

At intervjuobjektene ikke har dysleksi var også med hensikt i og med at det er interessant å finne ut hvor unge ville ha gått og hva de hadde lurt på dersom de nylig har begynt å lure på om de har dysleksi eller at de nylig har fått diagnosen og vil nå finne mer ut om hva det vil si. Dette kan være vanskelig å huske for en som har visst det lenge. Målet med siden er å nå begge grupper, både de som har visst om diagnosen sin lenge, og de som lurer på om de har det eller nylig er blitt utredet.

På denne workshopen har det vært lagt mer vekt på det visuelle uttrykket og å finne ut om valget av kanal og konseptet er noe som

unge ville benyttet seg av dersom de skulle finne ut mer om dysleksi.

I de følgende sitatene skiller vi ikke mellom hvilken av jentene som sa hva, da vi tenker dette er irrelevant.

Før opptaket ble det stilt noen spørsmål om mediebruk for å vite hvilken tilgang unge i dag har til PC og eventuelle andre medier. Her svarte de at alle har egen skole-PC, noe de har fra 8.-10.klasse. En av de har en egen mac i tillegg, mens de to andre har en mac hjemme som de deler med søster og moren. Alle tre har sin egen iPhone, da de synes Apple-telefoner er mest brukervennlige. De sier de bruker mobilen mest, men også PC. Det kommer an på når, hvor og hva de skal.

Er det store ting som jeg liksom skal lese om og bruke, så bruker jeg PC-en. Men om det er småting som man kan søke opp på telefonen så gjør jeg det.

Møtet startet med et intervju som bar preg av en naturlig samtale mens vi spiste pizza. Etter dette fikk de noen oppgaver knyttet til å finne ut informasjon på nett knyttet til dysleksi. Dette for å se hvor de ville ha gått og hva de synes om de ulike sidene. Deretter ble de vist konseptet, først uten å fortelle at det er vi som har laget den, for å få en mer ærlig tilbakemelding. Her kom de med en rekke tilbakemeldinger og tips til hvordan siden bedre kan appellere til ungdom. Til slutt ble de bedt om å komme med ideer til navn og logo til konseptet.

Sofie (14)
Går i 9.klasse

Naima (15)
Går i 9.klasse

Hanne (15)
Går i 9.klasse

Workshop hjemme hos Åshild 04.05.2018

Hvor går dere hvis dere lurer på noe?

Hvis jeg lurer på noe så går jeg til venner, det er det første jeg gjør.

Jeg har også spurt om noe på sol-chatten eller hva det heter.

Hvor går dere dersom dere har en vanske som kanskje ikke vennen kan hjelpe med?

Da ville jeg kanskje søke det opp.

Men det må være en troverdig side, for det er mye bullshit der og.

Hvis du trykker på info så kan du se hvem som har skrevet det og gjøre litt research på de først. Også kan du se litt på hvordan de skriver, om det virker troverdig.

Jeg ville heller fått svar fra en som er mer erfaren og har kanskje opplevd det selv.

Jeg ville snakket med læreren. Eller kanskje moren min.

Jeg var på utredning for ADHD på barneskolen, men jeg hadde det ikke, eller jeg husker ikke. **Jeg husker ikke om jeg fikk forklaring på det. Det var jo sånn 5. eller 6. klasse så jeg husker ikke så mye.**

Jeg var veldig redd da jeg fikk vite jeg hadde astma, for da trodde jeg det var en sykdom som ingen hadde. Men det er jo veldig normalt. Det er jo ikke noe farlig.

Jeg snakker med helsesøster.

Hvis helsesøster var på nett, ville dere brukt det da?

Ja jeg ville brukt det, men jeg vet ikke om jeg ville brukt det for fysiske ting, men heller mer for psykiske.

Jeg synes ikke alltid er bra å snakke med helsesøster, for jeg føler jeg ikke kjenner henne. Også sier hun ikke ting rett ut, så jeg føler jeg ikke få faca de dårlige tingene.

Hva vet dere om dysleksi?

Dysleksi - er det ikke sånn at når man leser så blander bokstavene seg?

Lesevansker, at man ikke klarer å lese ordentlig.

Hvis du trodde at du kanskje har dysleksi, hvem ville du snakket med da?

Egentlig vet jeg ikke hvem jeg ville gått til.

Jeg ville kanskje ikke gått til vennen mine, for dere vet jo ingenting om det, dere er jo ikke spesialister på det.

Jeg hadde søkt det opp med en gang. Det er jo ikke lurt å gjøre det, men det er sånn jeg er. For jeg føler at mamma ikke vet hva det er, og sier bare nei det har du ikke. Men jeg ville vært redd for at jeg har det.

Så søker jeg det opp for jeg ville visst litt om det, før jeg går til legen. Det er ikke lurt å søke det opp, men jeg gjør det alltid, for jeg synes det er tryggere å søke det opp før jeg går til noen. Fordi hvis jeg leser litt om det og jeg gjenkjenner meg igjen i det så føler jeg meg liksom ikke like dum om det er helt feil da.

Det har skjedd sånne ting før at jeg føler meg usikker på om jeg har noe. [...] Jeg er en person som blir veldig fort stressa for sånt.

Jeg hadde søkt opp «dysleksi symptomer» eller noe sånt. Også hadde jeg gått inn på en side som ser troverdig ut. Og så hadde jeg lest og så hadde jeg sjekket om jeg kjente meg igjen i noe av det. Hadde jeg gjort det så hadde jeg kanskje notert meg det og så gå til mamma eller pappa og fortelle om det, og så skulle vi tatt det derfra og se om jeg skulle til legen.

Hvis du fikk vite at du hadde dysleksi, hva hadde du lurt på da?

Hvordan du kan bli kvitt det? Hvordan jeg kan forbedre det?

Først så hadde jeg blitt litt sjokket. Det er jo noe som endrer deg – eller bare det å få bekreftet at du har dysleksi endrer jo bare sånn... eller du kan, jeg holdt på å si du kan bli deprimert. **Det kan bli verre fordi du forestiller deg at det er så ille.**

Jeg hadde kanskje blitt litt usikker på meg selv, kanskje spurt om det er normalt, kanskje spurt om det er flere som har det. Kanskje forsikret meg om at jeg ikke er alene om å ha det.

Det er viktig å høre andres historier, for det er folk som har opplevd mye av det samme som deg så da kan du høre fra dem hvordan det er – noen som vet litt mer om det.

Erna Solberg har jo også dysleksi og han som grunnla IKEA har også det, så jeg hadde jo sett at de gjør det kjempebra, så da kan også jeg det.

Kjenner dere til Ung.no og har dere brukt siden deres?

Helsesøster har hengt opp plakater om det.

Jeg bare liker generelt siden: for det er folk som spør der om alt mulig, **også er det anonymt, også slipper du å spørre selv for det er kanskje andre som har spørsmål.**

Oppgave på PC: Prøv å google dysleksi

Dysleksi Norge – da kommer den siden opp. Jeg synes ikke den virket så veldig troverdig. Eller den virket troverdig, men den hadde sånn «bli medlem» og sånn.

Det er vel for de som har dysleksi som kan være med på ulike aktiviteter og sånt. Men hva hjelper det meg hvis jeg bare tror jeg har det? **Jeg tror ikke den hjelper meg hvis jeg tror jeg har det, men hvis jeg har det så ja.**

Oppgave: Finn ut hva dysleksi er og hvor mange som har det på Dysleksi Norge sin nettside.

Generelle vansker. 20% prosent av de som går ut av skolen har generelle vansker. (Riktig svar: Spesifikke vansker og 5-10%).

Den siden her virket sånn troverdig egentlig da. [...] Jeg bare synes ikke at hjemmesiden virket noe – den var ikke sånn at den fikk meg til å lese mere på siden da.

Altså jeg forsto den jo, men den kunne kanskje vært litt enklere laget og at informasjonen kom opp først da – for det er jo derfor man søker det dysleksi, fordi man vil ha informasjon om det.

Er det viktig at det er en side for deg som er ung, eller kan det være for voksne også?

Jeg synes det skal være for ungdom.

Jeg synes det kan være for alle.

Kanskje en egen side for de voksne.

Hvis man vil høre hva unge folks oppfatning av å ha dysleksi er, så er det kanskje ikke svaret fra en 40 eller 50 år gammel dame du vil ha tilbakemelding fra. Du vil liksom få det fra samme alder, som kjenner seg igjen, så du ikke blir så ensom. Du kan jo ikke sette deg inn i den situasjon som en gammel dame.

Tips til endringer på nettsiden

Navnet kan være:

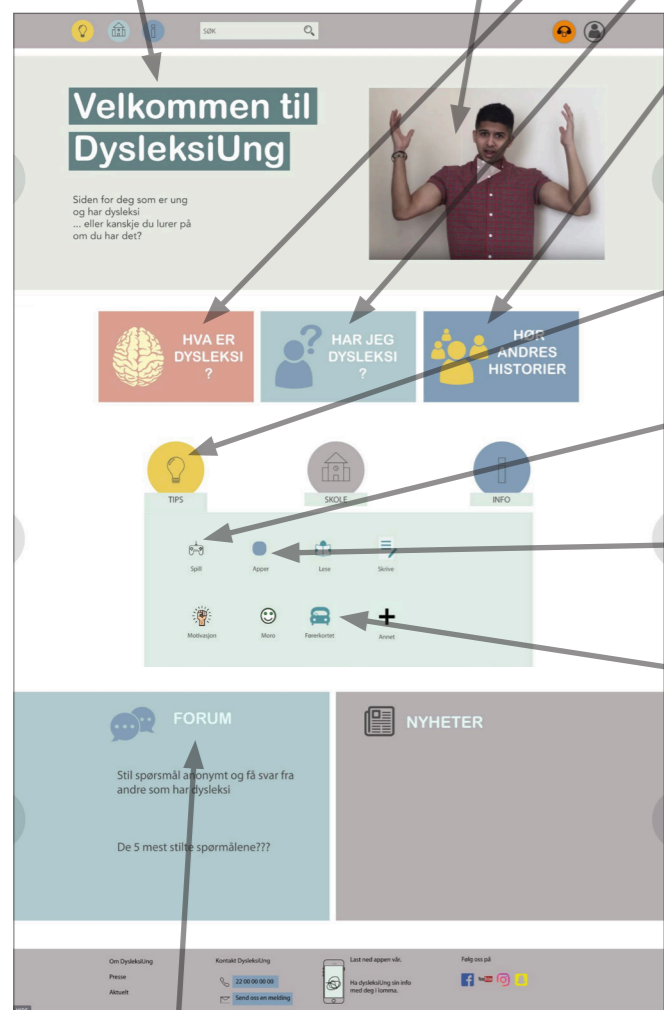
Dysleksi.no?
Being a dyslektiker?
Ung og dyslektiker?

Videoen:

Det her ser veldig hjemmelaget ut. Da kunne dere heller hatt sånn thumbnail. Når du går inn på YouTube og ser på forsiden og ser sånne eksempelevideoer. Dere kunne hatt en sånn forside på videoen. [...] For hvis dere har en overskrift her da som «Jeg har dysleksi» eller «Hvordan er det å ha...». Med noen farger eller noe sånt. For det her er jo til ungdommer.

Skriften:

Jeg synes skriften er fint. Med tanker på farger og sånn så synes jeg skriften passet bra til. Den er nøytral, den er ikke sånn wow og egentlig ikke så kjedelig heller så den synes jeg er fin.

Kategoriene:

«Hva er dysleksi?», «Har jeg dysleksi?», «Hør andre historier». Altså det her så veldig troverdig ut.

Hvis jeg går inn på en side fordi jeg lurer på hva dysleksi er så går jeg gjerne inn her.

Og hvis jeg lurer på om jeg har det, så trykker jeg der.

Og hvis jeg, det høres litt feil ut, men hvis jeg har kommet igjennom det og overlevd det med dysleksi, så går jeg der.

For det er egentlig de tre tingene folk lurer mest på. Så var det egentlig ganske bra at dere har det som forside.

Tips:

Hvordan du kan leve som dyslektiker?
Hvordan få en enklere hverdag.
Hvordan ikke få det så vanskelig.

Men på spill så kunne det stått noe sånn «utfordringer» eller «øv deg» eller noe sånt, sammen med den gamekontrollen. For jeg skrønte ikke helt hva dere mente med spill.

Jeg pleier ikke å rate, for jeg gidder ikke. Så jeg tror ikke det hadde hjulpet dere så veldig for folk gidder ikke. Jeg tror ikke de vil skrive anmeldelser. Når det er frivillig gidder jeg ikke.

Det der var bra, med tips til førerkort.

Visuelt generelt:

Det ser liksom profesjonelt ut – altså hvis det hadde vært sånn rød og gult og lysende farger så hadde folk tenkt at det var dårlig fargebruk. Altså farger gir jo veldig inntrykk. Det ser profesjonelt ut. Og det gir et godt inntrykk.

Jeg synes det var fint. De ikonene var fine. Sånne småunger ville bare hatt sånne masse farger, men det der kan eldre også bruke – og oss liksom. Så jeg synes det var fint.

Den nettsiden der, det ser ikke ut som noe jeg bare hadde klikket meg ut av med en gang, sånn som jeg gjorde på den andre. Fordi den så profesjonell ut og den ser ikke så kjedelig ut, og den ser ikke så hjemmelaget ut, bortsett fra den videoen. Det så liksom ut som dere visste hva dere snakket om.

Forum:

Men så tenker jeg at den her som man kan snakke med hverandre kunne vært litt lengre opp kanskje. For jeg synes det er en ganske viktig del av det å ha dysleksi at man kan snakke med andre.

Personlig så ville jeg aldri ha skrevet på en sånn side hvis den ikke var anonym.

På Ung.no så kan du få sånne koder.

Oppdatert tilbakemelding fra fra Olav og Bengt

Olav (22)

Bengt (46)

Intervju i lokalene til Dysleksi Norge 02.05.2018

Bengt: Det hadde vært nyttig for meg hvis det blir lagt opp på en ordentlig måte og er bruknes, og en ikke skal betale for å bruke den.

Olav: Jeg synes siden er dritkul – den er jævlig bra.

Jeg ville først gått inn på «Hva er dysleksi?», og «Høre andres historie».

Hvis jeg ser på Dysleksi Norge og Ung.no sin side, så var denne litt kulerer. Fordi den er satt opp på litt hippere måte. Jeg synes den Ung.no var litt gammeldags. Dysleksi Norge er ok, men denne er bedre. Den appellerer mer til meg

du kan bestemme selv. Du kan lage en bruker, men du må ikke registrere deg. Fokuser heller på å få folk dit.

Jeg synes det er veldig bra det dere har kommet på, men noe annet er hvordan appellere til folk yngre enn meg? Det er viktig med motivasjon. Og særlig når dere skal prøve å motivere noen som hele tiden får nedgang.

Jeg ville ha anbefalt å bruke den siden. For mesteparten av spørsmålene som blir spurt til Dysleksi Norge, det er spørsmål som du kan finne på nettsiden deres, men det er ingen som bruker den. Mesteparten bare sender inn spørsmål. Og da bruker du ressursene deres, tid og ressurser som kunne vært brukt på noen andre ting.

Jeg kunne ønske at Dysleksi Norge heller hadde brukt mer av tiden sin til å kjempe for rettigheter eller andre ting. At de heller gjør andre ting enn å bare svare på spørsmål som du kan finne på nett. Eller som andre dyslektikere bare kan si: Hei, bare gjør sånn og sånn – det er enklere.

Ja det er det jeg ønsker at det er et samarbeidsprosjekt – at dere ikke bare kjemper hver deres, men at alle sammen er på siden og kan hjelpe hver andre. Ikke at alle har hver sin side – det blir bare tull.

Tilbakemelding fra designer med dysleksi

Ida (34)

Designer med dysleksi

Digger fargene deres, for de er behagelige å se på, og en fin balanse mellom å fremstå seriøst, men gøy.

Kult med velkomstvideo med en ungdom som selv har dysleksi som snakker... kanskje det normaliserer og ufarliggjør. Man føler kanskje at man er en del av gjengen og ikke helt alene bak skjermen. Når man har noen som snakker rett til deg.

Kult konsept. Jeg skulle ønske det fantes da jeg var ung.

Det er viktig å tenke på user flow - at personen får lyst til å scrolle ned på siden. Kanskje knappene kan skifte farge når man trykker, slik at man skjønner når man har trykt på no.

Ta en sjekk på at ikonene dere bruker er intuitive

Hvorfor må forumet deres være skriftlig når det finnes så mange alternativer?

DEL 4

PRESENTASJON

Kap 13

SISTE PROTOTYPE

Siste prototype så langt

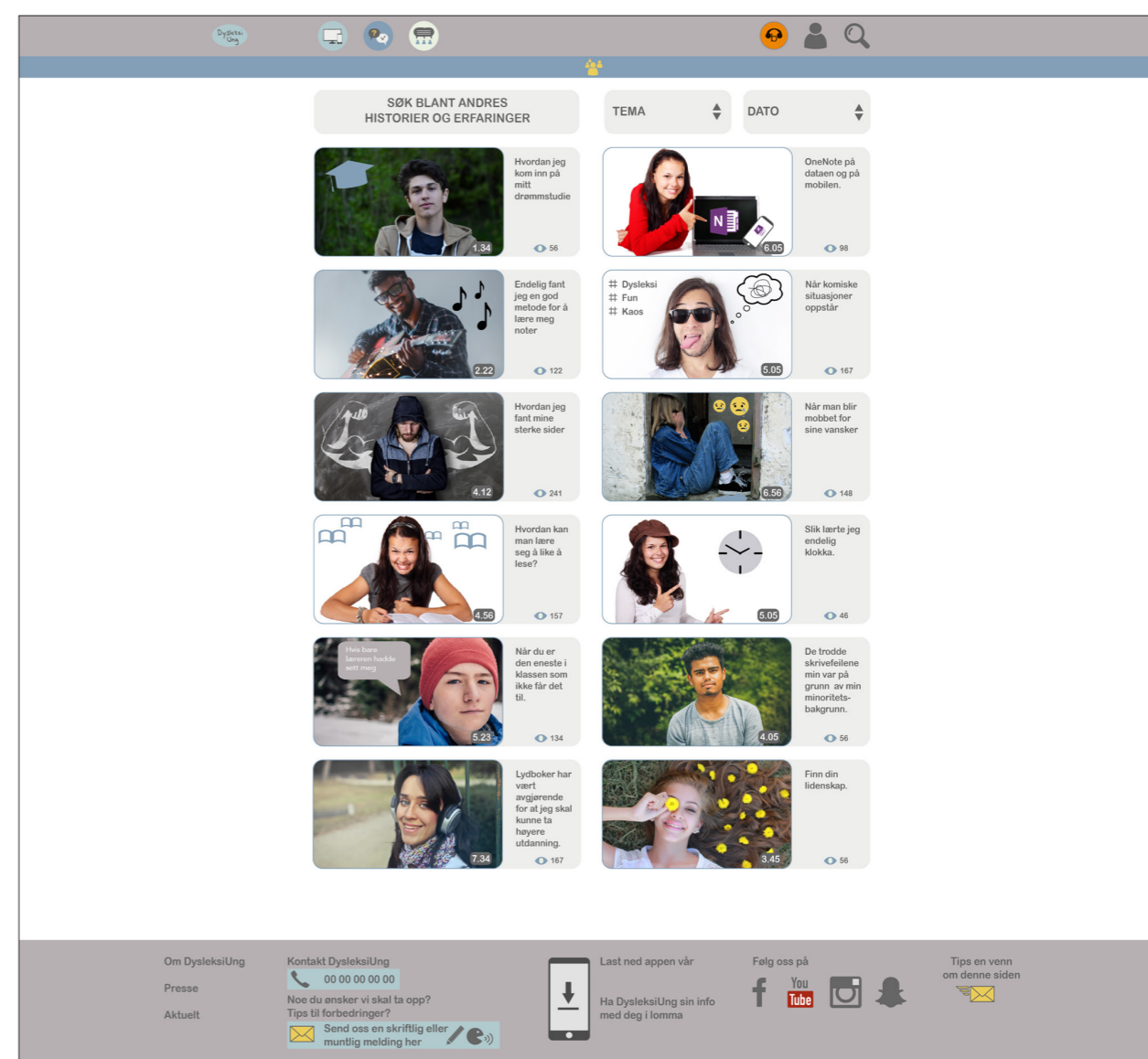
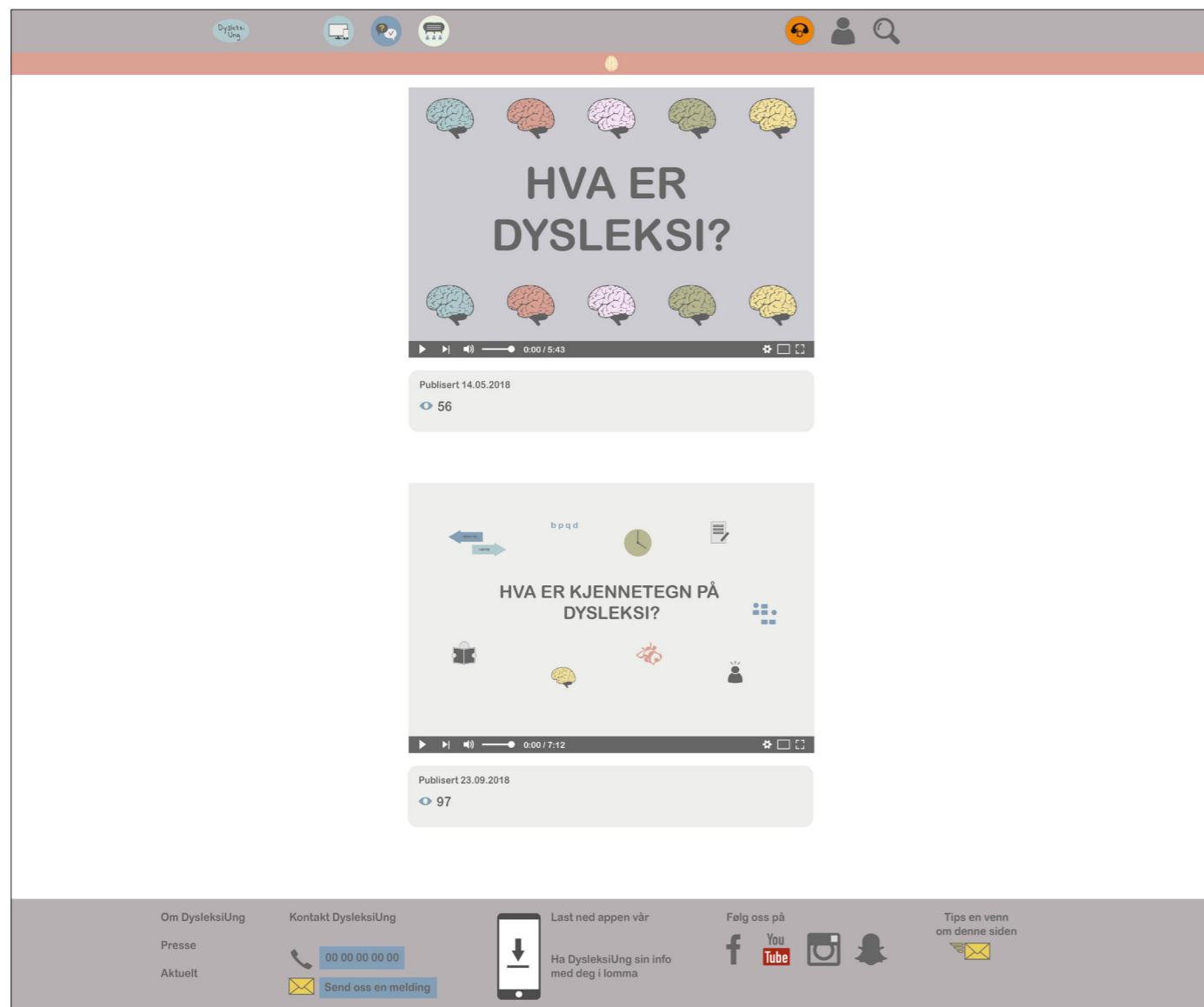
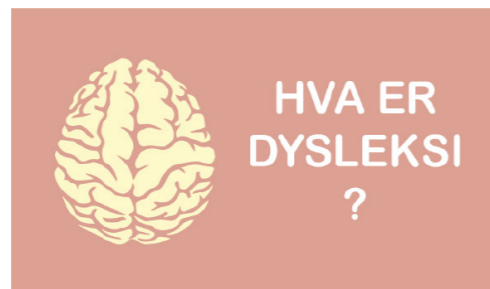
I arbeidet fra den forrige prototypen til denne siste ble det jobbet en del med kategoriseringen ut ifra tilbakemeldinger fra Vidar Lothe Waaler i Dysleksi Norge og ønskene fra personer med dysleksi, samt å fylle inn videre innhold og hva noen av de neste klikkene kan inneholde.

Dette er kun en prototype fortsatt og det gjenstår videre arbeid dersom den skal publiseres og være i funksjon - både i forhold til design, interaksjon og innhold. Men den viser noen av de overordna tankene bak siden. Det er også begynt å tenke på design, og visuelt uttrykk for å lettere kommunisere ideen og for videre tilbakemeldinger og eventuell diskusjon om samarbeid.

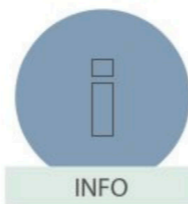
Her er en presentasjon av noen av hovedkategoriene - ett klikk videre fra noen knapper på forsiden. Disse vil til sammen, og sammen med tidligere beskrivelser gi et inntrykk av hvilke tanker vi har bak siden

Foto: Julie Beate Fløstrand
Med tillatelse fra person på bilde

Alle bilder er hentet fra nettsider med fri bruk

Spill

Apper

Lese

Skrive

Motivasjon

Moro

Førekortet

Annet

HVA SKJER DITT FYLKE

- TROMS OG FINMARK
- NORDLAND
- TRØNDELAG
- HEDMARK OG OPPLAND
- MØRE OG ROMSDAL
- HORDALAND OG SOGN OG FJORDANE
- ØSTFOLD, AKERSHUS OG BUSKERUD
- OSLO
- VESTFOLD OG TELEMARK
- VEST-AGDER OG AUST-AGDER
- ROGALAND

Om DysleksiUng

Presse

Aktuelt

Kontakt DysleksiUng

00 00 00 00 00

Noe du ønsker vi skal ta opp?

Tips til forbedringer?

Send oss en skriftlig eller muntlig melding her

Last ned appen vår

Ha DysleksiUng sin info med deg i lomma

Følg oss på

f You Tube Instagram Snapchat

Tips en venn om denne siden

BLI MED PÅ ET KURS I TROMS OG FINMARK!

- 23.Mai.2018

15.30

Hvordan bruke mobilen som et verktøy

Mer info
- 23.Mai.2018

15.30

Skrive kurs

Mer info
- 23.Mai.2018

15.30

Treff andre studenter med dysleksi

Mer info
- 23.Mai.2018

15.30

Lese og skrive programvare for data

Mer info

Om DysleksiUng

Presse

Aktuelt

Kontakt DysleksiUng

00 00 00 00 00

Noe du ønsker vi skal ta opp?

Tips til forbedringer?

Send oss en skriftlig eller muntlig melding her

Last ned appen vår

Ha DysleksiUng sin info med deg i lomma

Følg oss på

f You Tube Instagram Snapchat

Tips en venn om denne siden

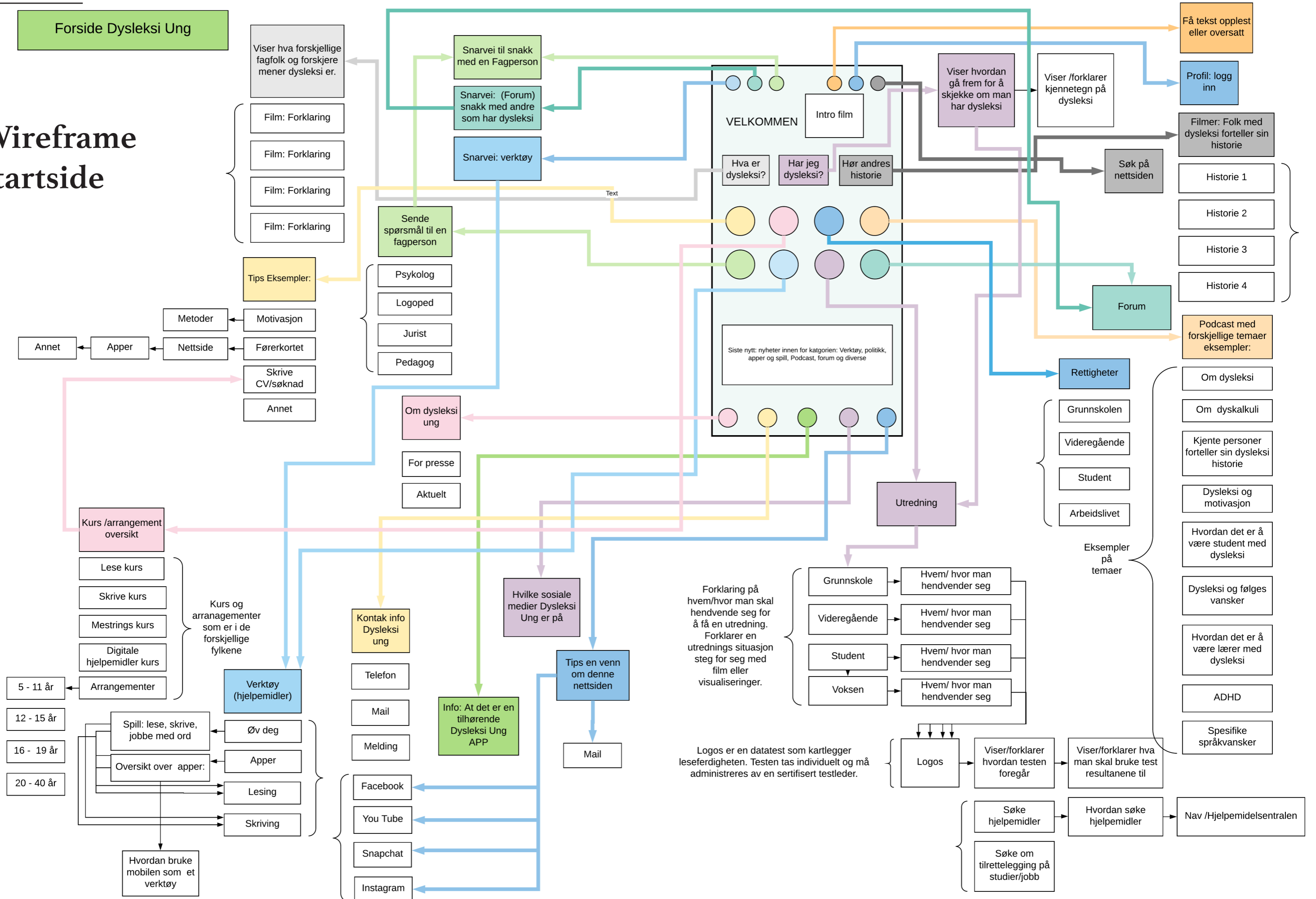

Noe begrunnelse for forum

Det er visse sider og hjelpemidler som ppt og lærere vet om som de kanskje informerer elevene om, og de kan være gode. Men samtidig finne det mange andre "hjelpemidler" og tips, både som er laget spesifikt for personer med dysleksi, men også generelle ting som kan være til hjelpe når man har

dysleksi. Men disse får ikke personene med dysleksi som regel ikke beskjed om fra ppt eller læreren. Men det er det alle dyslektikeren der ute som kjenner til - som de har funnet ut gjennom et langt liv med dysleksi. På et forum har en mulighet til å løfte fram denne kunnskapen og erfaringen fra de ulike personene med dysleksi. Samtidig som man har mulighet til å se at man ikke er alene om vanskene sine.

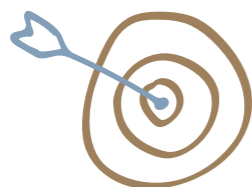
Wireframe startside

Kap 14

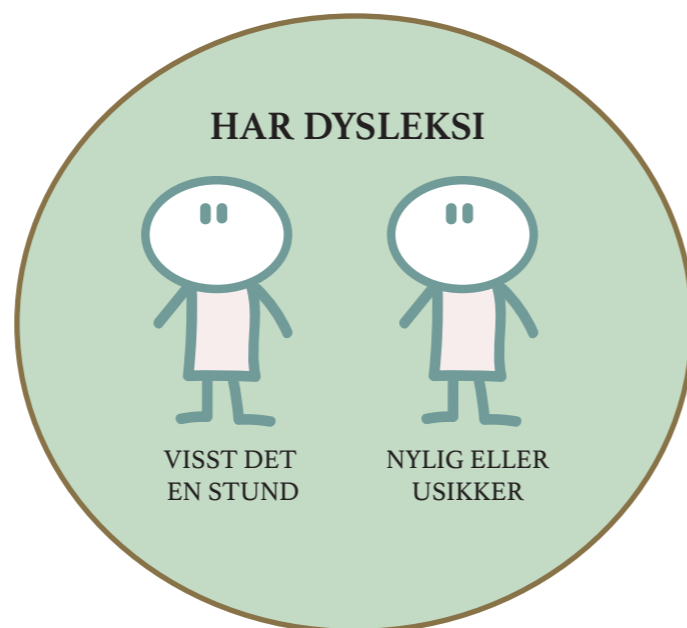
MÅLGRUPPE

Målgruppe

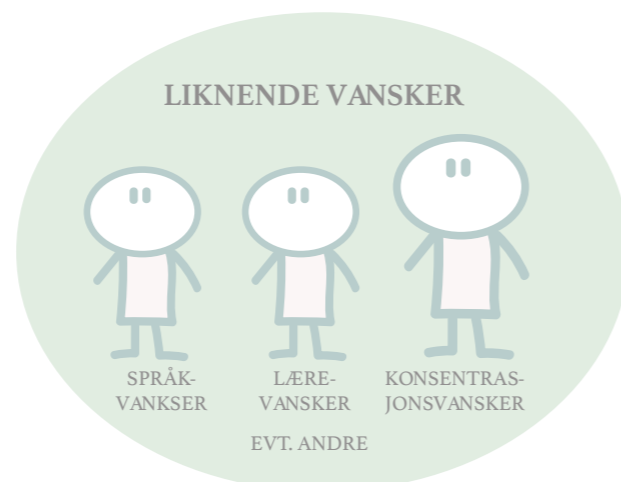
Personer med dysleksi

Som sagt tidligere har det vært sett en mangel på gode sider om dysleksi som henvender seg direkte til og er tilpasset personer med dysleksi. Målgruppen for dette konseptet er derfor selve personen med dysleksi, eller personer som lurte på om de har det. Den skal være rettet mot både de som har visst om diagnosen sin lenge, og de som lurte på om de har det eller nylig er blitt utredet.

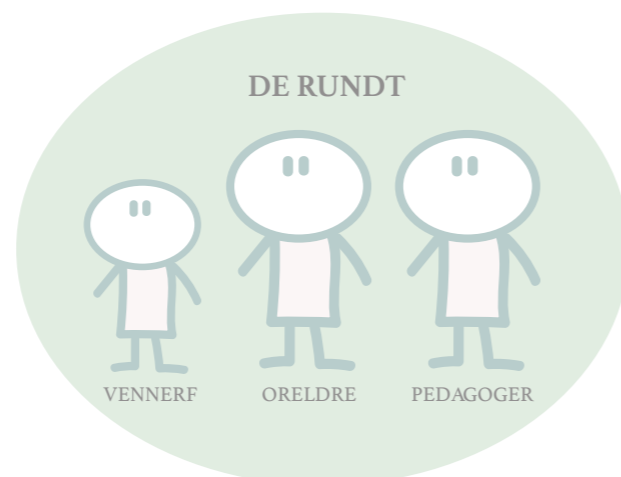

Eventuelt andre

Personer med liknende vansker kan også dra nytte av noen av de samme hjelpemidlene, eller relatere seg til en del av de samme utfordringene som personer med dysleksi møter på. De kan derfor også mulig dra nytte av siden.

Andre personer rundt kan også dra nytte av å få servert lett forståelig og oversiktlig materiale om dysleksi for å lettere sette seg inn i personens ståsted, eller for å hjelpe til med å legge til rette for de. Dette kan være bl.a. foreldre, pedagoger og venner. Men siden vil likevel være tydelig på at den i hovedsak er for selve personen med dysleksi.

Del av livet

Vi har sett at det har vært et gap når det kommer til informasjon rettet mot personer med dysleksi i ung alder, i en alder da store endringer skjer og den tiden en begynner å skulle finne ut av ting på egen hånd, bli bedre kjent med seg selv, ta store valg for framtiden og det er mye en må finne ut av. Denne perioden tenker vi i hovedsak strekker seg over perioden fra tidlig ungdom (gjerne ungdomskolealder) til og med ung voksen alder (rundt 20årene). Likevel vil vi være forsiktig med å definere en presis alder, da dette varierer veldig fra person til person.

Ut i fra intervjuene som er gjennomført er det kommet fram at det å nå personer i tidlig ungdomsalder er det vanskeligste. Dette er også en gruppe som ofte bruker mye tid på digitale flater og sosiale medier og har ofte sterke meninger om hva de liker og ikke. I og med at dette er en veldig viktig gruppe å nå, og en ekstra utfordring å nå, er nettopp denne gruppen - tidlig ungdom - valgt som hovedmålgruppe for den visuelle profilen. Vi tenker at det er lettere å nå de som er litt eldre med noe som er beregnet på noen litt yngre, enn omvendt. Det som appellerer til ungdom kan også dras nytte av hos de litt eldre. Likevel har dette vært en balansegang vi har tatt i betraktning under arbeidet med designet. Det er også av høy viktighetsgrad å lage noe som fremstår som seriøst og troverdig.

Målgruppe

EVENTUELT OGSÅ FOR BARN?

Eventuelt og for barn som er tidlig ute med å finne ut av ting på egen hånd.

Egen side for denne gruppen?

BARN

Som lite barn har en ikke mulighet til å forstå ordentlig og reflektere så mye over hva dysleksi er. En har heller ikke mulighet til å ta ansvar for å finne ut av ting og sørge for å få den hjelpen og tilretteleggingen de har behov for. De er derfor avhengig av at personer rundt dem tar ansvar og handler på veiene av de. Dette er gjerne foreldre og pedagoger.

MÅLGRUPPE FOR VISUELL PROFIL

Dette er en sårbar gruppe det er vanskelig å nå. Det er derfor viktig å sikre at siden i hvert fall appellerer til disse. Derfor er dette hovedfokusset for den visuelle profilen.

TIDLIG UNGDOM

Når en blir litt eldre, i tidlig ungdomsårene, begynner en å reflektere mer, og en stiller flere spørsmål. En har ofte behov for å forstå ting og finne ut av ting på egen hånd. En har behov for å være mer selvstendige, og ikke overvåkes eller være avhengig av f.eks. foreldre eller lærer. Her stiller en kanskje spørsmål om hva dysleksi egentlig er. Er jeg alene om dette? Hvordan kan jeg finne ut av om jeg har dysleksi? Hvilke rettigheter har jeg på skolen? Er det noen som kan gi meg tips på bra spill som gjør det lettere å øve på lesing?

MÅLGRUPPE FOR INNHOLD

Det er viktig å nå denne gruppen - når en går fra hjelpetrengende barn, til å være selvstendig ung voksen. Det er store overganger i livet og en skal få oversikt og tilegne seg kunnskap og metoder for videre live og bygge identitet.

SEN UNGDOM

Når en blir enda eldre, som for eksempel videregående-alder, mister man noen rettigheter en hadde da en gikk på grunnskolen. Nå må en finne ut av ting mer på egen hånd, og en må i de fleste tilfeller betale for utredning selv. Nå er også nivået på skolen enda høyere, og en skal ta flere veivalg knyttet til framtiden, som f.eks. studieretning. Her kan andre spørsmål dukke opp, som: Hvor kan jeg få utredning nå? Hvilke rettigheter har jeg på eksamen? Hvilken linje bør jeg velge? Hva kan jeg bli når jeg blir stor? Har noen tips til hjelpemidler jeg kan bruke?

UNG VOKSEN

Etter videregående begynner en ny fase av livet. En står mer på egne ben, en skal kanskje begynne å studere eller jobbe, en skal kanskje flytte for seg selv. Nå er det kanskje disse spørsmålene som dukker opp: Hvilke rettigheter har jeg som student? Hvilke tilbud har de for dyslektikere på studiested? Hvilken hjelp / tilrettelegging kan jeg få på arbeidsplassen? Er det noen med dysleksi som har studert dette før meg og har råd? Er det noen som har noen gode studie-tips?

EVENTUELT OGSÅ FOR VOKSNE?

Evt. også for voksne som fremdeles lurer på ting knyttet til diagnosen sin, eller i forhold til barn med dysleksi.

Egen side for denne gruppen?

VOKSEN

Etter studietid skal en kanskje ute i arbeidslivet og en har kanskje stiftet familie. Nå er det muligens disse spørsmålene som dukker opp: Hvilken tilrettelegging kan jeg få på arbeidsplassen? Er det verktøy jeg kan bruke for å få med meg nyheter lettere? Har noen tips til hvordan jeg administrer livet mitt? Hva skal jeg gjøre dersom jeg lurer på om barnet mitt har dysleksi? Hvilke rettigheter har barnet mitt som har dysleksi?

Vurdering av målgruppe

Det har underveis i datainnsamlingen dukket opp noe splittede meninger knyttet til om det bør være en egen side for unge, eller om siden egentlig kan være beregnet på alle, fra små barn til eldre.

Det er veldig lite info og oppfølging senere, når man er blitt litt eldre. Da er det opp til en selv. Mange blir overlatt til seg selv og forstår lite om sin egen diagnose og hva det er.

(Line Yri, personlig kommunikasjon 04.12.2017)

“Det er det jeg ser på som problemet, det å for unge å gå på den nettsiden”.

(“Olav”, personlig kommunikasjon, 18.04.2018)

“Jeg vil at det skal være tilpasset ungdom”

(“Olav”, personlig kommunikasjon, 18.04.2018)

“Jeg ville ikke kalt det DysleksiUng, for da låser du det til en gruppe. Det er jo like mange dyslektikere som er voksne”.

(“Bengt”, personlig kommunikasjon, 18.04.2018)

Men jeg tror det gjelder ikke bare ungdom da. Sånn sett tror jeg ikke det behovet er noe viktigere enn behovet for foreldre eller behovet for studenter, lærere. Det er mange vi kunne laget en mer tilpasset side for.

(Vidar Lothe Waaler, personlig kommunikasjon, 02.05.2018)

Om dere har en side som appellerte til alle [...] så skal du ikke se bort i fra at dere kan selge inn en mulighet for at dere kan snekre hjemmesiden til Dysleksi Norge.

162 (Vidar Lothe Waaler, personlig kommunikasjon, 02.05.2018)

“Jeg synes det skal være for ungdom”.

(Ungdom, personlig kommunikasjon 04.05.2018)

“Jeg synes det skal være for alle”.

(Ungdom, personlig kommunikasjon 04.05.2018)

“Hvis man vil høre hva unge folks oppfatning av å ha dysleksi er, så er det kanskje ikke svaret fra en 40 eller 50 år gammel dame du vil ha tilbakemelding fra. Du vil liksom få det fra samme alder, som kjenner seg igjen, så du ikke blir så ensom. Du kan jo ikke sette deg inn i den situasjon som en gammel dame”.

(Ungdom, personlig kommunikasjon 04.05.2018)

“Vi har oppdaget at det er et helt annet språk, en helt annen modning og det er en annen måte å kommunisere på når du er under, så vi har presset veldig på at det skal komme en egen tjeneste for de under”.

(Anne Holter Bentzrød, personlig kommunikasjon 17.04.2018)

Vi er veldig enig i at det ikke bare skal finnes en god og tilpasset side om dysleksi for unge. Selv om dette er en ganske spesiell alder der det skjer ekstra mye og mange er svært opptatt ikke minst av å kommunisere med jevnaldrende, så er det også viktig for de andre gruppene å bli nådd med informasjon og tilbud tilpasset seg. Likevel mener vi at de ulike gruppene har behov for en noe ulik tilnerming. Derfor mener vi det er viktig å ha informasjon som er tilpasset en bestemt periode i livet. For dette prosjektet har vi måttet ta et fokus, for å begrense oppgaven. Da har vi landet på informasjon rettet mot unge. En

annen oppgave kunne vært å fokusere på barn, eller på voksne/eldre.

Vi har gått igjennom en rekke sider til organisasjoner på nett, og sett at det er flere som har valgt å ha en egen undergruppe med stoff rettet mot ungdom. To eksempel er NAV og Røde Kors. Det er også flere andre medier som begrunner hvorfor de har et fokus på ha noe som retter seg spesifikt mot ungdom. Et eksempel er skaperne bak den populære ungdomsserien på NRK, SKAM. De snakker til Dagbladet om deres strategi i forhold til å nå ungdom. Dagbladet skriver: “Promoteringen skjedde først og fremst gjennom en egen nettside og på sosiale medier som Instagram. Dette har vært en helt bevisst strategi for å nå seriens unge målgruppe, som ifølge Moslet først og fremst er jenter i tenåra. - Vi ville at målgruppa skulle oppdage serien selv. Når de oppdager den selv får de kanskje mer eierskap til serien enn om de skulle fått den trykket ned hodet av media og foreldrene sine” (Nymo, 2016). De presiserer her noe som er essensielt for unge i den alderen, nemlig selvstendighet og det å finne ut av ting selv og være på kanaler der andre unge er.

I denne omgang har vi med bakgrunn i dette og overvekten av tilbakemeldinger for å ha noe eget for unge, valgt å beholde fokuset på en egen side for unge. Likevel, for å nå ut til denne gruppen er det også svært viktig å stå fram som en seriøs og troverdig side som er forankret i en mer etablert kanal. Det er ikke ønskelig å bli enda en separat side i tillegg til mange andre sider som finnes om

noe relaterte tema. Derfor er det ønskelig å knytte seg opp mot noen som allerede er etablerte. Da blir det en ny diskusjon om hvordan siden skal tilpasse seg det som allerede finnes på denne kanalen.

Kap 15

SAMARBEID

Mulig samarbeid

Selv om vi har tenkt at det er viktig å knytte siden opp mot en instans eller tjeneste som allerede er etablert, for å nå ut til flest mulig, og ikke være enda en separat side, så har vi valgt å vente med å kontakte mulige samarbeidspartnere til vi har kommet et stykke i prosessen. Dette er fordi vi har ønsket å ikke bli bundet av eventuelle rammer de skulle satt eller være bundet til hvordan ting blir gjort fra før. Vi har ønsket å jobbe selvstendig i starten for å bedre klare å tenke litt nytt, for så å kontakte en samarbeidspartner og se hvordan det vi har kommet fram til kan tilpasses tjenesten som allerede finnes.

Det finnes flere instanser som formidler informasjon om dysleksi, men mange av disse har dette bare som et lite tema blant mange andre temaer. Dysleksi Norge er derimot en organisasjon som konsentrerer seg hovedsaklig om dysleksi og er veletablert i samfunnet. Det er også deres side som dukker opp øverst når en "googler" ordet dysleksi. Det er derfor tenkt at dette er den mest aktuelle kanalen å knytte seg opp mot.

Da vi presenterte konseptet for Vidar Lote Waaler, spesialpedagogisk rådgiver i Dysleksi Norge, var han veldig positiv til prosjektet. Han var enig i at Dysleksi Norge sin nettside ikke er optimal og trenger forbedringer, og forstår at unge synes det er vanskelig å finne stoff der. Han ytret et ønske om at vi kommer tilbake for å diskutere et eventuelt samarbeid videre. Han var da litt fram og tilbake i forhold til hvorvidt siden skal være rettet spesifikt mot unge, eller om den heller skal være en inspirasjon til å designe hele Dysleksi

Norges nettside på nytt og være noe som skal rette seg generelt mot alle. Her er noen sitater fra møtet:

Et samarbeid, ja det måtte jo vært en underkategori eller side av Dysleksi Norge sin igjen da. Ja det mener jeg absolutt at det kunne vært. Ja jeg synes at det burde vært på sin plass å fått til.

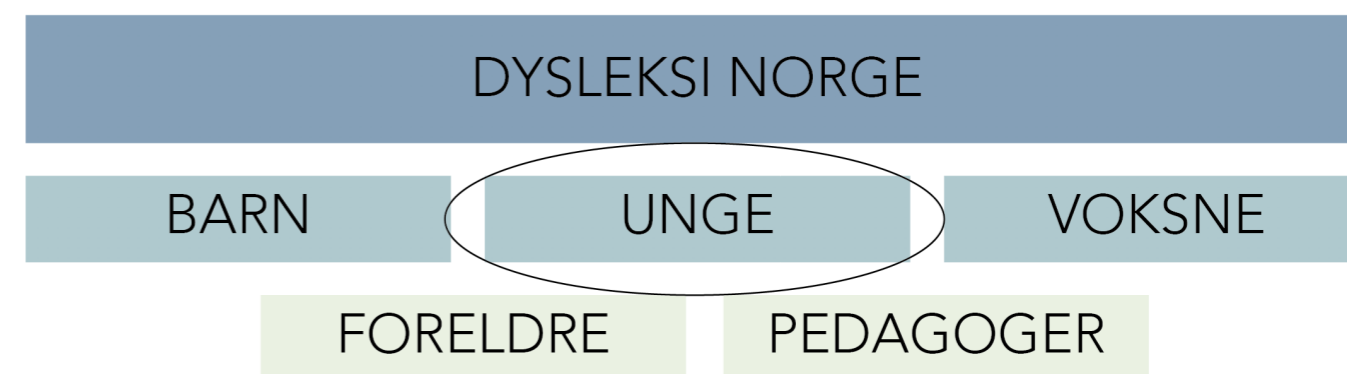
(Vidar Lothe Waaler, personlig kommunikasjon, 02.05.2018)

Dere burde hatt en slik presentasjon for de i Dysleksi Norge, så de kanskje ser nytte av det. [...] Da ville det kommet opp til en vurdering om det kunne være en tanke om ny hjemmeside [...] Men da må dere være ganske aggressive. For sånn situasjonen er nå så har vi en ganske dårlig hjemmeside nå, og vi vet vi har det.

(Vidar Lothe Waaler, personlig kommunikasjon, 02.05.2018)

Jeg tror at dere kommer inn på et riktig tidspunkt og et veldig heldig tidspunkt, og hvis dere skal ha sjans så er det nå. Jeg tenker at det dere har vist meg nå er såpass bra at det er verd å prøve å selge inn.

(Vidar Lothe Waaler, personlig kommunikasjon, 02.05.2018)

Bed bakgrunn i tidligere argumenter for viktigheten av å ha en egen side der unge kan føle at det appelerer til de, at det dreier seg om det de er opptatt av og at en har mulighet til å kommunisere og dele erfaringer emd jevnaldrende, har vi gjort oss noen tanker om hvordan siden kunne vært innlemmet i Dysleksi Norge sin side, dersom det er aktuelt med et samarbeid. Vi tenker at mye av det som er tatt med av både innhold og måte det er lagt fram på på konseptiden, også kan være nyttig for andre i andre aldersgrupper. Det som gjør det lett for unge å tilnærme seg informasjon, vil ofte også gjøre det lettere for voksne. Det er også en del overlappende informasjon, som f.eks. forklaring på hva dysleksi er. Likevel er det en del områder og temaer som kan være mer aktuelle for visse grupper og mindre for andre. Vi tenker at det måtte vært gjort en ny runde i forhold til hvordan de to sidene kan slås sammen. Kan konseptiden brukes som inspirasjon til endring av hele nettsiden, der noe ligger ute generelt, mens visse ting er sortert under den

aldersgruppen det er relevant for. Vi tenker det er en god del av innholdet som er forskjellig for de ulike gruppene, som barn, unge, voksne, foreldre til barn med dysleksi, og pedagoger. Derfor tenker vi at siden kunne vært delt opp som illustrasjon over viser. Der vi til nå har hatt hovedfokus på delen som gjelder unge. Videre arbeid ville inkludert å gå dypere inn i også de andre målgruppene for å finne ut hvilket innhold og fremstillingssmåter det bør være fokus på her.

Samarbeid på tvers av aktører

I rapporten fra Helsedirektoratet om prosjektet DIGI-UNG står det blant annet at: "Aktørene som tilbyr digitale tjenester til ungdommer ønsker å opprettholde dagens mangfoldige tilbud samtidig som disse samkjøres bedre rundt innholdsproduksjon, valg av tekniske løsninger, markedsføring, kompetanseheving og erfaringsutveksling". (Helsedirektoratet, 2018). Dette mener vi er et viktig og spennende prosjekt og noe som samstemmer med de ønskene vi har hørt i vårt datainnsamlingsmateriale.

Vi har også et ønske om å at de ulike instansene som jobber med formidling av informasjon skal kommunisere og samarbeide mer, og dra nytte av hverandres kompetanse.

I intervjuet med Anne Holter Bentzrød, Seniorrådgiver og helsesøster hos Ung.no, la hun også vekt på at det er viktig med samarbeid og anbefalte oss å knytte oss opp mot en instans som allerede er etablert. Her er noen sitater:

"Det er veldig fint det som skal være med – men det å ha en separat side – den må jo ligge et sted. Og det er jo noen som må ha ansvaret på ett eller annet vis, som Dysleksiforeningen, eller helse Norge eller Stated, eller vi eller..."

"Jeg tror det er veldig farlig å lage sånne egne produkter som blir sånn nisje, for da blir det så vanskelig å finne fram til den. [...]. Hvis du skal ha et produkt som varer over tid så må det forankres i en av de større stedene."

"Ja, et sånt samarbeid med dysleksi Norge hadde vært fint."

(Anne Holter Bentzrød, personlig kommunikasjon 17.04.2018)

Hun viste seg også svært positiv til et samarbeid med Ung. Hun sa i intervjuet at:

"Ja det hadde jo vært genialt! For da hadde vi kunnet bruke den, og benytte oss av å lenke til det – og hatt det som hovedlenke i alle svar – det hadde vært gull – det hadde vært veldig nyttig."

"Hvis det hadde vært en sånn side så kunne vi også bygget opp vår side og det vi har av informasjon helt på den måten. Det hadde vært kjempefint for oss. Det vi har om dysleksi, det kunne vi bygd opp på den måten som dere tenker [...] Så hang det mer sammen"

"Det er rett inn i hovedmålet til Ung – å gi ungdommen god handlingskompetanse i eget liv – eller oversatt til godt norsk – bli selvhjulpne".

"Jeg synes det er veldig spennende med samarbeid. Vi vil gjerne ha samarbeid med dere videre altså, på ett eller annet vis"

(Anne Holter Bentzrød, personlig kommunikasjon 17.04.2018)

Dersom prosjektet blir satt i live, ville vi tatt opp igjen kontakten med Ung.no og sett videre på hvordan dette samarbeidet kunne fungert i praksis. Dette spesielt med tanke på deres rolle i DIGI-UNG prosjektet - der en skal jobbe for en mer helhetlig informasjonsformidling til unge på nett med større samarbeid på tvers av aktører.

Å nå ungdom med info - Markedsføring

Plan for markedsføring:

- PPT kan formidle siden til personer de utreder
- Lærer kan formidle siden til elevene sine
- Helsesøster kan formidle, og henge opp plakater på skolen
- Reklame i medier ungdom bruker

Kap 16

KONKLUSJON

Konklusjon

Det finnes mange gode tiltak for personer med dysleksi i dag. Det er mye informasjon, ulike tilbud, hjelpemidler, spill, rettigheter, og det kommer stadig nye eller forbedrede tiltak. Det er også flere aktører som har som mål å sikre bedre vilkår og rettigheter for personer med dysleksi. Likevel er det mye som tyder på at mange ting kunne vært bedre. Denne oppgaven har tatt for seg noe av dette. Den har vist at selv om det er viktig å bli oppdaget og få hjelp for dysleksien sin tidlig i livet, er det likevel mange som ikke blir oppdaget og blir utredet for senere i livet, ofte så sent som i ungdomsalder eller tidlig voksen alder. Da har de gått gjennom mange år med utfordringer og vansker som de ikke har kunnet gi en forklaring på. Mange uttrykker at de derfor lenge har kjent på følelsen av være dum. Dette til tross for at det ikke er noen sammenheng mellom dysleksi og intelligens.

Mange av personene med dysleksi som har vært intervjuet i dette prosjektet har sagt at de, etter å ha passert tidlig ungdomsalder, har brukt mye tid og krefter på å sette seg inn i hva det egentlig vil si å ha dysleksi, hvilke tilbud og hjelpemidler som finnes og hvilke rettigheter de har. De uttrykker at mye av informasjonen som finnes er svært teksttungt, vanskelig å forstå og vanskelig å finne. Det er svært spredt og det er vanskelig å finne den informasjonen som er relevant for akkurat deg. Mange har også uttrykket et stort behov for å komme i kontakt med andre personer med dysleksi for å kunne dele erfaringer, lære av hverandre, og se at man ikke er alene om vanskene sine. Fagpersoner på området som har vært intervjuet har uttrykt at mye av informasjonen som finnes er rettet mot personene rundt personene med dysleksi og bekrefter at det ofte er tungt materiale lagt fram på en måte som ikke er godt tilpasset person-

er med lesevansker. De har også uttrykt at det er et gap når det gjelder informasjon rettet mot ungdom med dysleksi, og at dette er en utfordrende gruppe å appellere til. Ungdomsårene er en tid i livet med store forandringer, en går fra å være et avhengig barn til å bli en mer selvstendig voksen. Dette er en sårbar tid som kan ha store konsekvenser for senere liv. Det er derfor viktig å møte behovet de har for å bli kjent med seg selv, få oversikt over livet sitt og få den hjelpen og rettighetene de har krav på.

DysleksiUng er et nettside-konsept som skal fungere som en informasjonskanal som retter seg direkte mot unge personer med dysleksi, tilpasser informasjonen til denne gruppen, hjelper de å finne fram til relevant informasjon og tilbud, og gir de mulighet til å lære av hverandres erfaringer. Målet med siden er å gi unge personer med dysleksi oversikt over eget liv, større selvstendighet og bedret selvtillit.

Siden er ikke ment som enda en selvstendig nettside blant mange andre, men har som mål å knytte seg opp mot aktører aktør som allerede er etablert i samfunnet og dra nytte av og utveksle kompetanse og informasjon for å best mulig gi et godt og oversiktlig tilbud til unge med dysleksi, som bærer preg av enhet. Vi har vært i kontakt med to aktører som sier de mulig er interessert i et videre samarbeid. Det ene er Dysleksi Norge, som er en ledende organisasjon som jobber for å ivareta interessene til personer med dysleksi. Det andre er Ung.no, som er det offentliges informasjonskanal for ungdom og er drevet av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Dersom prosjektet tas videre vil det opptas kontakt med disse for å diskutere eventuelt samarbeid for å styrke selvtilliten og selvstendigheten til unge personer med dysleksi.

Videre arbeid

Da dysleksi er noe en har hele livet og det påvirker en i de aller fleste sidene av livet, er det et veldig stort og bredt tema. Mye av arbeidet har gått ut på å skaffe oversikt over det store bildet og få dybdeinnsikt i hvordan det er å leve med dysleksi i dag. Et masterprosjekt på noen måneder har sine begrensinger, så det vil være en rekke ting som gjenstår av arbeid før konseptet kan eventuelt kan tre i kraft. Her er noe av tankene om videre arbeid:

- Videre arbeid med kategorisering og valg av innhold på siden.
- sette oss dypere inn i og undersøke ytterligere hvordan informasjon best mulig kan kommuniseres til personer med dysleksi
- videre utvikling og testing av side
- videre arbeid med visuell profil - hvordan appellere til ungdom?
- Visuelisering og formidling av fagstoff på en enkel måte tilpasset unge personer med dysleksi
- Teknisk arbeid med å få nettsiden til å fungere
- Hvordan samarbeide og tilpasse seg og påvirke eventuelle samarbeidspartnere
- Eventuelle andre instanser vi kan knytte oss opp mot
- Opprette kontakt med mulige innholdsgenererere
- Markedsføring - hvordan virkelig nå ut til unge med dysleksi
- Eventuell tilhørende app
- Plan for økonomi og realistisk gjennomføring og drift av side

Takk

Vi vil rette en stor takk til alle som har bidratt til denne oppgaven. Her vil vi trekke spesielt frem:

Veileder: Einar Stoltenberg - Førstelektor ved Fakultet for teknologi, kunst og design, Institutt produktdesign ved Oslo Met - storbyuniversitetet

Line Yri - kontorsekretær hos Dysleksi Norge

Vidar Lothe Waaler - spesialpedagogisk rådgiver hos Dysleksi Norge

Anne Holter Bentzrød – Seniorrådgiver og helsesøster hos Ung.no

Jonny Olsen

Harald Sylivester Karugaba

Vi vil også rette en stor takk til familie, venner og medstudenter som har støttet oss gjennom arbeidet

Vi hadde ikke klart det uten dere!

Litteraturliste

ADHD Norge. (2016, 08. januar). **Hva er ADHD?** Hentet 27.04.2018 fra <http://adhd-norge.no/voksen/hva-er-adhd/>

Andresen, K. (2014). **Ordning, reda og brukemedvirkning; tjenstedesign.** Stat & styring, Årg. 24, nr. 3, pp.2-4. Hentet 06.06.2017 fra https://www-idunnno.ezproxy.hioa.no/stat/2014/03/ordning_reda_og_bruker_medvirkning

Arkitektur- og Designhøgskolen i Oslo. (Udatert). **Tjenstedesign.** Hentet 24.04.2018 fra <https://aho.no/no/om-aho/fagomrader/tjenstedesign>

Arkivportalen. (Udatert). **Statlig spesialpedagogisk støttesystem.** Hentet 29.04.2018 fra <http://www.arkivportalen.no/side/aktor/detaljer?aktorId=no-a1450-01000001390425>

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2017, 30. november). **Barn og unges mediebruk.** Hentet 14.05.2018 fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Fritid/Barn_og_unges_mediebruk/

Berglund, M. M. (2014). **Komorbiditet mellom dysleksi og matematikkvansker** (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet 27.04.2018 fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/43019/Masteroppgave-Mona-Malin-Berglund.pdf?sequence=1>

Brunborg, B. (2018, 16. april). **Vanlige utfordringer for tenåringsforeldre.** Hentet 13.05.2018 fra <https://www.psykologforeningen.no/publikum/videoer/videoer-om-livsutfordringer/vanlige-utfordringer-for-tenaaringsforeldre>

Desig Kit. (Udatert-a). **The Five Whys.** Hentet 12.05.2018 fra <http://www.designkit.org/methods/66>

Desig Kit. (Udatert-b). **Co-creation Session.** Hentet 12.05.2018 fra <http://www.designkit.org/methods/33>

Desig Kit. (Udatert-c). **Card Sort.** Hentet 12.05.2018 fra <http://www.designkit.org/methods/24>

Dyb, H. (2012, 04. mars). **Stadig flere spør Klara Klok.** Hentet 14.05.2018 fra <https://forskning.no/barn-og-ungdom-internett/2012/02/stadig-flere-spor-klara-klok>

Dysleksi Norge. (2016a, 11. oktober). **Hva er tilpasset opplæring?** Hentet 28.04.2018 fra <http://dysleksinorge.no/faq/hjelp-tilpasset-undervisning-ungdom/>

Dysleksi Norge. (2016b, 11. oktober). **Hva er PPT?** Hentet 28.04.2018 fra <http://dysleksinorge.no/faq/hva-er-ppt/>

Dysleksi Norge. (2017). **Faglige retningsslinjer: for kartlegging, utredning og oppfølging av elever med dysleksi.** Hentet 26.04.2018 fra <http://dysleksinorge.no/produkt/faglige-retningsslinjer-dysleksi/>

Dysleksi Norge. (Udatert-a). **Fagstoff.** Hentet 25.04.2018 fra <http://dysleksinorge.no/fagstoff/>

Dysleksi Norge. (Udatert-b). **Dysleksivennlig skole.** Hentet 28.04.2018 fra <http://dysleksinorge.no/dysleksivennlig-skole/>

Dysleksi Norge. (Udatert-c). **Dysleksi Norge.** Hentet 29.04.2018 fra <http://dysleksinorge.no/om-oss/>

Dysleksi Norge. (Udatert-d). **Rettigheter Voksne.** Hentet 30.04.2018 fra <http://dysleksinorge.no/rettigheter-voksne/>

Dysleksi Norge. (Udatert-e). **Datahjelpemidler.** Hentet 02.04.2017 fra <http://dysleksinorge.no/datahjelpemidler-2/>

Dysleksi Norge. (Udatert-f). **Dysleksi Ungdom.** Hentet 13.05.2018 fra <http://dysleksinorge.no/dysleksi-ungdom/>

Fjellstad, L. (2016, 04.februar). **Statped.** Hentet 28.04.2018 fra <https://snl.no/Statped>

Google. (Udatert). **Cray 8's.** Hentet 12.05.2018 fra <https://designsprintkit.withgoogle.com/methods/sketch/crazy-8s/>

Helsedirektoratet. (2018, 13. april). **Ungdomshelse i en digital verden.** Hentet 14.05.2018 fra <https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/ungdomshelse-i-en-digital-verden>

Holbergprisen. (Udatert). **Kvalitative intervjuundersøkelser.** Hentet 12.05.2018 fra <https://www.holbergprisen.no/holbergprisen-i-skolen/kvalitative-intervjuundersokelser.html>

Høgskolen i Oslo og Akershus. (2017, udatert). **Ungdata 2017.** Hentet 14.05.2017 fra <http://www.hioa.no/Om-HiOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjonar/Rapporter/2017/Ungdata-2017>

Hustad, B. C., Strøm, T. & Strømsvik, C. L. (Red.). (2013). **Kompetanse i PP-tjenesten - til de nye forventningene?** (NF-rapport nr. 2/2013). Hentet 28.04.2018 fra <https://www.udir.no/Upload/Rapporter/2013/PP-tjenesten.pdf?epslanguage=no>

Høgskolen i Oslo og Akershus. (2016, 18. februar). **Bachelorstudium i produktdesign.** Hentet 24.04.2018 fra <http://www.hioa.no/Studier-og-kurs/TKD/Bachelor/Produktdesign/Programplan-for-Bachelorstudium-i-produktdesign-2017>

Johannessen, S. F. (2016, 08. august). **Feltarbeid.** Hentet 12.05.2018 fra <https://snl.no/feltarbeid>

Kolberg, M. (2014, 06. oktober). **Krever at alle lærerstudenter undervises i dysleksi.** NRK Norge. Hentet 25.04.2018 fra <https://www.nrk.no/norge/ikke-alle-laerere-laerer-om-dysleksi-1.11964199>

Landmark, E. (Udatert). **Digitale lære- og hjelpemidler: Hva, hvordan og hvorfor?** *Bredtvet kompetansesenter.* Hentet 02.04.2018 fra <https://lesesenteret.uis.no/getfile.php/1355381/Lesesenteret/NyGIV/Digitale%20l%C3%A6re-%20og%20hjelpemidler.pdf>

Lervaag, M. M. (2018, 21. januar). **Dysleksistudien i Tromsø: Hva er dysleksiparadokset?** Hentet 13.05.2018 fra <http://laeringsbloggen.com/dysleksistudien-i-tromso-hva-er-dysleksiparadokset/>

Logometrica. (2018a, udatert). **Hva er dysleksi?** Hentet 26.04.2018 fra <https://logometrica.no/dysleksi>

Logometrica. (2018b, udatert). **Har antallet dyslektikere økt de siste åra?** Hentet 13.05.2018 fra <https://logometrica.no/dysleksi/30-sp%C3%B8rsm%C3%A5l-om-dysleksi>

Lunde, H. (2015, 14. desember). **Glem Face og Snap. Nå er det Jodel som gjelder.** hentet 14.05.2018 fra <http://www.klikk.no/teknologi/nyemedier/dette-ma-du-vite-om-jodel-2753807>

Læringsbloggen. (2018, 21. januar). **Dysleksistudien i Tromsø: Hva er dysleksiparadokset?** Hentet 25.04.2018 fra <http://laeringsbloggen.com/dysleksistudien-i-tromso-hva-er-dysleksiparadokset/>

Maxwell, J. R. (2005). **Qualitative Research Design: An Interactive Approach.** 22.10.2017. Hentet fra https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=xAH-COmtAZd-0C&oi=fnd&pg=PR5&dq=Qualitative+research+design:+an+interactive+approach&ots=Y1AUrjwki3&sig=02PtX0mVb-vwMrW78qyllHl6jrlo&redir_esc=y#v=onepage&q=context%20mapping&f=false

Mellingsæter, H. (2018, 04.april) **Regjeringens ekspertgruppe: Vil fjerne lovfestet rett til spesialundervisning.** *Aftenposten Norge.* Hentet 02.04.2018 fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/ngbLBo/Regjeringens-ekspertgruppe-Vil-fjerne-lovfestet-rett-til-spesialundervisning>

Norsk Dyspraksiforening. (Udatert). **Om dyspraksi.** Hentet 27.04.2018) fra <http://www.dyspraksi.no/om-dyspraksi.html>

NRK Puls. (2015, 16. februar). **Når dysleksi ikke fanges opp** [Videoklipp]. Hentet 25.04.2018 fra <https://tv.nrk.no/serie/puls/MDHP12000715/16-02-2015>

NTB. (2017, 11. oktober). **100 millioner øremerkes til tidlig innsats.** Hentet 03.04.2018 fra <https://kommunal-rapport.no/politikk-okonomi-statsbudsjett/2017/10/100-millioner-oremerkes-til-tidlig-innsats>

Nymo, J. (2016, 09.mars). **Derfor tar «Skam» Norge med storm.** Hentet 14.05.2018 fra <https://www.dagbladet.no/kultur/derfor-tar-skam-norge-med-storm/60426802>

Oslo kommune. (Udatert). **Spesialundervisning.** Hentet 28.04.2018 fra <https://www.oslo.kommune.no/skole-og-utdanning/spesialundervisning/spesialundervisning-og-ppt/>

Rygh, C. & Immerstein, T. (2017). **Forebygging av lese- og skrivevansker i barnehagen** (Masteroppgave, Universitetet i Oslo). Hentet 27.04.2018 fra <http://docplayer.me/21332848-Forebygging-av-lese-og-skrivevansker-i-barnehagen.html>

Sander, K. (Udatert). **Dybdeintervju - enkelt intervju.** Hentet 12.05.2018 fra <https://estudie.no/dybdeintervju-enkelt-intervju/>

Skaalvik, E.M. & Skaalvik, S. (2005). **Skolen som læringsarena. Selvoppfatning, motivasjon og læring.** Oslo: Universitetsforlaget.

Statped. (2016, 20. juni). **Spesifikke språkvanskar.** Hentet 27.04.2018 fra <http://www.statped.no/fagomrader-og-laringsressurser/sprak-og-tale/spesifikke-sprakvansker/spesifikke-sprakvanskar/>

Statped. (2016, udatert). **Spesialpedagogiske tjenester.** Hentet 29.04.2018 fra <http://www.statped.no/tjenester/>

Statped. (2017, 14. september). **Mer om dysleksi.** Hentet 26.04.2018 fra <http://www.statped.no/fagomrader-og-laringsressurser/sprak-og-tale/dysleksi/mer-om-dysleksi/>

Sunde, D. J. (2017, 11. oktober). **Kreativitet i skolen – på tvers av faggrensene.** *Udirbloggen.* Hentet 02. 04.2018 fra <http://udirbloggen.no/kreativitet-i-skolen-pa-tvers-av-faggrensene/>

Sætre, A. (2009). **Dysleksi og selvoppfatning: En kvalitativ intervjuundersøkelse** (Doktorgradavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet). Hentet 25.04.2018 fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/145838/AinaS%E6tre.pdf?sequence=1>

Texthelp. (Udatert). **En bedre opplevelse for alle besøkende på nettstedet.** Hentet 15.05.2018 fra <https://www.texthelp.com/en-us/products/browsealoud/>

Ung.no. (2018a, 09. mai). **Om oss.** Hentet 09.05.2018 fra <https://www.ung.no/om>

Ung.no. (2018b, 14. mai). **Ung.no - oppslagsverket for deg som er ung.** Hentet 13.05.2018 fra https://www.ung.no/nettvett/3_Ung.no_-_oppslagsverket_for_deg_som_er_ung.html

Universitetet i Tromsø. (2016, 04. januar). **Leter etter tidlig tegn på dysleksi.** Hentet 25.04.2018 fra https://uit.no/nyheter/artikkel?p_document_id=445696&p_dim=88147

Utdanningsdirektoratet. (2017, 29. august). **Hva gjør PP-tjenesten?** Hentet 28.04.2018) fra <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/pp-tjenesten/hva-gjor-pp-tjenesten/>

Valum, S. (2018, 04. april). **Ekspertgruppe vil omorganisere Statped og PP-tjenesten.** *Fri Fagbevegelse.* Hentet 02.04.2018 fra <https://frifagbevegelse.no/i-skolen/ekspertgruppe-vil-omorganisere-statped-og-pptjenesten-6.158.538474.0b09f764e2>

